¶ Qui pecuniā alienā cōuertit in ſuos vſus hoc ipſo vſ in mora. ⁊ ꝗ pōt petere in ſortē nō pt petere ſibi caueri de vſuris futurꝭ ſi ſors nō ſoluat. h. d.

¶ Socius ſi iō cōdēnandus erit ꝙ pecuniā cōem iuaſerit vel in ſuos vſus ꝯuerterit: oīmō etiā mora[m] nō interueniēte preſtabunt vſure[n]. Nec tn̄ iudex iudicio bone fidei recte iubebit interponi cautiones: vt ſi tardius ſnīe cōdēnatus paruerit/futuri tpīs[o] pendant vſure: cū in ptāte[p] ſit actoris iudicatū[q] exigere. Paul[9] notat[r]: qd ei ptinet ad officiū iudicis poſt cōdēnationē[s] futuri tpīs tract[9t]: Pap̄. ait: circa tutele reſtitutionē[v] ꝓ fauore pupilloꝝ latior[x] interꝑtatio facta eſt. nēo eñ ambigit hodie ſiue iudex accipiat i diē ſnīe[y] ſiue ſine iudice tutela reſtituatur: in eum diē quo reſtituit[z] vſuras preſtari. Plane ſi tutele[a] iudicio nolēte experiri tutor vltro conuenerit[b]: et pecuniam obtulerit: eāq obſignatam depoſuerit[c]: ex eo tpē nō

et ſi ipſe titi[9] fundū a te peteret exceptione ſummoueret[a] et ſi tpē titi[9] eū poſſideret: publiciana peteres[b]. Hermo.

EXceptio rei vendite ⁊ tradite nō tantū ei cui res tradita[c] eſt: ſʒ ſucceſſorib[9] etiā ei[9] ⁊ ēptori ſcđo: ⁊ ſi res ei non fuerit tradita proderit. Intereſt eñ emptoris primi ſcđo rē nō euinci. pari rōne vēditoris ēt ſucceſſoribus nocebit/ſiue in vniuerſū ius/ſiue i eā[d] dūtaxat rem ſucceſſerint.

¶ Explicit liber. xxi.

¶ Incipit. xxij.

¶ De vſuris ⁊ fructib[9] ⁊ cauſis ⁊ oībus acceſſiōibus[e] ⁊ mora. Titu. j.

Vlpianus.

CUm in iudicio[f] bone fidei[g] diſceptat[h]: arbitrio iudicis vſuraꝝ modus ex more[i] regionis vbi cōtractū eſt[k] conſtituitur: ita tamen vt legem[l] non offendat.

a ¶ Summoueretur. vt. ſ. ti. i. l. vendicantē. ⁊ dixi de hac materia. ſ. de rei ven. l. ſi a titio.
b ¶ Peteres. ſpeciale vt publiciana detur cōtra dñm.
c ¶ EXceptio. tradita. ſʒ q̄ſi tradita. vt per patientiam. vt. ſ. de publi. ſiue autem. §. ſi quis rem.
d ¶ In eā. ſic et iterdicto q̄ꝝ lega. tenet ſucceſſor in rē. vt. ſ. quo lega. l. i. §. illđ. ſʒ arg. ſ. ſ. de eden. q̄dā. §. his autem.

¶ De vſurꝭ ⁊ fructibus et cauſis et oībus aliīs ⁊c.

Quia pncipalib[9] petitiōibus de q̄bus eſt dictū accedunt aliqua: ſiue ſit pſonalis petitio: ſiue rei alicuius iō ponit đ vſuris que. ſ. ex pecunia ꝓueniūt. ⁊ ſic đt acceſſio ciuilis qꝛ extra corp[9] venit. ⁊ fructibus. ſ. pdiorū q̄ eſt naturalis acceſſio. vt ſ. de ꝟ. ſig. l. vſura pecunie. itē de cauſa. vt đ partu ⁊ primo ⁊ ſeq̄ntibus. vt. ſ. e. l. eq̄s.
e ¶ Et oībus acceſſionib[9]. ſ. pdictis ⁊ aliīs. nā nō eſt nouū poſt ſpecialia gn̄ale ſubiīci. ꝟbū ⁊c. vt ⁊. ſ. ad le. aq̄l. ſi ſeru[9]. §. iq̄t. Itē ⁊ qꝛ occaſione more đbitoris predicta eueniūt. đt etiā de mora. de qua dic vt. ſ. e. l. mora. in prin. Accur.
f ¶ CUm in iudicio. ſec[9] in ſtricti iuris iudicio vbi vſure nō veniūt niſi p ſtipulationē ſint ꝓmiſſe. vt. C. e. l. ꝗuis. vel niſi in lega. ⁊ fideicom. et niſi poſt litē conteſt. ſed hoc vltimum non placet.
g ¶ Bone fidei. q̄ ſunt bo. fi. habes iſti. de ac. §. actionū.
h ¶ Diſceptatur. de vſurarum quantitate preſtanda.
i ¶ Ex more. vt leuiores pſtēt q̄ i regiōe frequētant: ſi pſes frequētant. vt. ſ. đ admi. tu. l. tutor q̄ rep. §. ex celis
k ¶ Cōtractū eſt. ibi ꝯctū eē vř vbi pecunia ē ſoluēda. vt. ſ. đ bo. auc. iud. poſ. l. iij. ⁊. ſ. đ ac. ⁊ ob. l. ꝯtiſſe. accur.
l ¶ Ut legem. vt. C. de vſur. l. eos qui. §. ſuper.
m ¶ Mora. ſcilicet alia.
n ¶ Uſure. imo videtur ꝙ nō vt vſura ſʒ vt intereſſe. vt. ſ. pro ſo. l. ſocium. in prin. ſol. vt ibi. Accur.
o ¶ Temporis. poſt quadrimeſtre tempus.
p ¶ In poteſtate. no. rōnē quare ad iudicē nō ſpectat que rō cum q̄ꝗ deficiat ad eum ſpectat futuri temporis tractus: vt ſtatim in exemplis dicā.
q ¶ Iudicatū. poſſet tn̄ alia rō reddi: qꝛ cū p legē nobis ſit ꝓuiſum i hoc caſu qñ nō ſoluit infra q̄drimeſtre tpīs p legē. vt. C. de vſur. rei iudi. l. fi. nō dʒ de hoc iudex ſe itromittē. ar. C. ſi mā. ita fue. ali. ne p. l. ſi is q̄. ⁊. C. đ fideicō. auť. hoc apli[9].
r ¶ Notat. pdicta ꝯfirmādo.
f ¶ Poſt ꝯdēnationē. ſʒ añ multū ptinet. vt. ſ. đ edil. edi. l. ediles. §. itē ſciendum.
t ¶ Tract[9]. q. d. nichil. vt. ⁊. ſ. de iudi. non quēadmodū. ⁊. ſ. đ aqua plu. arcen. attei[9]. §. pe. ſed ſ. C. de ſē. q̄ ſine cer. quā. l. i. §. i. vbi de vſura futura iudex ꝓnūciauit. So. hic offō debet vſura: ibi p ſtipulatōnē. vel ibi in ſnīa pcepit: h aūt in q̄dā infocutoria. ſʒ ⁊ aliīs modis pōt poni ibi caſ[9]. Itē ſ. ſ. de no. ope. nū. l. ſi p̄us. ⁊ đ aqua plu. arcē. atteius. §. de eo ope. et de dā. infec. q̄ bōa. §. cū iter. ⁊. C. đ fide inſ. l. i. ⁊. ſ. ad. l. aq̄l. in. l. aquilia ſi deletū. ⁊. ſ. de pe. her. ꝙ ſi in diē. §. i. ⁊. ſ. ſi ſerui. vē. l. egi. ⁊. l. hoꝝ. ⁊. ſ. ſi vſufr. pe. l. pe. §. pe. l fi. ⁊. ſ. ꝓ ſo. l. ꝓ ſocio. q̄b[9] oīb[9] cauet de futura. So. ſpeciale i pdictis. alꝭ ſeruetur hec rła. vel dic ꝙ pro preſenti iure ago i oībus caſibus predictis: licet ꝓ tpē futuro qđ h lex nō ꝓhibet. hic eñ nullū ius obligatiōis habeo in pñti qđ poſſit porrigi ad futurū: qꝛ officio debent. quid ḡ ſi ſtipulatiōe debentur vſure non p offm̄: videret ſecus ſm hoc. vel forte idē alia rōne quia idē i certū tpēs debet cum ſit in ptāte debitoris ſoluere: ſed hoc falſum eſt. vt. ſ. de ver ob. l. qui rome. in prin.
v ¶ Reſtitutionē. id ē circa ea que debent ex cā tutele.
x ¶ Latior. q̄ꝫ in aliīs. qꝛ hic re ipſa fit mora. vt. C. i q̄. cau. in integ. reſti. non eſt neceſ. l. in minorum.
y ¶ In diem ſnīe. no. ꝙ in die qua fert ſnīa pſtat vſura pecunie đbite ex adminiſtratiōe hoc eſt que currit vſq tunc non poſtea infra tempora quattuor menſium. vt C. de vſur. rei iudi. l. fi.
z ¶ Reſtituit. pecuniā ex adminiſtratione debitam.
a ¶ Tutele. i. circa ea q̄ debent ex adminiſtratiōe tutele.
b ¶ Cōuenerit. ꝟbis. vt ⁊ illđ vos iquā ꝯuenio o iudei.
c ¶ Depoſuerit. eſt ergo neceſſaria oblatio/ꝯſignatio/ et depoſitio vt h. ⁊. ſ. de admi. tu. l. tutor q̄ pro pupillo. §. tutor. in fi. ⁊ argu. ſ. e. l. euictꝭ. §. p[9] traditā. ⁊. C. e. l. ij. ⁊. l. acceptā. ⁊. l. ſi creditrici. ⁊. l. ſi nō ſtat. ⁊. C. đ vſu. pu. l. fi.

a Uſuras.ipſo iure.vt.ſ.depoſiti.l.i.§.ſi pecuniā.i fi.
b Vulgo in pſonā.etiā in iudicio ſtricti iuris.
c Quale.non reſpicit pecuniam.
d Cum petitur.i.cum lis conteſtetur.
e Dari.vt.ſ.l.i.pri.§.i.ꝛ.ſ.ſi cer.pe.l.cū fundū.in pn.
ꝛ.ſ.de rei vē.l.p̄terea.ꝛ.ſ.de pe.here.illud.ꝛ.ff.e.l.videamus.§.ſi actio.ꝛ.ſ.de pig.l.ſi fund⁹.§.intdū.ſʒ nūq̄ā ſi aliq̄ penā pmiſerit:etiā ſi p̄ciū debeat.Rñ.vt not.ſ.de in lit.iurā.l.nūmis.ēt ſi p̄ciū deberetur.

In fideicommiſſi.caſus egit tici⁹ cō gaiū actione perſonali ex teſtō p pdio relicto p fideicō.lata eſt ſnīa p actore:nec eſt appellatū:ħʒ gai⁹ q̄drieſtre tp̄s:eo lapſo interpellat⁹ p̄dictū diſtulit ſoluē:tūc titi⁹ pponit q̄relā cō gaiū ꝛ petit p fructib⁹ pceptꝭ ꝛ pcipiēdis etiā i tp̄e q̄drieſtri ꝛ p⁹ ea.Rñ.impator de pcipiēdis eū nō teneri p tp̄e q̄drimeſtri:ſʒ tñ determinat ſic:vt ſi añ ſnīaʒ latā prio hr̄s fuerit i mora:teneat ēt in tp̄e q̄drimeſtri.alioq̄n dilatio reo afferret lucrū ſi nō fuerit i mora qḋ vix ɔtigit.ſ.reū nō eē in mora:nō teneat de pcipiēdis.d pceptꝭ aūt ſp puto eū teneri:q2 dilatio nullū debet afferre cōmodū.vſure etiā i diſtricte i medio ceſſant:q2 grauiſſime debēt poſtea currere.ſʒ in fructib⁹ nō eſt eadē rō.vt.C.de vſu.rei iu.l.fi.ꝛ no.ex p̄dictꝭ ꝙ ipator nō cogſcebat ex appellatōe.tūc eñ nō cōputaret q̄drimeſtre tp̄s a pria ſnīa:nec diceret iteri currere.vt.C.de vſu.rei iu.l.fi. Itē no.ꝙ q̄drimeſtre tp̄s nō dat in actōe in rē.ſed ɔ̄ſcito pōt reſtitui.vt inſti.de offi.iu.§.i.ſcōm Azo.

prestabit vſuras[a].

In actionibus ſtricti iuris veniunt vſure a tempore litis conteſtate.h.d. Idē.

Vulgo receptum eſt vt quibus i pſonā[b] actū ſit:poſt litē tñ ɔteſtatā cā preſtet. cui⁹ opinionis rō reddit:qm̄ q̄le[c] eſt cū petit[d]:tale dari[e] debet:ac propterea poſtea captos fructus/partumq; editum reſtitui oportet.

Si mora nō p̄cedit re⁹ nō tenet de fructib⁹ pcipiēdis infra tp̄s qḋ dat iudicatis. ſec⁹ ſi mora iudicis p̄ceſſiſſet.h.d. prio ponit reſcriptū ipatoris. ſcḋo illḋ interp̄tat. tertio illḋ extendit.ſcḋa ibi:quod decretum.tertia ibi/in his quoq;.

Bart. Idem.

In fideicōmiſſi[f] pſecutione cum poſt iudicis ſententiam morā feciſſet heres:iuſſit iperator Marc⁹ antonin⁹ intmiſſo[g] legitio tp̄e qḋ cōdēnatis p̄ſtat:vt vſq; ad ſnīam[h] cōmoda[i] fideicōmiſſari⁹ accipiat[k]:qḋ decretū[l] ita accipi oʒ ſi ante iudicis ſnīaʒ[m] mora nō intuenit:tametſi nō facile euenire poſſit/vt mora nō p̄cedēte pueniatur ad iudicē:ſed puta falcidie[n] legis rōnē interueniſſe. Ceterum ſi añq; ad iudicem pueniret in mora heres fuit:exinde fructuū[o] preſtādorum neceſſitate aſtrictus eſt:qua tādē rōne(qm̄ ex ſnīa[p] vict⁹ eſt)legitimi tp̄is ſpacio fructibus liberabit:cū ea tp̄is intercapedo iudicato dilationē dare nō lucrū[q] afferre debeat.

In his q̄q; iudicijs que nō

g Intmiſſo.i.p̄miſſo. ſic.C.ſi man.ita fu.ali.ne p.
h Ad ſnīam.diffinitiuā retrocedēdo.i.a die (.l.fi. mortis vſq; ad ſententiam ita accipe ꝛc.
i Cōmoda.fructuum percipiendorum.Accur.
k Accipiat.a tp̄e p̄me ſnīe ɔmonitorie ſi añ nō erat in mora:ſʒ intmiſſo legitio tp̄e vt dixi.ſʒ nōne fit nouatio h⁹ fauorabilis actiōis.vt.C.de vſu.rei iu.l.fi.q̄ ē ſ.ſol.fit nouatio in bonū nō in malū.vt.ff.de noua.l.aliā cām.
l Decretū.ſm qḋ de ɔmodo legitimi tp̄is nō tenet.ꝛ caue tibi:q2 hec diſtictio in fructib⁹ tm̄ pcipiēdis adhibēda ē:vt gñalis ſit rō inferior:cū ea tp̄is ꝛc.ſm Jo.
m Snīam.ɔmonitoriā.q̄ q̄dem eſt ante litem ɔteſta.
n Falcidie.caſuʒ dnotat i q̄ poſſʒ accidē ꝙ mora nō interceſſiſſet.
o Fructuum.percipiendorum.
p Ex ſnīa.hec ſola vr̄ rō ſi qua eſt q̄re poſt ſnīam nō debeat teneri:q2 vict⁹ eſt.ſʒ certe hec eſt nulla. vt.ff.de excep.rei iu.l.cū euident.ꝛ h̄ ſubijcit:cū ea temporis ꝛc.

q Non lucrū.eſſet aūt lucrū cū in prio de pcipiēdis teneat.ſi mō pp ſnīam excuſet.ex quo pʒ ꝙ de receptis ſp teneat cū lucrū facere nō debeat.ſʒ in pcipiēdis diſtiguit fuerit in mora vel nō añ ſnīam.lʒ q̄dā dicāt hāc legem tātum in perceptis loqui.ꝛ de percipiēdis eum excuſant ſemp:ꝛ q̄ ante facta eſt mētio de fructibus ſi deicōmiſſi:notauerūt h̄ quidā de eis in hūc modū.q̄ fruct⁹ heredē q̄ fideicōmiſſarium ſequāt videam⁹.fruct⁹ itaq; ſūt q̄dā pēdētes:q̄dā pcepti:q̄dā pcipiendi.pēdētes oēſ dn̄a.et fideicōmiſſarium q̄s d eis ſequunt cū quodāmō ptes fundi ſint.vt.ſ.d rei vē.l.fruct⁹ pēdētes.pcepti aliū añ aditā hr̄ditatē:q̄ oēs ad fideicōmiſſarium ptinent. vt.ff.ad treb.ita tñ.§.ſed ſi q̄d.poſt aditā hereditatē pcepti aliū āte morā/aliū poſt moram.percepti poſt moram et etiam percipiendi fideicōmiſſariū ſequuntur.vt.ff.de lega.i.apud iul.§.i.ꝛ.ff.ad treb.ita tñ.§.ſi ſeruū.añ morā pcepti ſi impēdio hr̄dis ꝛ opa pcipiunt ipʒ ſequunt.ceteri ꝓ fideicom.vt.ff.ad trebel.l.poſtulāte ſticho.§.ſed in hmōi.idē eſt in fetu. Et no.q̄tiens aliq̄d ſub appellatiōe nois collectiui reliquit vt eq̄tiū:etiā añ morā fruct⁹ deberi.vt.ff.e.l.equis. Itē fructuū pceptoꝝ quidā in quarta ɔputātur heredi:q̄dā nō.heredē aūt intellige cui aliq̄d relinq̄ neceſſe eſt.fructus ḡ oēs in quartā computant:pterer eos q̄ negligētia petētis ab herede pcipiunt.ſec⁹ in his q̄ percipiunt:q2 nōdū venit dies fideicōmiſſi vl ɔditio.nā hi q̄ ex iudicio defuncti vident pcepti in falcidiā cōputant.ſicut et cū q̄s rogat hereditatē et fruct⁹ ſpālit reſtituere.vt.ff.ad treb.mulier.§.ſi heres.ꝛ.l.in fideicō.ꝛ no.C.ad treb.iubem⁹. Itē ſciendū eſt in ſpeciali fideicom.ſtati hereditate adita recta via dn̄ium ad fideicōmiſſariū ptranſire. In gñali ꝓ nō niſi reſtitutione facta.vt.ff.ad treb.l.marcel.ꝛ.l.cum ita.ſm Jo.ꝛ in eo.ti.l.i.ꝛ.l.reſtituta.ꝛ.l.facta.ſed quō intelligit qḋ.ff.e.legit in.l.fructus.vbi dicitur fruct⁹ qui poſt acquiſitū ex cauſa fideicō.dn̄ium ex terra percipiunt ad fideicom.ptinere:cum alꝭ inueniatur fructus ante morā perceptos non ad fideicom. ſed heredē pertinere.vt.ff.eo.equis.i.rn̄.ſm.R.vt not.d.l.fructus.in gñali aūt fideicōmiſſo rranſeūt fruct⁹ poſt reſtitutā hereditatē percepti:et ad ipm proculdubio pertinent.ſed licet ad ipm ptineāt q̄dā tñ ad heredem ſunt reſtituendi.ſ.qui negligētia nō petentis ſunt percepti vt dixi.quod ergo dicitur in.l.fi.C.de vſu.ꝛ fruc.le.l.i.in legatis et fideicom.fruct⁹ nō a die mortis ſed poſt litē conteſt.venire.in eo caſu intel

Fruct⁹ t mltiplices ſunt. ſ. pēdētes.oēs dn̄a.et q̄s d eis teneat.

ſunt arbitraria nec bonefidei[a] poſt litē cōteſtatā[b] actori cauſa p̄ſtanda eſt in eū diē q̄ ſnīa dr̄. certe poſt rē iudicatā tp̄s a fructibus dependendis[c] immune eſt.

¶ Qñ q̇s rogaꝛ reſtituere q̄cq̇d ſuperit ex hereditate. item qñ dilatio gr̄a fideicōmiſſarij apponiꝛ veniunt fructus in reſtitutionem. h.d. Bar.

¶ Nōnūq̄ȝ euenit vt cōq̄ȝ fructus hereditatis aut pecunie vſura noīatim relicta non ſit: nichilominꝰ debeatur. vtpote ſi q̇s rogeꝛ poſt mortē[d] ſuā q̄cq̇d ex bonis ſuperit titio reſtituere. Ut eñ ea q̄ bona fide[e] diminuta ſunt in fideicōmiſſi cā nō cōp̄hendunꝛ: ſi pro mō ceteroꝝ q̄q̇ȝ bonoꝝ diminuāꝛ: ita q̇d ex fuctibꝰ ſuperit[f] iure volūtatis[g] reſtitui oportebit. ¶ Cū pollidiꝰ a propinq̄ ſua heres inſtitutꝰ rogatꝰ fuiſſet filie mulieris q̄cq̇d ex bonis eius ad ſe peruniſſet cum certā etatē puella cōpleſſet reſtituere: idq̄ȝ ſibi mr̄ iō placuiſſe teſtamēto ꝯp̄hendiſſet ne filie tutoribꝰ ſȝ potiꝰ neceſſitudini[h] res ꝯmitterenꝛ: eūdēq̄ȝ pollidiū fundū[i] retinere iuſſiſſet p̄fectis ꝑtorio ſuaſi[k] fructus q̄ bona fide a pollidio ex bonis defuncte[l] ꝑcepti eſſent reſtitui debere: ſiue q̇d fundū ei tantū[m] ꝓlegauerat / ſiue q̇d lubrico[n] tutele fideicommiſſi remediū mater pretulerat[o].

¶ In debito ſpecierū nō veniunt vſure / niſi per venditionem ſpēs fuerunt in peculiū redigende. h.d. Bart.

¶ Si auro vel argēto[p] facto per fideicōmiſſum relicto mora interuenerit: an vſuraꝝ eſtimatio facienda ſit tractari ſolet. Plane ſi materiā iſtā ideo reliquit: vt ea diſtracta pecuniaq̄ȝ refecta fideicōmiſſa ſoluerenꝛ / aut alimenta p̄ſtarenꝛ non oportere fruſtrationē eē impunitā rñderi oȝ. Qȝ ſi forte ideo reliquit vt his vaſis vteretur: non ſine rubore deſiderabuntur vſure: ideoq̄ȝ nō exigentur[q].

¶ Licet in ſtipulatione rem dari / ⁊ in ſtipulatione rem tradi / non veniant fructus: tamē niſi ſimul iungātur fructuum ratio habetur. ſed ſi contractus vēditionis p̄ceſſit / ſcd̄m illā iudicatur. h.d.b.

Idem.

SI ſtipulatus ſis rē dari vacuāq̄ȝ[r] poſſeſſionem tradi: fructus poſtea captos actione incerti[s] ex ſtipulatu propter inferiora verba[t] cōſecuturū te rō ſuadet. An idē de partu ācille reſpōderi[v]

ligendum eſt cū ante litē motā non fuerit in mora. caſꝰ enim eſſe poteſt in quo non ſolum vſq̄ȝ ad li. conteſt. ſed vſq̄ȝ ad ſnīam non eſt in mora. vt. ff. e. ti. l. neq̄ȝ eorum.

a ¶ Bonefidei. vt actio ex ſtipulatu. vt. ff. e. l. videamꝰ generaliter. §. ſi actionem. Itē cū de donatione agiꝛ cōtra donātē. vt. ff. de dona. l. eū qui. ac.

b ¶ Litē cōteſtatā. vt. ſ. l. ꝑ. cū ſuis concor.

c ¶ Depēdēdis. i. de ꝑcipiēdis pꝰ ſnīam. ꝑcepti aūt ſp reſtituūtur. ꝑcipiendi nunq̄ȝ in his caſibꝰ. vt hic dr. nec ob. q̇d dicitur. ſ. ꝑ. rñ. q̄a ibi in actione que eſt q̄ſi bone fidei dr. ſ. actōe ex teſtō vt. C. in q̄. cau. in integ. reſti. non ē ne. l. minoꝝ. ⁊ hoc ſȝ quoſdā. vl dic q ħ itelligiꝛ diſtingui vt. ſ. ſ. an fuerit in mora añ iudicium: an nō. vt ibi diſtinguiꝛ. ac.

d ¶ Mortē. q̄ caſu et ipſe heres iure nouo quartā fideicōmiſſario ſeruaredȝ. vt in auꝛ. de reſti. coll. viij. Irne.

e ¶ Bona fide. ſecus ſi mala vt cū interuertēdi fideicōmiſſi. vt ⁊ ff. ad treb. l. titiꝰ rogatus. et. l. deducta. §. fi. ⁊ ſ. de pe. here. l. ſed et ſi le. §. quod autem.

f ¶ Superit. idē de eo q̇d quaſi ſupeſt. vt qꝛ in aliā rem ꝯuertiꝛ. vt. ff. de le. ij. ꝓpator. §. fi. ⁊ l. ſe. ⁊ l. idē. ſed vr̄ ꝯ. ff. de do. inꝛ vi. ⁊ vxo. l. quid ergo. ⁊ l. ex annuo. §. ſi maritus.

g ¶ Volūtatis teſtatoris. ſed videꝛ fructꝰ non venire. vt. ff. ad treb. deducta. §. pe. ⁊ l. in fideicōmiſſaria. in p̄n. que ſunt ꝯ. Sol. ꝟbū quicq̇d q̇d hic poniꝛ tollit ꝯtrariū. quod non poniꝛ in legibus cōtrarijs. Item contra. ff. de leg. iij. l. quod his verbis. in prin. vbi dicit fructꝰ nō venire. Sol. illud de benignitate / hic de rigore: vt hic. ⁊ ff. ad treb. l. baliſta. vel dic ſicut dixi in ſolutione alterius. q hic patebat intentio teſtatoris. vel ibi conſumpti.

h ¶ Neceſſitudini. i. conſanguinitati. vt arg. ſ. de iuſti. et iure. l. fi. et no. q pōt mater vni ꝯmittere adminiſtrationē rerū quas filio reliquit vt ħ. ⁊ in auꝛ. vt lic. ma. ⁊ auie. §. i. col. viij. ⁊ ff. de teſta. tu. l. iij. Accur.

i ¶ Fūdū. alꝭ nō ē i textu fūdū. ſȝ ſubaudiꝛ ꝓpꝛ id q̇d ſequiꝛ.

k ¶ Suaſi. ſ. ego vlpianꝰ. ⁊ bñ. vt. ff. de leg. ij. ſi ita relictū. §. pegaſus.

l ¶ Defuncte. preterq̄ȝ de fundo.

m ¶ Tātū. ⁊ nō fructꝰ. qꝛ q̇d i vno ꝯmiſit in ceꝛis ꝓhibuit. vt. ſ. de iudi. l. cum pretor. ⁊ C. de procura. l. maritꝰ. acc.

n ¶ Lubrico. i. lubricis tutoribꝰ. ⁊ hec eſt ſcd̄a rō.

o ¶ Pretulerat. cōmittendo fidei pollidij ſui neceſſarij. ac.

p ¶ Si auro vel argento. in ſpecie nō in maſſa. vt. ff. pȝ vbi diſtinguit. Accur.

q ¶ Exigentur. petet tātū quātū ex locatione hoꝝ vaſoꝝ conſeq̄ potuit. ſ. vt fructꝰ vl vſuraſ. vt. ff. e. l. videamꝰ. i. §. p̄tea.

r SI ſtipulatꝰ vacuamq̄ȝ. q̇d dr. ſ. tradi vacuā poſſeſſionem ſp intelligiꝛ in prima clauſula. ſ. dari. vt. ſ. de act. ēp. l. iij. §. i. q̄re ꝗ cū tātū dari ſtipulaꝛ non veniūt fructꝰ. Rñ. adiectio operatur vt coniuncta facerēt quoꝝ neutrū per ſe faceret. vt. ff. de lega. i. ſi quando. et. ff. ad muni. l. i. in fine. et de leg. iij. l. ea tamen. ſed argu. cōtra. C. de fideiuſſo. l. non recte. Johan. ⁊ ff. de ꝟ. ob. q̄ ſtipulatꝰ. ⁊ ſ. ꝓ ſo. ſȝ et ſi adijciaꝛ. ⁊ de ca. ⁊ poſtlimi. re. l. poſtliminij. §. fi. et de aur. ⁊ ar. leg. l. pediculis. §. labeo. Azo. ⁊ ff. de pac. do. l. cū pr̄ dotē. et dic vt ibi.

s ¶ Incerti. ſic dicta quia incertum eſt quantum fructum perciperet ſtipulationis tp̄e. ſic. ff. de verbo. obli. vbi autem non ap. §. fundi.

t ¶ Verba. ſcȝ vacuam poſſeſſionem tradi: ne fruſtra fieret adiectio. Johan. ſed certe imo videtur ex hoc verbo tradi non venire fructus. vt. ſ. de actio. empti. l. iij. §. i. que eſt cōtra. Sol. ibi de perceptis ante ſtipulationem. hic de perceptis poſt. vel ſol. vt ibi.

v ¶ Reſponderi. quod modo de fructibus dixi poſtto ſcȝ ſimili caſu q ſtipulatus ſim ancillam dari vacuāq̄ȝ poſſeſſionem tradi,

poſſit ꝯſiderãdũ ẽ. Nã qđ ad verba ſupioꝛa ꝑtinet[a]: ſiue factũ rei promittẽdi[b]/ſiue effectũ[c] ꝑ traditionẽ dñij trãſferẽdi cõtinet: partꝰ nõ ꝯtinet. Uerũ ſi emptoꝛ a vẽditoꝛe nouã diaio ita ſtipulatus[d] eſt factũ tradẽdi ſtipulatꝰ intelligit: qꝛ nõ eſt veriſile[e] plus vẽditorẽ ꝓmiſiſſe: ꝗ̃ iudicio empti preſtare cõpelleret[f]. Sed tñ propter illa ꝟba vacuãq; poſſeſſionẽ tradi: põt dici partus ꝗ̃ʒ rõne cõmitti icerti ſtipulationẽ: eteni ancilla tradita partũ poſtea editum in bonis ſuis reus ſtipulãdi habere potuiſſet. ¶ Si poſt contractã emptionẽ ante interpoſitã ſtipulationẽ partus editus: aut aliquid ꝑ ſeruum vẽditori acꝗſitũ eſt: qđ ex ſtipulatu[g] ꝯſequi nõ poterit iudicio empti cõſequitur[h]. id enim qđ non tranſfertur in cauſam nouatiõis iure priſtino peti poteſt. Idẽ.

Generaliter obſeruari cõuenit bone fidei iudiciũ nõ recipere preſtationẽ[i]: que ꝯtra bonos moꝛes deſideret.

¶ Ex diuturna pſtatione vſurarũ pſumitur ꝯtracta obligatio ſup vſuris ⁊ ſup ſoꝛte: ⁊ quatenus eſt neceſſe ad illã pſtationẽ redigendã ipoꝛtat pſtãdi neceſſitatẽ. h.d.bar. Idẽ.

Cum de in rẽ verſo[k] cuʒ herede pris vel dñi ageret: et vſurarũ q̃ſtio moueret: Imꝑatoꝛ antoninus iõ ſoluẽdas vſuras iudicauit: ꝙ eas ipſe dñs vel pater lõgo[l] tempoꝛe preſtitiſſet[m]. Imperatoꝛ quoq; noſter Seuerus filie Flauij athenagoꝛe[n] cuius[o] bona fuerant ſubiugata fiſco ideo numerari decies cẽtena dotis nomine[p] iuſſit: ꝙ de ea parte preſtitiſſe[q] dotis vſuras allegaſſet[r]. Idem.

a ¶ Pertinet. ſi ſeparatim intelligantur.

b ¶ Promittendi. ſ. tñ. qꝛ dixit tradi vel preſtari. ſʒ certe videt ꝙ ex ſolo ꝟbo tradi veniãt fructꝰ. vt. ff. de ꝟbo. ob. l. in cõuentionalibus. §. fi. que eſt ꝯ. So. ibi appellat cauſam bonoꝝ nõ fructꝰ ſed itereſſe. vt. ff. eo. ti. ſi fundũ.

c ¶ Effectũ. qꝛ dixit dari quo verbo dñium dʒ trãſferri. vt iſti. de act. §. ſic itaq;.

d ¶ Stipulatꝰ. ſ. rẽ dari: vacuãq; poſſeſſionẽ tradi. Sed qđ ſi dari tãtũ? Rñ. aliud dici põt vt nõ factum traditiõis ſʒ effectũ dñij ſignificet vt. ff. de ꝟb. ob. vbi aũt non. §. fi. hoc ergo cõtingit hic rõne ꝯtractus pcedẽtis ⁊ ratione adiunctionis alterius verbi.

e ¶ Ueriſimile. No. nõ plus venit re in ſubſtituta actione ꝗ̃ in ea cui ſubſtituit. vt hic ſic et legatarius ſtipulãdo noie legati ſui nõ eẽ fugitiuum. nã nõ plus ꝗ̃ in ꝑma actiõe ex teſtõ venit i ſtipulationẽ. vt. ff. de leg. i. ſi legati ſui noie. Itẽ in eo ꝗ ſtipulat ante diẽ de legato ſoluẽdo. vt. ff. vt le. no. ca. l. i. §. ſi ꝗs ſub cõditiõe. idẽ de eo ꝗ accipit fideiuſſorẽ ꝓ legato. vt. ff. de cõdi. inde. frater a fratre. §. fina. et ſimile eſt in eo qui cõſtituit qđ ex cauſa donationis debeat. vt. ff. de de dona. qui id quod.

f ¶ Cõpelleret. ſʒ in eo venit factũ ſolũ. i. traditio aſſinina. vt. ff. de act. emp. ex ẽpto. circa pn. ergo patet ꝙ nõ plus ſub ſecundo verbo ꝗ̃ ſub primo eſſet. ſed tamẽ ⁊c. et ſic primo ſuperioꝛi caſu rñdet. ſ. medio ⁊ vltimo.

g ¶ Ex ſtipulatu. deducta re empta in ſtipulatiõe aſo (nouãdi.

h ¶ Cõſequit. vt. C. de peri. ⁊ cõ. rei vẽ. l. poſt ꝑfectã. ſed ꝯtra. ff. de noua. l. aliã. So. perijt etiã hic priuilegiũ ꝑme actiõis ꝑ nouationẽ: ſʒ in eo tñ qđ trãſlatũ eſt in obligationẽ ſcđam. vt. C. de trãſac. l. age. Ac.

Generaliter. pſtationẽ. quã nõ ꝑcepit. ⁊ iõ nõ iputatur: ſecus ſi ꝑcepit. vt. ff. de peti. her. ⁊ ancillarũ. in fi. ⁊ l. ſi poſſeſſoꝛ. que ſunt contra.

Cum de in rẽ ꝟſo. moueret. ⁊ erat iudiciũ ſtricti iuris: ex quo agebat de in rẽ ꝟſo. alſ ex ipſa moꝛa ſine aliqua pſtatione venirẽt. vt. ff. e. l. moꝛa. §. in bone fi.

l ¶ Lõgo. ſ. decẽnio. vt. C. de pſcrip. lon. tẽpo. x. vel. xx. annoꝝ. in rub. alij dicũt triẽnio. vt. C. de fideicõ. l. i. ſʒ ibi ſpãle fauoꝛe alimẽtoꝝ. ſed videt ꝙ iõ ꝙ aliquãdiu ſint pſtite: nõ iõ in poſterũ neceſſario pſtentur. vt. C. de pac. l. ſi certis ãnis. Sol. ibi biennio tñ. hic autẽ maioꝛi ſm quoſdã tpe ſunt ſolute. ſ. decẽ annis. Alij dicũt ꝙ h nõ extabat memoꝛia. vt. ff. de aqua plu. ar. l. i. §. i. vel ibi mudũ pactũ interuenit ⁊ hoc ꝯſtabat. hic aũt dubiũ. Itẽ eodẽ modo ꝯtra. C. de vſu. l. creditoꝛ. vbi loquit de vſuris aliquãdiu pſtitis. Itẽ ſilr ꝯtra. ff. de oper. lib. l. opis. vbi dicit ꝙ licet libertꝰ pſtiterit aliquanto tpe opas ꝗ ſibi a manumiſſoꝛe iꝑoſite nõ ſunt: nõ tñ ideo in poſtea tenet. So. ſm quidã ibi loquit in tẽpoꝛe minoꝛi ꝗ̃ decẽnio. tu aũt breuiter ad oĩa ꝯtria ſol. diſtinguas qꝛ aut creditoꝛ aſſerit aliq̃d ſibi deberi ea ſola rõne qꝛ in pteritũ eſt pſtitũ ſiue vſurã ſiue aliquã aliã pſtationẽ: ⁊ tũc nullo tẽpoꝛe preiudicatur ſoluẽti. vt. C. e. l. creditoꝛ. et. d. l. operis. et eſt ratio. qꝛ tẽpus non eſt modus tollende vel inducende obligatiõis. vt. ff. de act. ⁊ ob. l. obligationum fere. §. placet. aut ex pacto qđ vult ꝓbare ꝑ diuturnã ſolutionẽ. et tunc aut ex nudo: et tunc idẽ qđ i ꝑmo. vt i d. l. C. de pac. ſi certis ãnis. aut veſtito ⁊ tunc piudiciũ fit: vt h. ⁊ ar. ff. de aq̃ plu. ar. l. i. in fi. niſi in caſu fauoꝛe alimẽtoꝝ. quo caſu ẽt ſi ex tpe tñ nitit ꝑ trienniũ pıudicat. vt. C. de fideicõmiſ. l. i. ⁊ hanc eandẽ diſtinctionẽ ſerua in decimis ⁊ quibuſlibet pſtationibus ſm Io. idẽ quoq; in ſuitutibꝰ acquirẽdis vel pſonalibus vel rerũ que nõ haberẽ ꝯtinuã cãm. vt. ff. de aq̃ plu. ar. l. ij. in fi. vel hominũ foꝛte: lʒ ſolũ tẽpus non ſufficeret allegari. vt. C. de pſcrip. lon. tẽpo. l. ſola. ſed hoc vltimo in homine contrariũ obſeruatur.

m ¶ Preſtitiſſet. qꝛ foꝛte diligẽs erat: nec foꝛte cõſueuit ſuas pecunias iactare. vt. ff. de ꝓba. cũ de idebito. §. ſi ꝓo. ſʒ magis ꝯſueuerat fenerare. vt. ff. e. l. qui ſemiſſes. §. fi.

n ¶ Athenagoꝛe. athenagoꝛa fuit filia flauij. ⁊ dederat pr ei filie dotẽ. vt. C. de rei vxo. ac. auf. ſʒ ꝗ̃uis. vel ꝓmiſit ei emãcipare vel nõ emancipare ⁊ moꝛte ꝯfirmata ẽ ꝓmiſſio. vt. C. de dona. inter vir. ⁊ vxo. l. antepe.

o ¶ Cuius. ſ. flauij.

p ¶ Dotis noie. i. mille. ⁊ caue tibi: qꝛ põt intelligi in dotẽ dãnatũ fiſcũ heredẽ flauij. qꝛ diu pſtiterat vſuras eius dotis. Uel dic ꝙ hic nulle fuerant vſure tpe quo non fuerat ſoluta dos quã precepit ſolui: ideo qꝛ in preteritũ erat ſoluta.

q ¶ Preſtitiſſe. ſ. per fiſcum qui ſucceſſit flauio. ⁊ no. ꝙ dicit pſtitiſſe. idem tñ ſi tantũmodo promiſiſſet vſuras dotis. licet nullam dotẽ promiſiſſet. vt no. C. de do. promiſ. l. ſi pro dote. ⁊. C. ad le. fal. l. fi.

r ¶ Allegaſſet. ſ. filia.

Debitor vſurariꝰ credi tori pecuniā obtulit:ꝛ eā cum accipe noluiſſet obſi gnauit ꝛ depoſuit:ex eo die rō nō habebit vſurarꝫ[a].ꝙ ſi pꝰea cōuentꝰ vt ſolueret morā fece rit:nūmi ſteriles ex eo tempo re non erunt[b]. Idem.

Equiſ[c]ꝑ fideicōmiſſuꝫ relictis poſt morā fetꝰ ꝗcꝫ ꝓ ſtabit vt fructꝰ:ſꝫ et fetꝰ ſcđs vt cauſa/ſicut partꝰ mulieris.

¶Stipulatio vſuraruꝫ in eo qđ eſt vltra legitimū modum nō valet:in alio ſic.bar. Idē.

Pecunie[d] fenebris intra diē certū debito nō ſo luto dupli ſtipulatꝰ[e]:in altero tm̄ ſupra modū legitime vſu re.Rñ.non tenere[f].ꝗre ꝑ mō[g] cuiuſcūcꝫ tpis ſupfluo detra cto ſtipulatio vires habebit.

¶Stipulatio vſurarꝫ cōmit titur ex lapſu diei ſine intpel latiōe:ꝛ ꝗ tenetꝰ ad miores pꝰ certū tps pōt ſe ꝑpt morā ob ligare ad maiores a qbꝰ excu ſat ſi nēo extitit ꝗ rcipet. h.d.

¶Uſurarū[h] ſtipulatio ꝗuis debitor nō cōueniatꝰ ꝯmittitꝰ[i]: nec inutilis legitie vſure ſtipu latio vr̄ ſub ea cōditiōe conce pta ſi miores ad diē ſolute nō fuerint.Nō em̄[k] pena ſed fenꝰ vbertꝰ iuxta rōnē ſortis ꝓmit titur.Si tn̄ poſt mortē credi toris nēo fuit cui pecunia ſol ueretꝰ[l]/eiꝰ tpis iculpatā[m] eſſe moră conſtitit.Idēcꝫ ſi maio res vſure priorībꝰ petantur: exceptio doli non inutiliter op ponetur[n]. Paulus.

Partū poſt litē ꝯte.edi tum reſtituere[o] poſſeſſor dꝫ: quē non deberet reſtituere ſi cū mr̄ peteretꝰ[p] iā natꝰ fuiſſet: niſi ſpālr et pro hoc egiſſet[q].

¶Non fit cōpēſatio damni ꝓuenientis ex culpa admini ſtratoris cū lucro ꝓueniente ex lege vel cōſuetudine/ſꝫ ꝓ pter ipſius ꝯctū.ſꝫ cū ꝓuenīe te ex cōtractu ꝛ diligentia ad miniſtratoris ſic.h.d.ꝛ in pri mo caſu non fuerunt maiores vſure in ſtipulatiōe deducte/ in ſecundo ſic. Idem.

Gaius ſeius ꝗ rempu.ge rebat[r] fenerauit pecuni am publicā ſub vſuris[s] ſolitꝫ: fuit aūt cōſuetudo[t] vt itra cer ta tpa non illatis vſuris[v] gra uiores[x] infligerentꝰ:ꝗdā debi tores ceſſauerūt in ſoluēdis[y] vſuris:ꝗdā plus[z] intulerūt:et ſic effectū eſt vt oē qđ vſura rū[a] noīe ꝯpetebat etiā ꝓ his qui ceſſauerāt in vſuris[b] ſup pleatur[c].queſitū eſt an illud quod amplius ex conſuetudi ne pene noīe a ꝗbuſdam exa ctum eſt ipſi Seio proficere[d] deberet:an reipu.lucro cede ret[e].Rñ.ſi gaius ſeius a debi toribꝰ vſuras ſtipulatꝰ[f] eſſet: eas ſolas[g] reipubli. preſtari[h]

Debitor.vſurarum.vt.C.e.l.ſi creditrici.
b ¶Non erunt.ſi nūmos in ſuos vſus conuer tit poſtea.vt.C.e.l.acceptam.in fi.
Equis.i.equabꝰ.ꝛ facit ad hāc legē.ff.de pe.her.ſꝫ ꝛ ſi lege.in fi.ꝛ.l.ꝙ ſi oues.ꝛ.l.ancillarum.Accur.
Pecunie.ſcꝫ mutuo đde rit.x.ꝛ ſtipulatꝰ ē ſibi reddi.xx.
e ¶Stipulatur. neutralr.i.per ſti pulationem.
f ¶Nō tenere. vt.ſ.e.penam.ꝛ.l. placuit ex qbꝰ col lige ꝙ vtile ꝑ inu tile non viciatur.
g ¶Pro mō.le gitime vſure/ꝛ ſic fit ſeparatio.cum ſit pecunia res ſe pabilis.ſic ꝛ als in pecoribꝰ.vt.ſ.đ aqua ꝗti.ꝛ eſti.l. i.§.trebatius.ſed aliud in fideiuſſo re ꝗ accipitꝰ i gra uiorē cām.ꝗ in ni chilo tenetꝰ.vt.ſ.đ fideiuſ.l.grece.§. illđ.quod eſt hoc argu.contra.
h ¶Uſurarū.ſcꝫ maiorum.ac.
i ¶Cōmittitꝰ.in terpellari ei vide tur ab ipſa die cō ſtituta.vt.C.de cōtra.ꝛ ꝯmit.ſti pulatio.magnā.
k ¶Non em̄.ꝗſi dicat ꝑpt vnā ſo lutiōis ceſſatiōeꝫ ꝛ vſuras deberi ꝛ penā exigi abſur dū eſt.ſꝫ h ceſſant minores ex quo currūt maiores.
l ¶Solueretur. ſ.cum minoribus vſuris.
m ¶Inculpatā. quo ad maiores ſed minores debentur niſi fiat oblatio ꝛ cōſignatio et depoſitio.ſed cōtra maiores ſufficit ſola oblatio.qꝛ nō dum ceperunt.vt.C.e.ſi per te.
n ¶Opponetur.ꝛ ſic not.ꝙ nō nocet alicui aduerſarij defectus cū ipſe in negligētia nō fuit vt h.ꝛ.ſ.vt in poſ. leg.l.i.§.non exigit.ꝛ.ſ.eo.cū ꝗdā.§.ſi pupillo.ꝛ.ff.de le ge cō.l.ſi fundꝰ.§.fi.ꝛ.ff.de cōſti.pecu.itē illa.in pn̄.ſꝫ ſ. ſ.eo.euictis agris.§.fi.ſolue vt ibi.itē ſ.ſ.titu.i.l.fi.ſed Pibi non erat qui ſoluerꝫ.erat tn̄ qui recipet.h eſ. Artū.reſtituere.agenti in rē vel etiā ꝑſonali.vt.ſ. eo.l.videamus.§.ſi actionem.
p ¶Peteretur.rei vendi.vel perſonali.
q ¶Egiſſet.poſt litem conteſta.ergo poteſt venire per officium licet ſit extra rem vt eſt hic.ſed non ante niſi ſpecialiter petatur vt hic.ꝛ.ff.de edil.edi.l.ediles.§.itē ſciendū.ꝛ.C.de lib.cauſa.l.fi.aliud aūt eſt ſi iure fidei com.vendicatur. quia poſt moram et partꝰ venit.vt ſ.eo.l.paulus.in pri.vt ibi fuit ſpe cialiter petitꝰ par tus:vt hic.ac.
Gaius.gere bat.erat em̄ maſſarius com munis.
ſ ¶Sub vſurꝫ.ſ. minoribus.
t ¶Cōſuetudo. ſ.illius reipu.
v ¶Uſuris.mio ribꝰ ex pacto de bitis.
x ¶Grauiores. legitie tn̄.vt.ff.l. i.i pn̄.etiaꝫ ꝛ ſine pacto.
y ¶In ſoluēdis. ſ.vſuris mioribꝰ ꝛ maioribꝰ ſꝫ.p. ꝛ hoc culpa gaij i teruenīete.vn̄ nō dicit cōpenſatiōꝫ fieri.vt.ſ.đ admi. tu.l.cum ꝗritꝰ.vel dic ſm Ir.ꝙ ceſ ſauerūt in miori bus:qꝛ erāt non ſoluendo.ſed alij ſoluerunt etiam maiores.
z ¶Quidaꝫ plꝰ. i.maiores ꝗ ceſſa uerūt in mioribꝰ.
a ¶Uſurarꝫ.ſcꝫ minorum.
b ¶In vſurꝫ.ita ꝙ nullo mō ſolue runt.
c ¶Suppleatur. in minoribꝰ habi ta compenſatio ne eius quod ex conſuetudine a quibuſdam exigatur.
d ¶Proficere.ad euitandū dānum ꝓpter nō ſoluētes maiores.qꝛ nō poterāt ſm Ir.vel veriꝰ vt dixi ad euitā dum dānū minorꝫ ꝗ ēt ipe culpa gaij ſolute non erant.
e ¶Cederet.vt ſic eas non compenſet.
f ¶Stipulatus.ciuitati cui acꝗrit vtilē actionē.vt tu tor pupillo.vt.ff.de cōſti.pe.eum qui.§.iulia.
g ¶Solas.ꝛ oēs.ſ.maiores ꝛ miores.nec releuatꝰ iđ qꝛ ab alijs exegit maiores:ſꝫ ꝛ iſti debētes miores ſint ſol uendo.vt ſubijcit.
h ¶Preſtari.ab hac dictione preſtari vſcꝫ illuc acquiſiuit ꝛc.eſt littera py.

a ¶ Formam.i.conſuetudinē:licet minores ſint legitimis.vt.J.de admi.tut.l.tutor qui.§.ex ceteris.
b ¶ Solēt.tunc ſcȝ cum et hic habeatur pro ſoluendo propter culpam gaij.
c ¶ Public⁹.i.gai⁹ q̄ erat adminiſtrator:nā ipſe a ſeruiēdo dicitur ſeruus.h̄ eſt non diuerſitatē pſonarū ſed caſuum inducit.vel dic ſuū⁹ publicus iuſſu gaij ſeij.
d ¶ Acq̄ſiuit.ſ.maioꝝ vſuraꝝ q̄ꝫ cōſuetudo ſit.nā ſupiori caſu ex cōſuetudīe nō ex induſtria vel ſtipl'aťōe gaij maiores vſure erant q̄ſite.vñ ibi nō ſit cōpēſatio.hic ſic.
e ¶ Cōpēſatiões.i.ꝯputatōes.vt.ꝛ.ſ.de rei ven.l.emptor.
f ¶ Si nō.i.q̄ꝫuis
g ¶ Uniuerſoꝝ.i.ſi hoc non vult pati ſponte.
h ¶ Debitoꝝ.ſ.quotīdaꝫ tātū q̄ maiores vſuras ſoluerūt.azo.h̄ ei nō ꝑmittit.vt.J.ð admi.tu.cū q̄rit.
i ¶ Eadē fere.fere iō d̄t ꝓpter cōſuetudinē illā minoꝝ ꝛ maioꝝ q̄ in tutorib⁹ locū non hȝ. Itē q̄ ciuitati q̄rit ex nudo pacto.vt J.e.l.ē q̄ð nō ē i pupillo. Itē q̄ ſi tutor maiores vſuras ꝓpter debitoꝝ paupᵗatē ꝛ ſuā negligentiā nō eſt cōſecut⁹:ꝛ occaſione maioꝝ tn̄ eſt conſecutus vt ſuppleat debitū minoꝝ nō tenet.ſed ſaltē q̄dā pupill⁹ agnoſcat.vt.J.de admi.tu.cū querit.vel iō q̄ ip̄e pupill⁹ dȝ ſtipulari.al's ſeruus ſi hȝ vel eſt emēd⁹ vt directa ei q̄rat.al's ſi tutor non pōt ſeruum habere ipſe tutor preſenti vel abſenti pupillo ſtipulatur.vt.ſ.de conſti.pecu.l.eum qui.§.iulia.

oportere q̄ ſcd̄m formam[a] ab his exigi ſolēt[b]:etiā ſi oīa nomina idonea ſint. Q ſi ſeru⁹ public⁹[c] obligationē vſurarū reipu. acq̄ſiuit[d]:equū ē q̄ꝫuis ipſo iure vſure reipu.debeāt:tn̄ ꝓ defectis noībus cōpēſatiōes[e] maioꝝ vſuraruꝫ fieri:ſi nō[f] ſit parata reſpu.vniuerſorū[g] debitoꝝ[h] fortunā ſuſcipe. Eadē fere[i] in tutoribus Marcellus refert.

¶ Diuiſa negligentia atq̄ꝫ mora diuidit ꝑſtationē vſurarū et pene.h.ð.q̄ſi dicat:ſicut diuiditur cauſa:ita diuiditur effectus.Fran.

Idem.

Seia mutuā pecuniā[k] accepit a ſepticio:de vſuris ita cōuenit/niſi ſua quaq̄ꝫ die vſure[l] ſupraſcripte exoluerent:vel poſt tertiū[m] menſem tūc in maiores vſuras ſeia teneret:ꝛ deinceps[n] ꝑ ſingulās[o] penſiones:ſi ꝯditiōe data vſure nō ſoluerent ea cōditio obſeruaret donec om̄is ſumma debita[p] hoc noīe exolueretur. quero an hec ṽba ꝛ deinceps ꝑ ſingl'as pēſiones ſi ꝯditiōe data vſure nō ſoluant ea ꝯditio obſeruaret:eo ꝑtineāt:vt q̄ꝫuis cōmiſſa ſit forte pria ſtipulatio:nō tn̄ in ampliorē q̄ꝫtitatē vſurarū cōueniri poſſit:q̄ꝫ ei⁹ pēſionis noīe q̄ egreſſa eſt diē ꝑſtitutū. Pau.rn̄. plures conditiōes ꝯtinere eā ſtipulationē[q] q̄ de grauioribus vſuris preſtādis ſubiecta eſt:id eſt vt per ſingulas penſiones conditio expectaret:non illataruꝫ ſuis temporibus leuiorum vſurarū.et ideo poſſe euitari penā ſeq̄ntiū pēſionū

¶ Creditor recipiendo ſponte minores vſuras per longū tempus videt remittere maiores.h.ð. Sola ēt patiētia operatur liberationem a debito odioſo.facit ex̄ de cenſi.c.olim.

Sceuola.

Qui ſemiſſes vſuras ꝑmiſit:ꝑ multos annos minores ꝑſtitit:heres creditoris ſemiſſes petit:cū ꝑ debitorē nō ſteterit quomin⁹ minores ſoluat.quero an exceptio doli vl' pacti obſtet. Rñ.ſi in exoluēdis ex more vſuris per tanta[r] tp̄a mora ꝑ debitorē nō fuit[s] poſſe ſcd̄m ea q̄ proponerent obſtare exceptionem[t].

¶ Geſtor non tenetur ad vſuras ꝓ pecunia ocioſa niſi dn̄s cōſueuerit fenerare.h.ð.

¶ Queſitū ē an iudicio neg.geſt.vel mandati ꝓ pecunia[v] ocioſa vſuras ꝑſtare debeat[x]/cum dn̄s nullā pecuniā fenerauit[y]. Rñ.ſi eā pecuniam depoſitā habuiſſet:idq̄ꝫ ex conſuetudine[z] mandātis feciſſet:non debere quicq̄ꝫ vſurarum

q̄ pōt intelligi vt demū poſt oēm ceſſationē incipiāt maiores currere.vt.ſ.ð pig.ac.l.ſi neceſſarias.§.ſi annua.in pñ.vel q̄ ꝓut in q̄lꝫ fuerit ceſſatū ſtatim pro ea quantitate currāt:q̄ð eſt veri⁹ vt dixi.in fi.et.ſ.ſi cer.pe.l.lecta.ꝛ di.l.ſi neceſſarias.§.ſi annua.in fi.§.

p ¶ Debita.ex hac obligatione ſortis.
q ¶ Eā ſtipulatione.ea ſtipl'atio vna d̄r ꝓpt vnū tp̄s.ſ.ſtipulatōis interpoſite in q̄ ꝯditionē ei⁹ q̄ ſtipl'at intuemur.ſ.an ſibi vel alij q̄rere poſſit.vt.J.de do.cā.mor.l.ſenat⁹.§.fi.ꝛ.J.ð ṽ.obl.ſi filius.plures tn̄ eē dr̄ ꝓpter plures ſūmas.vt.J.ð ṽ.ob.l.pluribus.§.i.ſꝫ nunq̄d elapſo ꝑmo anno ſtati currūt ꝓ prima ſorte.vl' q̄ nō.ſed olb⁹ t̄mis ſolutis:q̄ d̄r ſua q̄ꝫ ꝛc.vt.ſ.de pi.ac.ſi neceſſarias.§.ſi ānua.ſꝫ his adiecit deinceps ꝛc.et ſic cū dicat ð alijſ t̄mis appet q̄ de ꝑmo tn̄ dixerat. Itē q̄ro q̄ð eliget vel ſtati poſt ceſſatōnē/vl' poſt tres menſes. Rñ.poſt tres mēſes.vt.J.ð ṽ.ob.l.ſi ita ſtipulatus fuero.

Qui ſemiſſes ꝑ tāta.ſ.x.vl.xx.annis.vel dic ēt breuiori tp̄e i odiū vſuraꝝ forte.v.annis.
ſ ¶ Nō fuit.ꝛ creditor accepit nec eū cogebatur.

S Eia.pecuniā.reddēdā annua bima trima die.
l ¶ Uſure.ſcȝ minores.
m ¶ Uel poſt tertiū.q̄ſi dicat vel ex tunc ſtati ex quo eſt ceſſatum.vel poſt tres menſes ex die ceſſationis.
n ¶ Deinceps.i.poſt aliū terminū primum ex quo ceſſaſſet:et ſic cepiſſent currere maiores.
o ¶ Per ſingl'as.ex hac oꝛōne q̄ ſequit orit dubitatio.

t ¶ Exceptionē.no.mirabilē preſumptionē.q̄ ſcilicet de nō petēdis maiorib⁹ vr̄ feciſſe tacitū pactū ꝑ lōgiquā petitionē et exactionē minoꝝ.ſic.ſ.e.l.cū de in rē ver.ꝛ J.e.cū q̄dā.§.diuus. Poſſet ēt poni caſus vt q̄ cōueneret de minoribus:ꝛ ſi ille nō preſtarent q̄ maiores darentur:ꝛ creditor accepit tn̄ minores per multum tp̄s poſtq̄ꝫ potuit petere maiores.vt.C.e.l.aduerſus.ꝛ.l.q̄ꝫuis.Accurſius.
v ¶ Pro pecunia.ratione negligentie.Accur.
x ¶ Debeat.procurator vel geſtor.
y ¶ Fenerauit.i.ſolitus fuit fenerare.
z ¶ Ex ꝯſuetudīe.vt.ſ.de pig.ac.l.vl' vniuerſoꝝ.ſec⁹ ſi ꝯſueuerit fenerarī.vt.ſ.ð neg.geſt.l.at q̄ naſa.§.nō tn̄.

nomine[a] preſtare. Paulus.

PAulus[b] reſ. mora in ſoluēdo fideicōmiſſo fctā partꝰ q̄ꝫ ancillarū reſtituendos. Heres rogatꝰ erat pꝰ mortē ſuā ſine redditu[c] hereditatē reſtituere. queſitū ē an partꝰ ancillarū etiā viuo herede nati reſtituendi eſſent ꝓpē verba teſtamēti q̄bus de redditu[d] ſolo deducēdo teſtator ſenſit. Pau. reſ. an diē fideicōmiſſi cedentē partꝰ ancillarū editos fideicōmiſſo nō ꝯtineri. Nera. lib. j. ita refert eū q[e] ſilr[f] rogatꝰ eēt vt mulierē reſtitueret / partum eiꝰ reſtituere cogendum non eſſe[g]: niſi tunc editꝰ eſſet cū in fideicōmiſſo[h] reſtituēdo morā[i] feciſſet. neqꝫ intereſſe exiſtio an ācilla ſpālr: an hēditas i fideicōmiſſo ſit.

Vſure fructuū non debent ſicut nec vſure vſurarū ne ſit acceſſio acceſſiōis. h. d. Idē.

NEqꝫ eorū fructuū q̄ pꝰ litē conteſtatā[k] officio iudicis reſtituēdi ſunt vſuras pſtare oportere: neqꝫ eoꝝ qui priꝰ ꝑcepti / quaſi a malefidei poſſeſſore cōdicuntur[l]. Idem.

LIberalitatis in rē publicā facte vſure non exiguntur[m]. Cū vſure ꝑdij fundi ab eo q̄ a fiſco emerat peterentur: et emptor negaret traditā ſibi poſſeſſionē: Imperator decreuit iniquum eſſe vſuras ab eo exigi qui fructus non percepiſſet[n].

Pro tp̄e q̄ cucurrerit vſure maiores nō ꝯmittitur ſtipulatio de maioribꝰ. h. d. b. Idē.

CUm q̄dā cauiſſꝫ ſe q̄tānis[o] q̄ncunces vſuras pſtaturū: et ſi q̄ anno nō ſoluiſſet / tūc totius pecunie ex die qua mutuatus eſt ſemiſſes ſe ſoluturū: & redditis ꝑ aliq̄t annos vſuris mox ſtipulatio cōmiſſa eſſet: diuus marcꝰ fortunato ita reſcripſit. pſidē ꝓuincie adi: qui ſtipulationē de cuius iniq̄tate q̄ſtus es ad modum iuſte exactionis rediget hec conſtitutio ad īfinitū[p] modū excedit[q]. Quid ḡ? ſic temperāda res eſt vt in futurum dumtaxat ex die ceſſationis creſcant vſure.

Taciturnitas longi temporis tollit actionem perſonalem competentem ad vſuras. h. d. fran. et eſt ſpeciale.

Diuus pius ita reſcripſit: paruꝫ iuſte vſuras preteritas petis: quas omiſiſſe te longi tēporis[r] interuallum indicat qui eas a debitore tuo vt gratior[s] apud eum videlicet eſſes petēdas nō putaſti[t]. In tacito fideicōmiſſo[v] om̄e emolumentū hēdi auferēdū: & fiſco pſtandū[x] diuꝰ pius reſcripſit:

a Nomine. ſecus ſi in ſuos vſus conuertiſſet. vel in mora fuiſſet. Accurſius.

PAulus reſ. mora. ſemper aūt fuit in mora a die fideicō. cedente ſi fuiſſet teſtatoris: niſi gratia legis fal. fiat. vt. ſ. eo. in fideicom.

c Sine reddi-tu. hī ēt ſine hꝰ nō reſtituerētur. q̄d dic vt. ff. ad treb. l. in fideicom. & l. mulier.

d De reddi-tu. quo non continetur partꝰ. & erat dubitatio: qꝛ excepe-rat ſolū redditum eoꝝ. ergo oē aliud reſtituēdū. ergo partus. ſed tū hic continetur appellatione redditus. & ſic eſt cōtra. ff. e. l. in pecudum.

e Eū qui. als eum qui. & als ſ. neratius.

f Similiter. i. deducto reddito. Azo.

g Nō eſſe. hoc ī eo caſu cū aditione hereditatis fideicō. dñium non eſt queſitū. cū extranei vel hēdis eſſet res legata. & ita itelligitur. ff. e. l. equis. alioquin a die acquiſiti dñij fructus preſtantur. vt. ff. e. l. herēnius fructus. Item ſ. ff. ad treb. l. in fideicom. & l. mulier. ſ. ſi heres. ſed iſte due de fructibus. & l. deducta ſ. hereditatem. hec directe eſt cōtra. So. hic loquitur de partu edito primo ante diem fideicōmiſſi cedentem: ibi de partu nato poſtea. Azo.

h In fideicommiſſo. ſine reddito.

i Moram. que eſt poſt diem. vt. C. de ſhen. & cōmit. ſtipu. l. magnam. Accur.

NEqꝫ. lit. cōteſt. q̄ eſt rō. Reſ. nō ea qꝛ vſura accedit quantitati nō ſpēi. qꝛ pone eos ꝯſumptos. vel eos feciſſe ſuos vt ipi nō deberent ſed eoꝝ eſtiatio. ſꝫ forte illa: qꝛ ſicut vſura vſure nō debetur: ſic nec vſufructꝰ. i. acceſſio acceſſiōis. alij dicūt ꝙ offm̄ officio nō pōt ſeruire. ſed ſ. ſ. de peti. her. l. heres furioſo. ſolue vt ibi. Itē qñ fuerunt ꝑcepti. Reſ. poſt litē ꝯte. qualiſcūqꝫ fuerit poſſeſſor. vel ſtatim: dic ꝙ erat bonefidei poſſeſſor: & non ꝯſumpſit. als lucrifaceret. vt. ſ. ſi. reg. l. iiij. ſ. ij. Item ſi malefidei poſſent vēdicari extātes: ꝯſūpti cōdicerentur. vt h̄ ſubijcit.

l Condicuntur. nota quod dixit cōdicuntur. i. cōdictiōe certi q̄ ſtricti iuris eſt. ſi eñ bonefidei eſſet actio vt petitio hereditatis pſtarentur ei vſure fructuū. vt. ſ. d peti. here. l. heres fu. ſ. ſi. que eſt ꝯ. vel vt ibi. Accur.

Liberalitatis. nō exiguntur. niſi fuerint i mora. vt. ff. de pol. l. i. i ſi. i. reſ. & ff. d ope. pu. l. legatuꝫ. & ff. eo. l. ꝓxi. ſ. ſi. que ſunt cōtra. aliꝗ dicunt etiam ex mora niſi a pſide tēpus ſit poſitum. vt dictis legibus. Accur.

n Non ꝑcepiſſet. vt. ſ. de ac. ēp. iul. ſ. ex vendito. als ſecus. vt. ff. e. l. euictis. ſ. poſt. Accur.

CUm quidā. quotannis id eſt ſingulis annis.

p Ad infinitū. id eſt non finituꝫ vel determinatū. ſed terminari poteſt. ponitur eñ negatiue nō augmētatiue. azo. q. d. obſcura eſt: et ideo ſtatim interpretatur.

q Excedit. id eſt excedere poteſt ſi a tempore interpoſite ſtipulationis dicas pſtari vſuras maiores. vel in totū: vel ſaltem ꝓ parte: ideoqꝫ dicit a die ceſſationis. vt ſubijcit. & hoc ideo qꝛ a priori tempore etiā minores currebant. als autem bene poſſent peti ex tempore ſtipulationis. vt. ſ. ſi cer. peta. l. lecta. in fine. & ff. de verb. obl. l. huiuſmodi.

r Longi temporis. ſ. triennij vel quinqꝫ annorum.

ſ Gratior. quis dignitatem per eum ſperabas habere. ſed in. l. qui ſemiſſes. & C. eo. aduerſus. & l. quis. fuit ſignum remittendi maiores acceptiones minorum ſiue erant promiſſe: vt. l. quis. ſiue non: vt. l. aduerſus.

t Non putaſti. vt. ſ. e. qui ſemiſſes. in prin. Accur.

v In tacito fideicom. vt ſi heres accommodat fideꝫ de reſtituendo non capaci.

x Preſtādū. vt & ſ. d pe. here. l. ꝓdonis. & ff. d his q̄. vt

indig.l.heres.ꝛ.l.cū quidam.ꝛ.C.ad le.fal.l.iij.ꝛ.ff.de vul.ſubſti.ex facto.§.iulianus.
a ¶Et vſurarū.i.emolumentū qđ eſt vſura ſm̄ Joh. al's ꝯ eſt qđ dr̄ vſurā vſure non deberi. vt.C.de vſur.l. fi.et dic quas exegit ab hereditario debitore vel q̄ſi vbi ex ſua mora vđit vel ſtipulatione.
b ¶Nō potuit. q.d.nichil.et ſic no.ꝙ nō imputatur alicui ſi nō facit qđ et ſi facere vellet non poſſet. vt.ſ.e.l.pecunie. in fi.ꝛ.ſ.đ arbi.l. arbit.§.kalēdis. in fi.§.ꝛ.C.đ anna.excep.l.i.in fi. ꝛ.ff.đ adul.l.ſi marit⁹. in p̄n.et.ff.de vſufr.leg.l.ſēpronio.ꝛ.ſ.q̄ñ act.de pecul.ē an.l.i.§.i. ꝛ.ſ.de neg.geſ.l.ſi pupilli.§.fi.ꝛ.ff.đ ꝯdi.ꝛ đmō.l.mulcta.in p̄n.Sꝫ nōne ego poſſum facere vt poſſim ſoluere petēdo ei curatorē bonis.ergo poſſuꝫ ſoluere vt.ff.đ regu.iu.l.q̄ facere p̄t.ꝛ.ſ.de mio.l.ait p̄tor.§.i.Rñ.i adulto ibi. ſꝫ hic in pupillo. vel hic nō facile: illa q̄ñqꝫ facile.vl' illa in cōditiōib⁹ appoſitis in vltima voluntate.
c ¶Succurri.vt ſ.đ mino.l.ait p̄tor.§.hodie.
d ¶Nō ꝓpť lucrū.ſ.tm̄ vel p̄ncipalit.al's ꝯ inſti. mā.§.tua gratia.
e ¶Deberet. vt ſi cōuenerit vt nō ſoluta mercede vſqꝫ ad certū tp̄s vſure p̄ſtenť.ꝛ ſic no.ꝙ circa ſtipulationē ex ſolo pacto incōtinēti appoſito debenť in ꝯtcibus bo.fi.vt h.ꝛ.ſ.depoſiti.lucius titi⁹.ꝛ.C.đ pac.iter emp.ꝛ vē.l.in ſitio.ſec⁹ in ſtricti iuris. vt.ſ.đ p̄ſcrip.ꝟ. titi⁹.ꝛ.C.de vſur.Quis.ſi aūt h̄et pactū nō interceſſiſſet: nō deberenť niſi ex mora q̄ ꝑ interpellationē vel litꝫ ꝯteſtationē adueniet.vt.ff.e.mora.§.in bone fidei cō.ſꝫ q̄d ſi mercedē ad certū diē ſe ſoluturū ꝯuenit:ꝛ nil de vſuris dictū eſt:Rñ.p̄ſtat:q2 in mora eſt die interpellāte ꝓ hoie.vt arg.ſ.de leg.cō.l.ſi fund⁹.§.fi.ꝛ.ff.e.l.euictis.ꝛ

ergo et vſurarū[a] emolumentum auferretur heredi.

¶Vſure non preſtanť ꝓpter lucrū ſed ꝓpter morā qua ceſſante nō poſſunt peti.h.d.

¶Si pupillo nō habēti tutorē fideicōmiſſum ſolui nō potuit[b]:nō videri morā ꝑ herdē factā diuus pius reſcripſit:ergo nec ei đbeť q̄ ꝙ reipub.cā abfuit:vel ex alia cā iuſta ipeditus ex qua reſtitutio idulgetur petere nō potuit.Quid ei pōt iputari ei q̄ ſoluere etiā ſi vellet non potuit: Nec ſiťe videri poſſe qđ placuit minoribus etiā in his ſuccurri[c] q̄ nō acq̄ſierūt. vſure eñ nō ꝓpter lucrum[d] petentiū ſed propter morā nō ſoluentiū infligunť.

¶In ꝯtractib⁹ bone fidei veniūt vſure ex die cōuētiōis q̄ ceſſātevevētūt ex die more.h.d.

¶Ex locato q̄ cōuenitur niſi cōuenerit vt tardius pecunie illate vſuras deberet[e]:nō niſi ex mora vſuras p̄ſtare debet.

¶Fiſc⁹ ex ſuis ꝯtractib⁹ vſuras nō dat:ſed ipſe accipit vt ſolet a fornicariis[f] q̄ tardi⁹ pecuniā inferunt[g]. item ex vectigalibus.Cū aūt in loco priuati ſucceſſit:etiam dare[h] ſolet.

¶Si debitores qui minores ſemiſſibus p̄ſtabāt vſuras fiſci eſſe ceperūt[i]:poſtq̄ȝ ad fiſcū trāſierunt ſemiſſes cogendi ſunt p̄ſtare.¶Eos q̄ ex adminiſtratiōe rerū ciuitatū cōueniūtur vſuris obnoxios eē ſatis notū eſt[k]. Ideoqꝫ obſuatur in operū[l] curatorib⁹ ſi pecunia apud eos remanſit.Sꝫ in ea quā redēptorib⁹ cōmiſerunt:etiā ſi negligēter dederūt vſura eis remittiť. hec autē ita ſunt ſi nulla fraus arguitur[m]:alioq̄n ēt vſure applicabunť.¶Si dies nō ſit ab his qui ſtatuas vel imagines ponēdas legauerunt p̄finitus:a p̄ſide tēpus ſtatuendum eſt[n]. et niſi poſuerit heredes vſuras reipub.vſqꝫ ad tertiā centeſime pendent[o].

¶Dies etiā icert⁹ a p̄ricipio ſꝫ ex poſtfacto certificat⁹ interpellat.h.d.tex.cū glo. Idē

Euictis agris ſi ſitio[p] cōuenit vt venditor p̄ciū reſtitueret/vſure q̄ꝫ poſt euictionē p̄ſtabuntur[q]: Quis emptor poſt dñij litem inchoatā fruct⁹ aduerſario reſtituerit. nā incōmoduꝫ medij[r] tēporis emptoris damnum eſt.

¶Poſt morā ſemel cōmiſſaꝫ nō excuſať debitor ꝓpter impedimentū ſupueniens in ꝑſona creditoris.h d.

¶Poſt traditā poſſeſſionem defuncto vēditore cui ſucceſſor incertus fuit:medij q̄ꝫ tēporis vſure precij qđ in cā depoſiti nō fuit[s] preſtabuntur.

¶Nō debet q̄s cōdēnari ad fructus rei in qua fruct⁹ nō cadunt:ſed ad cōmoditatē que ex ea percipitur:quia loco fructuū habetur. Bar. Galus.

ff.de act.ꝛ ob.l.traiecticie.ꝛ.C.loca.ꝛ cōdu.l.ꝓſes. Ac.
f ¶A fornicariis.i.qui furnum vel fornacem vel apothecas vel quid ſimile a fiſco conducunt.
g ¶Inferunt.Nota ipſa re fieri morā a fiſco.
h ¶Dare.No.ergo heredē debere vti iure defuncti:lꝫ ipe ꝑ ſe ſit p̄uilegiat⁹:vt h.ꝛ.C.đ his qui.vt idig.l.polla.ꝛ.ff.đ ꝯdi.et demō.in fctō.§.fi ſcus.ꝛ.ff.ſol.ma. ſi marito.in p̄n.ꝛ l.ſi marit⁹.ꝛ.ſ.đ iudi.heres.ſꝫ argu.ꝯ.ff.de iure do.ꝓmittēdo.§.fi.et ff.de ſol.l.ſtichū. §.aditio. Accur.
i ¶Ceperūt.q2 fiſc⁹ ſucceſſit creditori.Accur.
k ¶Notū eſt.Et ſine vlla mora.ſꝫ ꝯ.ff.ad municip.l.ꝯſtōib⁹.ſol.vt ibi.
l ¶In operuꝫ. publicorū.vt differat a p̄cedente.
m ¶Arguiť.ſ.curatoris.Azo.
n ¶Statuendū eſt.ꝛ niſi ſit a p̄ſide ꝯſtitut⁹ tūc intra ſex mēſes leuiores:poſtea ꝓ ſemiſſes. vt.ff.de ope.pu.l.ſi legatū.que eſt ꝯtra.ſꝫ nō placeť ꝙ ſit cōtra ſꝫ ꝯcordat cū illa.ꝛ ſic iſtā diſtiguas: vt ibi notatur.
o ¶Pendēt.ꝓpter moram poſt preceptū p̄ſidis: al's non. vt.ſ.l. proxi.in p̄n.
p ¶Euictis.ſitio.i.icōtinēti.
q ¶Preſtabuntur.etiā ſine interpellatiōe:q2 dies interpellat ꝓ homine.vt.C.de cōtrahen.ſtipu.magnā.Azo.ſi aūt hoc pactū nō eſſet non venirent:niſi poſt euictionem mora interuenerit.
r ¶Medij.i.a lite cōteſtata vſqꝫ ad ſententiā. Accur.
s ¶Nō fuit.idem erit et ſi eſſet in cauſa depoſiti.ſi tn̄ oblatum non eſſet.vt.C.e.l.ij. Jr.ſed videť ꝙ nullo mō currant.vt.ſ.e.l.pecunie.§.fi.ꝛ.l.cū quidā.§.ſi pupillo que ſunt contra.Sol.hic in quaſi mora:ibi in vera mora:al's hic ipſi defuncto ceperant currere:ibi nō:ſꝫ erat curſura.vt.ff.eo.l.cum patri.

Iure defuncti an heres ſemper vti debeat.

Videamus. ꝓprietatis.i.q: ex nuda proprietate.i. ex hoc verbo vel noīe non facta relatione ad rem ipſam nullus fructus peruenit. Azo.
b ¶ Computabitur. ſicut nec aliarum ſeruitutum. vt ſtatim dicit:ibi iter quoq₃ ⁊c.

tur:quia eſt abſens ticius vel ſine herede deceſſit.
p ¶ In rē. pōt dici morā fieri in rē vbicūq₃ q̄s ſine denūciatione vel litis ꝯte. tenet̃ ad fructꝰ vel vſuras:ſicut ff.eo.l.videamus.i.rñ.⁊ §.itē ſi indebitū.⁊ §.in fauiana.⁊ §.itē ſi vi.⁊ §.ex cā.⁊ §.in interdicto.⁊ §.fi.⁊ ff.e.l.

c ¶ Vſufructus. vt.§. de rei ven.l. fructꝰ non modo. in fi.⁊.l.ſeq.
d ¶ Potuerint. hec tamē raro locantur.
e ¶ Eſtimari. vt §.de ꝑui.ru.p̄.l.cū eſſet.in fi.
f ¶ Qd̄ admittēdum eſt. vt.§.ſi ſer.ven.l.loci cor. §.i cōfeſſoria. Ac.
Vſuras.non viciare. ſic ꝯ inutilis adiectio viciat̃ ⁊ nō viciat. vt ff.⁊.ff.eo.placuit.

Adiectio inutilis nō viciat ſꝫ viciat̃.

Sciendum. adhibēdos ſcꝫ ſolutioni ꝑ q̄s faciliꝰ poſſit ꝓbare ſe ſoluiſſe:q̄ ꝑ extraneos vel inimicos.
i ¶ Expediēdi. quia debitori daturi ſūt pecuniā.
k ¶ Rogandis. vt īterſint ſolutioni.⁊ ſic videant ſe liberatos. vel dic vt īteruenīāt apd̄ creditorē a q̄ modo accepit debitū: vt ſatiſfaciāt priori. vel dic tertio q: obligatꝰ erat aliq̄s fideiuſſorē dare. vt ⁊.§.d ꝯſti.pecu.l.q̄ aūt.§.i.non eñi videt̃ eē in mora dādi dū ꝑ eis inueniendis ſtudet:⁊ ſic curret.
Sed et ſi.defenſiōez.i.excuſatiōez ſui:quare non ſoluat.
m ¶ Mandare.ꝑ ꝓcuratorē. Azo.
n ¶ Non poſſit. de fctō. de iure eñi poteſt. Accur.
o ¶ Aliq̄n. ticiꝰ mīori debebat.⁊.

Videamꝰ an ī oībꝰ rebꝰ petitis ī fructus q̄z cōdēnet̃ poſſeſſor. quid eñi ſi argentū aut veſtimētū aliāve ſimilē rē:q̄d p̄terea ſi vſumfructum aut nudā ꝓprietatē cuꝫ alienꝰ vſufructꝰ ſit petierit:neq₃ eñi nude ꝓprietatis[a] qd̄ ad ꝓprietatis nomē attinet/fructꝰ vllus ītelligi pōt:neq₃ vſufru. rurſus fructus eleganter cōputabitur[b]. Quid igit̃ ſi nuda ꝓprietas petita ſit: ex quo ꝑdiderit fructuariꝰ vſūfructū: eſtimabunt̃ in petitiōe fructꝰ. Itē ſi vſufructus[c] peritus ſit: Proculꝰ ait in fructꝰ ꝑceptos cōdēnari. ¶ Preterea Gallꝰ Eliꝰ putat ſi veſtimēta aut ciphus petita ſint in fructu hec enumerāda eē:q̄ locata ea re mercedis noīe capi potuerit[d]. Iter quoq₃ et actꝰ ſi petitꝰ ſit vix eſt vt fructꝰ vlli poſſint eſtimari[e]:niſi quis cōmodū in fructibꝰ numeraret:qd̄ habiturꝰ eſſet petitor ſi ſtatim eo t̄pe q̄ petiſſet ire agere nō ꝓhiberetur:qd̄ admittēdū eſt[f]. Pau.

Vſuras illicitas ſorti mixtas ipſas tm̄ non deberi cōſtat:ceterum ſortem non viciare[g].

¶ Qui differt ſolutiōez ex iuſta cā nō cōmittit morā:ſecꝰ ſi ex ficta. h. d. cū.l.ſeq.et ſeq.et differt iſta lex a lege ſi q̄s ſolutioni. quia hic nō negabat ſolutionē ſed differebat ex iuſta cauſa. h. d. Bar. Vlpia.

Sciendū eſt nō om̄e qd̄ differēdi cā optima ratiōe fiat more adnumerandū. Quid eñi ſi amicos adhibendos[h] debitor req̄rat:vel expediendi[i] debiti vel fideiuſſoribꝰ rogādis[k] vel exceptio aliq̄ allegetur mora facta nō videt̃.

Si mō idip̄ꝫ nō fraudādi cā ſimuletur. Pau.

Sed ⁊ ſi reipu. cā abeſſe ſubito coactꝰ ſit vt defenſionē[l] ſui mādare[m] nō poſſit[n]:morā facere non videbit̃:ſiue ī vinculis hoſtiū ve eſſe cepit poteſtate. Vlp̄.

¶ Mora cōmiſſa re ipſa non tollitur ex caſu contingēte ex perſona moroſi. h. d.

¶ Aliq̄n[o] ēt in reꝰ morā eē decerni ſolet:ſi forte nō extat q̄ conueniatur. Pau.

Si q̄s ſolutioni q̄dē morā fecit:iudiciū aūt accipe paratꝰ fuit:nō feciſſe videt̃ morā vtiq₃ ſi iuſte ad iudiciū ꝓuocauit[q]. Cū reꝰ morā facit etiā fideiuſſor tenetur[r]. Mora videt̃ creditori fieri:ſiue ipſi ſiue ei cui mādauerat:ſiue ei q̄ negocia eiꝰ gerebat mora facta ſit. Nec hoc caſu ꝑ liberā ꝑſonaꝫ acq̄ri videt̃:ſꝫ offm̄ ipleri. ſicuti cū q̄s furtū michi faciētem dep̄hēdit negociū meū agēs maīfeſti furti actōez michi parat[ſ]. ¶ Itē cū ꝓcurator interpellauerit ꝓmiſſorē hoīs ꝑpetuam fecit ſtipulatiōem[t]:et ſi mortuus ſit homo ꝓmiſſus.

¶ Primo loquit̃ ī male fidei. ſcd̄o loquit̃ in bone fidei. tertio in eo q̄ a prīn. fuit bone fidei poſtea incepit eſſe male fidei. ſecunda ibi. in alieno. tertia ibi/bone fidei. Vlpia.

Qui ſcit[v] fundū cū alio ſibi cōem eē/fructꝰ quos ex eo ꝑcepit inuito vel ignorāte ſocio non maiore ex parte ſuos facit q̄ ex qua dn̄s predij eſt. Nec refert ip̄e an ſociꝰ

pe. qd̄ aūt de vſuris dixit nō inueniemꝰ eas currere ex mora in rem niſi in ꝑſonam minoris. vt. C.l qui. cau. in integ. reſti. nō eſt neceſſe.l.i minor. punit̃ ꝯ huiuſmodi mora in rē vt dictuꝫ eſt in p̄dict̃. ⁊ pꝫ etiā ff. de ꝟ.ob.cū filiꝰ.§.i.⁊.l.ad diē.⁊ ff.ti.i.l.fi.et.l.labeo. ſꝫ Ir.dicit eā nō puniri cū rei nō ꝑſone vicio eueniat: ſed forte intelligebat alīs q̄ in p̄dictis caſibus. Itē pone. ff.titu.i.l.labeo. Accur.
Si quis ſolutioni.prouocauit. vt. ff.de reg. iur.l.qui ſine dolo.⁊ qd̄ vi aut claꝫ l.iiij.§.ſi quis paratꝰ. et ſic no. poſt lit ꝯteſt. aliquē nō eſſe in mora. et ſic eſt cōtra. ff.de ver. obliga.l.nemo.§. i.ſolu.ibi non habuit iuſtā cauſam litigandi. hic ſic arg.§.de peti.here.illud. et eodem modo ſolue.§.de condi.fur.l.fi.

Lite cōteſt. fctā an ꝯſtituat̃ q̄s ī mora.

r ¶ Tenet̃. nam mora rei fideiuſſori nocet. vt. ff.de ꝟ. obliga.mora.⁊ de ope.liber. ſi libertus moram.
ſ ¶ Parat. vt. ff. de fur.l.iij. et.l.ſi q̄s ī ſeruitute.⁊ ff. qd̄ vi aut clā.l.iij. in prīn. et. ff.de bo. auc.iudi.poſ.l.cū vnus.
t ¶ Stipulationem. vt.§.de procura.l.ꝑ ꝓcuratorē.

ex ꝯtractu bone fidei:tenet̃ ad vſuras ſine vlla interpellatione vel litis cōteſt. maxime ſi non ſit qui conueniatur.

Q rē.⁊ expone vt. ff.de ꝟ.ob.ſi ſeruū.§.ſequit̃. Accur.
Qui ſcit. ſed iuret q̄ ſit ſuum vel ſeminatoris.

an vterqꝫ eos ſeuerit: quia oīs fruct⁹ nō iure ſeminis: ſed iure ſoli[a] percipit. quēadmodum[b] ſi totū fundū alienū qs ſciens poſſideat: nulla ex parte fructus ſuos faciet quoquo modo ſati fuerint: ita q̄ cōem fundū poſſidet nō faciet ſuos fructus ꝓ ea parte q̄ fund⁹ ad ſociū ei⁹ ꝑtinebit. ❡ In alieno fundo quē tici⁹ bona fide mercat⁹ fuerat frumētum[c] ſeuit[d]: an tici⁹ bone fidei emptor ꝑceptos fruct⁹ ſuos faciat. Rñ. ꝙ ad fruct⁹ q̄ ex fundo ꝑcipiunt intelligi debet ꝓprius eis[e] accedere[f] q̄ ſerui opis ſuis acq̄rūt[g]: qm̄ in ꝑcipiēdis fructib⁹ magis corporis ius ex q̄ percipiunt: q̄ ſeminis[h] ex quo oriūtur aſpicit. ⁊ iō nemo vnq̄ dubitauit qn ſi in meo fundo frumentū tuū ſeuerim: ſegetes ⁊ qđ ex meſſib⁹ collectuꝫ fuerit meuꝫ fieret. Porro bone fidei poſſeſſor in ꝑcipiendis fructibus id iuris[i] hꝫ qđ dñis ꝑdiorum tributū eſt. Preterea cuꝫ ad fructuariū ꝑtineāt fruct⁹ a quolibet[k] ſati: q̄tomagis hoc in bone fidei poſſeſſorib⁹ recipiendū eſt q̄ plus iuris in ꝑcipiendis fructib⁹ habēt. cū fructuarij quidem nō fiāt anteq̄ ab eo percipiātur[l]: ad bone fidei autem poſſeſſorē ꝑtineāt quoquo modo a ſolo ſeparati fuerint: ſicut eius[m] q̄ vectigalē fundum[n] hꝫ fructus fiunt ſimul atqꝫ a ſolo ſeparati ſunt[o].

❡ Bone fidei ēptor ſeuit[p]: et anteq̄ fruct⁹ ꝑciperet cognouit fundum alienū eſſe an perceptione fructus ſuos faciat queritur. Rñ. bone fidei emptor quo ad percipiēdos[q] fructus itelligi debet quādiu euictus fundus non fuerit. Nā ⁊ ſeruus alienus quē bona fide emero tādiu michi ex re mea vel opis ſuis acquirit[r] quādiu a me euictus nō fuerit. Idē.

Venationē fruct⁹ fundi negauit eē: niſi fruct⁹ fundi ex venatione cōſtet[ſ].

❡ Morā ſibi cōmiſſam trāſmittit quis ad heredem. h. d. Bartolus. Africa.

Cum patrifamilias mora facta ſit: iam in herede eius nō queritur mora. naꝫ tunc heredi ꝓrimo hereditario iure ea competit[t]. Ideoqꝫ ad ceteros q̄qꝫ deinceps trāſmittetur. Gaius.

In pecuduꝫ fructu etiā fetus eſt: ſicut lac et pilus et lana. Itaqꝫ agni et hedi et vituli ſtatim pleno iure ſunt bone fidei poſſeſſoris[u]

a ❡ Soli. i. quia ſit ſuum vel bona fide a ſe poſſeſſum.
b ❡ Quēadmodū. qđ eſt in toto quo ad totū: idē eſt in parte quoad partē. vt hic. ⁊ ī. ad legē fal. in rōne. §. pror ſus. ⁊ ī. de admi. tu. l. ſi duo. in fi. ⁊ ī. de acq̄. here. ſi ſeru⁹ cius. ⁊ ſ. de pac. l. iuriſgē. §. adeo. ar. ꝯtra. C. de diſtrac. pig. l. q̄diu. ⁊ ſ. de ioffi. teſta. l. papinian⁹. §. ſed nec īpuberis. et ſ. de euic. l. ex mille. et ſ. de peti. here. ſꝫ ⁊ ſi. §. adeo. ſol. autē eſt in illo generali idem in parte ⁊c. in brochardа.
c ❡ Frumētū. ſ. alienum. Accur.
d ❡ Seuit. predictus ticius bone fidei poſſeſſor.
e ❡ Eis. neutri generis.
f ❡ Accedere. ſ. fructus.
g ❡ Acquirunt. vt ⁊ ī. de acq̄r. re. do. l. q̄ſitū. in fi.
h ❡ Seminis. qđ fuerat alienū.
i ❡ Id iuris. ſcꝫ pene. vt. ī. de acq̄. re. do. l. in bo. fi. in ꝑn. nō enim ꝑ oīa ſunt ſiles. vt patet in q̄ſtione ſerui habenda. vt. ī. ad ſilleianum. l. i. §. ij.
k ❡ A quolibet. ⁊ de cuiuſlibꝫ frumento.
l ❡ Percipiant. vt. ſ. de vſufruc. l. ſi fur decerpſerit. ⁊ ſubaudi hic vł ab alio noīe ſuo. vł dic. ſ. ita ꝙ ido nec reponātur. vt et not. ſ. qui. mo. vſufruc. amit. l. ſi vſufructuarius.
m ❡ Eius. vt et. ī. de acquiren. re. do. l. queſitum. in fi. §.
n ❡ Fundum. idem in colono. vt. ī. de fur. ſi apes. §. i.
o ❡ Separati ſunt. etiā a furibus dūmodo poſſeſſores bo. fi. poſſidētes nō deſierint hr̄e poſſeſſionē fundi. Iteꝫ ſunt ⁊ alie due differētie inter fructuariū ⁊ bo. fi. poſſeſſorē: quia bo. fi. poſ. tranſmittit ad heredē: fructuari⁹ nō. vt inſti. de re re. di. §. is ad quē. Itē fructuarius etiaꝫ naturales fructus ſuos facit. vt. ſ. de vſufru. l. vſufruc. le. bone fi. poſſeſſor non. vt. ſ. e. l. fructus.

Fructuarius et bone fi. poſ. differūt.

p ❡ Bone fidei emptor ſeuit. idem ſi poſt ſciētiam ſeuit: vel etiam poſt litem conteſtatam. vt ex reſponſione colligitur.
q ❡ Percipiendos. no. ergo ꝙ bo. fi. poſt litem cōteſtatam quo ad q̄daꝫ remanet bone fi. poſ. ſ. vt faciat ſuos fructus: vt hic. Itē vt cōpleat vſucapionem. vt. ſ. de rei ven. ſi poſt. ⁊ C. de vſucap. tranſfor. l. i. §. hic proculdubio. Itē vt non ꝑſtet interitū ſi tamē iuſtam cauſam litigādi habeat. vt. ſ. de rei ven. l. vtiqꝫ. §. nō enim. et de peti. here. l. illud. fit autem male fidei vt teneatur de fructib⁹. Item vt interrūpatur ꝑſcriptio. Itē in quodaꝫ alio: nec oīno cenſetur bo. fi. nec male fidei. vt. ſ. d rei vē. Iul. ſcribit ſi in aliena: ſꝫ leo quod dicit hic facere fructus ſuos poſt ſciētiā: eſt cōtra. ī. de acqui. re. do. l. bone fidei. §. in ꝯtrariū. ſol. hic de equitate: ibi de rigore ſm̄ Ir. vel poſſum⁹ dicere ꝙ q̄ſtio que ibi fit determinat hic. vel dicamus ꝙ q̄uis ſuos faciat vt h. tamen ſi extātiudicis officio reſtituit. vt. ſ. e. l. euictio. ⁊. C. d rei vē. l. certū. Itē hic in ſingulari petitione. ſecus auteꝫ in peti. here. vbi q̄cūqꝫ modo ſciat incipit eē predo. vt ſ. de peti. here. ſꝫ et ſi. §. de eo auteꝫ loquitur.
r ❡ Acquirit. vt C. de rei ven. l. i. ſꝫ cōtra. ī. de acq̄. re. do. l. qui bona fide. §. tādiu. vbi tm̄ in libero homine bo. fi. poſſeſſo. q̄ſi ſeruo alieno bona fi. poſ. videt nocere ſupueniēs ſcientia. ſolu. ibi ad liberos tm̄ refert nō ad ſeruū alienū: ſꝫ et de illo ibi feciſſet mētionē. Itē ꝯtra. ī. de acq̄. re. do. l. q̄ſitū. vbi ſimiliter dicit in bo. fi. poſ. quolibet nocere ſupueniētē ſciam. ſol. ibi loquit in herede q̄ nunq̄ habuit bonā fidē: ſꝫ defunct⁹ habuerit. hic aūt habuit emptor ab initio bonam fidem. ſecus ſi ſcientiam: vt ibidem.

Venationē. ꝯſtet. tūc em̄ eſt in fructu. vt ⁊ ſ. de vſufruc. l. itē. §. aucupiorum. ⁊ l. vſufru. in fi. Accur.

Cum patrifamilias. cōpetit. ſibi facta intelligitur. ſufficit em̄ ſemel morā fieri vt vſure vel vſufruct⁹ perpetuo debeantur. vt. ī. de leg. ij. ticia ſcio. §. i.

In pecudum. poſſeſſoris. vt. ī. de acquiren. re. do. l. bone fidei. §. fi.

et fructuarij[a]. ¶ Part⁹ ꝟo ancille in fructu non eſt: itaq̨ ad dñm ꝓprietatis[b] ꝑtinet. abſurdũ enim videbaꝝ hoiem in fructu eſſe: cũ oẽs fruct⁹ rerũ natura hoim gr̃a cõparauit.

¶ Quod eſt inutile viciatur ꝛ non viciatur vtile. Marcia.

PLacuit ſiue ſupra ſtatutum modũ quis vſuras ſtipulatus fuerit: ſiue vſurarũ vſuras: quod illicite adiectũ eſt pro nõ adiecto haberi: ꝛ licitas poſſe[c] peti. Pau.

ETiã ex nudo pacto debenꝝ ciuitatibus vſure[d] creditarũ ab eis pecuniarum.

QUod in ſtipulatiõe ſic adiectũ eſt et vſuras ſi que cõpetierint / nullius eſſe momẽti[e] ſi mod⁹ certus non adijciatur. Ulp.

¶ Mora regulariter nõ ꝯtrahiꝝ re ipſa: ſꝫ ꝑ interpellationẽ factam ꝯgruo loco ꝛ tpe: q̃ an legitime facta ſit cõmittiꝝ iudicis arbitrio: ꝛ ſi remiſſa fuerit tolliꝝ mora. h.d. vſq̨ ad. §. in bone fidei. Marcel.

MOra fieri itelligitur nõ ex re[f] ſed ex ꝑſona. i. ſi interpellatus oportuno[g] loco nõ ſoluerit: qđ apud[h] iudicem examinabiꝝ. Nã vt Põpo. lib. xij. epl̃arum ſcripſit. difficilis eſt[i] hui⁹ rei diffinitio. Diu⁹ q̊q̨ Pi⁹ tullio balbo reſcripſit: an mora facta intelligaꝝ / neq̨ cõſtitutiõe vlla neq̨ iuris auctorum q̃ſtiõe decidi poſſe: cũ ſit

a ¶ Et fructuarij. vt ꝛ. ſ. de vſufruc. l. vetus fuit.

b ¶ Proprietatis. non aũt ad fructuariũ. vt inſti. de re. di. §. in pecudũ. nec ad bo. fi. poſ. ſ. directo. vtiliter autẽ ſic ad bo. fi. poſ. vt. ſ. de pub. ſi ego. §. part⁹. ſꝫ videꝝ etiã directo iure ad bo. fi. poſ. ꝑtinere. vt. ſ. e. l. paulus. §. heres. q̃ eſt ꝯtra. ſol. illud euenit ibi ex volũtate defuncti q̃ deducto reddi tu voluit talia reſtitui.

c PLacuit. poſſe. hoc ẽ vex ſm leges iſtas: ſꝫ ꝑ auꝝ. nec licitas peteret q̃ fuit ſtipulat⁹ illicitas: q: cadit a ꝑncipali actiõe. vt. C. ð vſur. auꝝ. ad hec. vel illa loquiꝝ in ruſticis. Item not. hic ar. qđ fit vltra modũ reduciꝝ ad modum. Itẽ ꝙ inutilis adiectio viciatur: ꝛ nõ viciat. vt C. de doñ. l. ſanccimus. §. ſi q̃s autẽ. et de cõſti. pecu. l. hacten⁹. §. fi. et. ſ. eo. l. pecunie. in prin. ꝛ. l. vſuras. et. j. de iur. do. l. ſiue generalis. §. querendum.

d ETiã. vſure. hoc ſpeciale cõtra duas regulas. Una quia regulariter nõ debẽtur citra vinculũ ſtipulationis. vt. C. eo. l. ij. Alia: quia nudum pactũ non parit actionem. vt. ſ. de pac. iuriſgentium. §. quinimmo.

e QUod in ſtipulatiõe. momẽti. vt et. j. e. tutor. §. fi. ꝛ. j. de ꝟ. obli. vbi aũt. §. pe. ſic nec ſnĩa. vt. j. de re iudi. in ſumma. §. q̃ ſortis. ſed ꝯtra. j. de leg. iij. nũmis. ſol. ibi fauor vltime volũtatis: hic odiũ vſurarũ: vnde illud valet licet in exiguis: hic non. vt argu. j. de libe. ꝛ poſthu. l. cum quidam.

f MOra fieri. nõ ex re. q̊nq̨ eñ fit ex re. vt. ſ. e. l. ſꝫ et ſi rei. §. aliq̃n. ꝛ dices in diſtinctione ſtatim.

Locus oportunus q̃s ſit. g ¶ Oportuno. ſed q̃s diciꝝ oportunus locus. Rñ. põt dici ille in quo debitor põt ꝯueniri inuitus vt ſoluat: nõ alius: etiã vbi hꝫ locũ domicilij: ſed nõ põt ibi ꝯueniri: qđ fit q̊nq̨ vt diximus. ſ. de trãſac. cũ hi. §. cauſe. Item ſubaudi ꝛ tẽpore. vt. j. de ſolu. ſi ſoluturus.

h ¶ Qđ apud. ſ. an in loco oportuno interpellat⁹ fuerit: et ſic fit in mora.

i ¶ Difficilis eſt. i. impoſſibilis. ſicut teſtiũ noticia. vt. j. de teſti. l. iij. §. i. ſed certe mora q̃ iure cõi cõmittiꝝ: poteſt ſic diffiniri. Mora eſt cum q̃s maior. xxv. an. nõ habẽs curatorẽ: q: ſi hꝫ pupillo cõparaꝝ. vt. j. de ꝟ. ob. ſi pupillus: ſed ꝯtra. ſ. de euic. l. ſi dictũ. §. pupillo. ſed dic vt ibi dixim⁹. Interpellat⁹ ꝑ dici appoſite lapſum. vt. j. de ꝟ. ob. l. ſi fundus. ꝛ. C. de ꝯtẽ. ſtipu. l. magnã. vel ꝑ litis ꝯteſt. vt. j. de ꝟ. ob. l. nemo. §. i. vel ꝑ ei⁹ cui debeꝝ denunciationẽ ꝯgruo loco et tpe factã: vt hic. ꝛ. j. de ꝟ. ob. l. ſi ex legati. cũ itelligat ſe debere vel itelligere debeat. vt. ſ. ſi cer. pe. l. ꝙ te. nec omiſſa ſit debiti repetẽdi inſtãtia ꝛ ſine cã diſtulit rei ꝑſtationẽ vel ſolutionẽ. vt hic. ꝛ. ſ. e. ſciẽdũ. hec autẽ mora ſic cõmiſſa hꝫ q̊nq̨ ꝑncipales effect⁹. Primũ q: facit rẽ vel intereſſe tm̃ eſtimari officio iudicis ꝓut erat tpe more: vel cepit eẽ poſtea perſeuerãte tñ mora. vt. ſ. de edẽ. l. vbi. §. i. ꝛ. ſ. de cõdi. tri. l. pe. et de ac. emp. rõ. §. ſi ꝑ venditorẽ. ꝛ. j. de re iudi. ſi kalẽdis. ꝛ. ſ. de ꝯdi. fur. l. ſi re. §. i. ꝛ. j. de ꝟ. obli. quotiẽs in diẽꝫ. Scđs effect⁹ eſt: quia facit currere vſuras in ꝯtractib⁹ bo. fi. ꝛ in q̃buſdã ſtricti iuris. ſ. in legatis ꝛ fideicommiſ. vt hac. l. §. in bone fi. et de lega. ij. ſi q̃s ſeruo. ꝛ. l. qui ſolidũ. i. rñ. ꝛ. §. etiãꝫ. nã pariſicanꝝ h legata et fideicommiſſa iudiẽ. bo. fi. vt. C. in qui. cau. in integ. reſti. non eſt ne. l. in minor. ſꝫ ſecus in ꝯtractibus ſtricti iuris: etiam lit. ꝯteſt. vt C. de cõdi. ide. l. i. lꝫ rogerius cõtra ꝑ. l. j. e. lite. ſed illa in bone fi. intelligitur. Item et tertiũ habet effectũ: quia inducit petitionem fructuũ in quolibet caſu ſi petã qđ aliq̃n fuit meũ vel eius a quo cauſam habui. alѕ exigitur lit. ꝯteſtatio in ſtricti iuris iudicijs. ſed in bo. fi. ſemper ſufficit ſola mora: vt ꝓbãtur hec. j. e. videamus. in prin. ꝛ. §. i. et. §. ſi actionẽ. ꝛ. §. ex cauſa. ꝛ. §. ſi poſſeſſionẽ. ꝛ. ſ. e. l. ij. Quartuꝫ habet effectũ in caſu ſpeciali: quia punit in tertiam partẽ eius qđ debetur. vt. C. de inoffi. teſta. ſi q̃s in ſuo. Quintũ habet effectũ circa interitũ. nam indiſtincte moroſus de ꝑiculo tenetur: erat res peritura penes actorẽ vel non: ſatis eſt enim ꝙ potuit nõ perire. vt. j. de lega. i. cum res. §. fi. ꝛ. l. apud iul. §. i. Nec ob. ſ. depo. ſi plures. §. vlti. quia ibi non erat in mora: quia habebat ꝓbabilem cauſam reſiſtendi: lꝫ eſſet conuentus: puta propter expenſas. Item ꝓbatur expreſſe in auꝝ. de depoſito. §. i. colla. vi. vbi dicit interdicentem teneri de caſu fortuito: multomagis ipſe depoſitarius tenetur. In rei vẽdi. tamen quedam ſpecialitas ſeruatur: quia vbi eſt in mora poſſeſſor: quo ad interitum qui prius fuit bone fi. diſtinguitur: aut habet iuſtam cauſam litigãdi: ꝛ tunc nullo modo de interitu tenetur. vt. ſ. de rei ven. l. vtiq̨. aut nõ: et tunc cum diſtinctione illa tenetur: erat res peritura vel non. vt. ſ. de rei ven. itẽ ſi verberatum. Et hoc de cõmuni mora que in omnib⁹ hominib⁹ locũ habet. ſpecialis autem fit multis modis. Primo in heredi. peti. que fit quocũq̨ modo ſciat. vt. ſ. de peti. here. iteꝫ veniũt. §. a quo. ꝛ. §. petitam. Secundo in minoribus. xxv. an. vbi fit re ipſa. vt. C. in qui. cau. in integ. reſti. non eſt ne. l. in minorum perſona. et hec purgatur tẽporis curſu. vt. j. de lega. ij. ticia ſeio. §. vſuras. Tertio in libertate vbi ſimiliter fit mora re ipſa. vt. j. de fideicõ. liber. l. cum vero. §. apparet. Quarto ſimiliter fauore ꝑ ſolũ curſum biẽnij. vt. C. de iur. do. l. fi. §. fi. et hec ſimiliter parit vſuras

Mora q̊nq̨ ꝑncipales effectus habet.

Moroſ⁹ ſꝑ de periclo tenetur.

Mora / alia cõmunis: alia ſpecialis.

Mora diffinitio.

magis facti[a] ꝙ̄ iuris queſtio: ⁊ non ſufficit ad ꝓbationē more ſi ſeruo[b] debitoris abſētis denūciatū eſt a creditore ꝓcuratoreve eiꝰ: cū etiā ſi ipſi inquit dño denūciatū eſt. Ceterū cū is poſtea ſui poteſtatē faceret omiſſa eſſ꜡ repetēdi[c] debiti inſtantia: nō ꝓtinus per debitorē mora facta intelligitur.

¶ Habetur hic ꝙ pater ex ſua mora nō tenetur ad vſuras. facit l. cū filius. in prin. j. de v. ob.

¶ In bonefidei cōtractibꝰ ex mora[d] vſure debentur. q̄d ergo ſi ⁊ filiuſfa. ⁊ pr̄ ex ꝑſona eius teneatur ſiue iuſſu eiꝰ ɔ̄ctū eſt: ſiue in rē verſum eſt pr̄is vel in peculiū cuiꝰ ꝑſona circa morā ſpectabitur. Et ſiqdem pr̄ dūtaxat ɔueniatur ex mora ſua: nō tenetur[e]. in filiu꜡ tñ dabitur actio in hoc: vt qd̄ minus a pr̄e actor cōſecutꝰ eſt filius pſtet[f]. Mꝫ ſi filius morā fecerit: tunc actor vel cū ipo inſolidū/ vel cū pr̄e dūtaxat[g] de peculio habebit actionē. ¶ Sꝫ ſi duo rei ꝓmittendi ſunt: alteriꝰ mora alteri nō nocet[h]. ¶ Itē ſi fideiuſſor ſolꝰ morā fecerit: nō tenetur[i]. ſi-

vt ibi dicitur. Quinto odio: vt in fure ⁊ predone. vt. j. de vi ⁊ vi ar. l. i. §. rectiſſime. ⁊ l. pe. ⁊ C. qd̄ me cau. l. i. in tferēte tñ metū diſtinguitur: vt. ſ. qd̄ me. cau. ſi cū exceptiōe. §. ꝙ ſi homo. purgatur aūt mora ſi aīo nouādi creditor fuerit ſtipulatꝰ: vel nō aīo nouandi ſi res fuerit in preſentia. Itē ꝑ oblationē ɔ̄ſtum ad euitandū interitum. vt. ſ. de conditio. furti. l. parui. ⁊. j. de ſol. l. q̄ decē. §. i.

a ¶ Facti. ſunt ei facta incerta. ſed ius certu꜡. vt. j. de iuris ⁊ fac. igno. l. ij.

b ¶ Si ſuo. maxime cū dñs hāc denūciatiōe꜡ ignoret: vt. j. d iti. actuꝙ pri. l. iij. §. i. ⁊ ar gu. ſ. de peti. here. itē veniūt. §. ponamus. Accur.

c ¶ Repetēdi. dādo dilationē. nec eñ exigitur vt ſemꝑ inſtet ⁊ non deſinat petere.

d ¶ Ex mora. fructꝰ ēt ſine mora. vt. j. eo. l. videamus. §. ex cauſa.

e ¶ Non tenetur. ſ. filius. ſꝫ pr̄ ſic ſm̄ M. vel ſm̄ Al. non tenetur. ſ. pr̄ directo ſꝫ vtiliter. cu꜡ eñ actiōe bo. fi. ɔueniatur dꝫ mora ibi venire. ſecus autē ſi ex ɔ̄ctu ſtricti iuris ɔueniatur pat de peculio vl̄ de in rē verſo. vbi mora nō venit: ſꝫ ſecus ſit in fideiuſſore q̄ non tenetur ad vſuras ex mora ſua: cū ipe ſꝑ actione ſtricti iuris ɔueniatur: niſi fuerint ꝑ ſtipulationē ꝓmiſſe a ſe: nec ex mora rei niſi in omnē cāſum interceſſerit. vt. ſ. loca. l. q̄ro. Tu dic tertio ꝙ nō tenetur. ſ. pr̄ vllo mō ad vſuras: ſꝫ de iteritu bene tenetur poſt ſuā morā. vt. j. de ver. ob. l. cū filiꝰ. in prin. ſicut ⁊ fideiuſſor. vt. j. e. l. i. fi. Et ſi opponatur quare nō tenetur in vſuris ex mora cū ex bone fidei iudicio ɔueniatur. Rñ. ad iſtar fideiuſſoris. vt. d. l. cū filiꝰ. Itē q2 dolū ɔmittit pr̄ ɔmittēdo moram: rōne illius doli dꝫ teneri de interitu. vt. ſ. de pecu. l. depoſiti nomine.

f ¶ Preſtet. nomine ſortis non vſure.

g ¶ Dūtaxat. vel de in rē verſo: vl̄ ꝙ iuſſu: ſi tales erant ɔ̄ctus q̄ ēt poſt morā in pr̄em ēt ꝓducuntur: lꝫ res debita intereat. vt. j. de ver. ob. ſi ſeruus. §. an filius. Ac.

h ¶ Nō nocet. imo vr̄ ꝙ ſic. vt. j. de duo. reis. l. pe. ⁊. C. de duo. re. l. fi. ſol. ibi erāt ſocij: hic nō ſm̄ Io. vt ar. ſ. de ar. ſi duo. vel hic ī mora in nō faciēdo: ibi ī faciēdo: vl̄ ibi notat fctm̄ vnius: vt q2 agnouit debitum.

cut ſi ſtichū ꝓmiſſu꜡ occiderit ſed vtilis actio in hunc dabitur[l].

Sꝫ bene collo- Vlpia. cate ſunt pecunie publice in ſortem inquietari debitores non debēt: ⁊ maxime ſi parient vſuras. ſi nō pariēt ꝑſpicere reipubli. ſecuritati dꝫ preſes ꝓuincie: dūmō nō acerbu꜡ ſe exactorē nec cōtumelioſu꜡ prebeat: ſꝫ moderatū ⁊ cū efficacia benignum: ⁊ cum inſtantia hūanū[m]. Nā inter inſolertiam incurioſam[n] ⁊ diligentiā nō ambitioſam[o] multū itereſt. ꝑterea ꝑſpicere dꝫ ne pecūie publi. credantur ſine pignoribꝰ idoneis vel hypothecis. Idem.

Vſure vicē fructuū obtinēt[p]: ⁊ merito nō debent a fructibꝰ ſeparī. ⁊ ita in legatis ⁊ fideicōmiſſis/ ⁊ in tutele actione/ et in ceteris iudicijs bone fidei ſeruatur. hoc idem igitur in ceteris obuentionibus dicemus. Paulus.

Lite cōteſtata vſure currunt[q]. Vlpianꝰ.

Prediorum vrbanorum penſiones pro fructibꝰ accipiuntur[r]. Idem.

i ¶ Solus. veluti ſi ſolus interpellatꝰ fuerit.

k ¶ Non tenetur. ſ. reus principalis. vel dic fideiuſſor. ſ. directo: ſꝫ vtiliter ſic. ſ. de interitu: vt ſubijcit.

l ¶ Dabitur. vt ⁊. j. de ſolu. ſtichu꜡ aut pāphilū. in fi. l. i. rn̄. ⁊ l. cū q̄s. §. ſi q̄s. in fi. §. ⁊. j. de ope. liber. ſi libertꝰ mora꜡ et de verb. ob. l. ſi pupillus. in fi. et hoc ſi poſt mora꜡ occidit. ſecus ſi an nam tunc de dolo act. tenetur. vt. ſ. de dolo. l. fideiuſſor. q̄ eſt ɔ̄. nam nulla erat ibi alia actio. hic aūt iā alia nata erat. ſ. qualiter cūqꝫ contingat interitꝰ. Itē hic qñ ſolꝰ fideiuſſor erat in mora. ſecus ſi vterqꝫ: vel ēt reus tm̄. tūc eñ directa. vt. j. de ver. obli. l. mora. Accur.

Sꝫ bene. hūanum. vt. C. de commer. l. i.

n ¶ Incurioſa꜡. inſolertia magna eſt negligentia: vt ſi q̄rat q̄s pecuniam ꝑ ſingulos annos tantū ſemel. vt. j. de iure fiſ. l. ī fraudem. §. fiſcalibus.

o ¶ Nō ambitioſam. vt ſi q̄tidie īquietet eū. q̄ enim eſt ambitioſꝰ honoris que꜡ ſpetat hr̄e ꝑ debitorē nō erit ei acerbꝰ. at q̄ non ambit per eū inſtanter petit: vt hic. ḡ dꝫ medium tenere. vel dic ꝙ appellat bonam diligentiam. Accurſius.

Vſure. obtinent. vt ſi fundū emi fructuſqꝫ percepi: et eo euicto per exceptione꜡ doli vſuras precij velim repetere vel retinere: fructuum compenſatio admittitur. vt. ſ. de rei ven. l. emptor prediū. ſm̄ Iohā. vel dic ꝙ ſicut ſorti accedit vſura. ſic fructus rei. ſunt ⁊ alia q̄dā que ſunt ſimilia fructibus. vt. ſ. de petitio. heredi. mercedes. §. plane. ſed in caſibꝰ differunt. vt. ſ. de rei vendi. ſi nauis. ⁊. ſ. e. in fidei. ⁊. C. de condi. inde. l. i. ⁊. ſ. de peti. here. l. ſi poſſeſſor. Accurſius.

Lite. currunt. ſcilicet in bone fidei contractibus. ſecus in ſtricti iuris iudi. vt. C. de condictio. indebi. l. pecunie. ⁊. j. e. l. videamus. §. ſi actionem. venit tamen fructus. vt. ſ. de condi. indebi. l. indebiti. ſed Rogerius etiam in ſtricti iuris.

Prediorum. accipiuntur. facit. j. de verb. ſignificatio. l. vſura pecunie. et. ſ. ſi cer. peta. l. lecta. in fine. Accurſius.

Et in ꝯtraria[a] negociorꝫ geſtorꝫ actiõe vſure veniũt[b]. Si mutuatꝰ ſuꝫ pecuniã vt creditorẽ tuuꝫ abſoluã[c] qui aut in poſſeſſione mittendus erat bonorum tuorum aut pignora venditurus: ꝙ ſi domi habens propter eãdem cauſam ſolui: puto verũ ſi liberaui te ex magno incõmodo[d] debere dici vſuras venire. eas autẽ que in regione frequẽtant: vt eſt in bone fidei iudicijs cõſtitutũ. ſed ſi mutuatꝰ dedi he venient[e] vſure quas ipſe pendo: vtiqꝫ[f] ſi plus tibi ꝓſtiti cõmodi ꝙ vſure iſte colligũt.

¶ Si actiõe ſtricti iuris peto qđ eſt vel fuit meũ veniũt fructus a tẽpore more: ſed ſi peto michi debituꝫ: tũc a tẽpore ꝯteſt. litis. ſed in actionibꝰ bone fi. ſemꝑ veniunt a tempore more. h. d. Bar.

Pau.

Videamꝰ gñaliter quãdo in actiõe que eſt in ꝑſonã etiã fructus veniãt. et quidẽ ſi fundus ob rẽ datꝰ ſit: veluti dotis cauſa: ⁊ renunciata eſt affinitas[g]: fructꝰ quoqꝫ reſtituẽdi[h] ſunt: vtiqꝫ hi q percepti ſunt eo tẽpore quo ſperabatur affinitas[i]: ſed ⁊ poſteriores ſi in reꝫ[k] mora fuerit vt ab illo qui reddere debeat oimodo[l] reſtituẽdi ſunt. Sed et ſi ꝑ mulierẽ ſtetit quominꝰ nuptie contrahãtur: magis eſt vt debeat[m] fructus recipere. Ratio autem[n] hec eſt[o]: ꝙ ſi ſponſus nõ ꝯueniebatur reſtituere fructꝰ licuerat[p] ei negligere funduꝫ. ¶ Itẽ ſi idebitũ fũdũ ſolui et repeto: fructus quoqꝫ repetere debeo[p]. Idẽqꝫ eſt ſi mortis cauſa fundus ſit donatus ⁊ recõualuerit q donauit: atqꝫ ita ꝯdictõ naſcatur. ¶ In fauiana[q] quoqꝫ actione ⁊ pauliana[r] per quã que in fraudem creditorꝫ alienata ſunt reuocantur: fructus[ſ] quoqꝫ reſtituũtur[t]. nam pretor id agit vt perinde ſint oia atqꝫ ſi nichil alienatũ eẽt: qđ nõ eſt iniquũ. Nã ⁊ verbũ reſtituas qđ in hac re ꝑtor dixit: plenã habet ſignificatiõeꝫ vt fructus quoqꝫ reſtituãtur. ⁊ iđ cũ reſtitui ꝑtor vult veluti interdicto[v] vñ vi: etiã fructus ſũt reſtituẽdi. ¶ Itẽ ſi vi metuſve cauſa rẽ tradã: non aliter michi reſtituere videtur ꝙ̃ ſi fructus michi reſtituat[x]: nec mora[y] mea michi aliqđ aufert ¶ Si actionẽ habeã ad id cõſequẽdũ qđ meũ nõ fuit: veluti ex ſtipulatu/fructus nõ ꝯſequar[z] etiaꝫ ſi mora facta ſit. ꝙ ſi acceptũ eſt iudiciũ: tũc Sa

a Et in contraria. non ſolum in directa.
b ¶ Veniunt. vt. ff. de neg. geſt. l. at qui natura. §. non tñ. in fi. §.
c ¶ Abſoluam. improprie dicitur abſolui creditor: ſed debitor a creditore abſoluitur.
d ¶ Incõmodo. vt ar. ff. ad le. rho. de iac. l. i. ⁊ l. ij. ꝓpe pn. ⁊ ff. de ꝯtra. tu. tu. l. qđ ergo.
e ¶ Veniẽt. ſ. tñ. nõ autẽ q̃ſi vſura: ſꝫ q̃ſi ſors. vt et. ff. ꝓ ſocio. l. ſociꝰ q.
f ¶ Vtiqꝫ. nõ alꝰ ſm. h. ⁊ Jr. et. B. ſed Jo. ⁊ azo ꝯ. vt ff. mã. l. ſi ꝓ nõ re. §. ſi michi man. ⁊ §. ſꝫ ⁊ ſi recuſu. et dic ſi ꝓ ꝯuis. dicit ꝙ ꝙ lꝫ plus cõmodi attulerit: nõ tñ agit niſi ꝓ vſuris ꝓſtitꝫ. alioqn ſi. x. ipendi in negocia tua nõne repetaꝫ: vel ſi ſoluã creditori tuo. nec enim facio meliorẽ ꝯditionẽ tuaꝫ: imo in aliq̃ deterioreꝫ: qꝛ priꝰ tenebaris ex ꝯtractu ſtricti iuris: nũc bo. fi. Item ſi ſolui ei vſurã que eſt ſors facta ꝯtrũ ad me: agaꝫ tñ in id qđ cõmodi attuli. vl' dic ſi plꝰ. i. nõ minꝰ. ⁊ ſm hoc non ob. illa mandati. vl' dic vt ibi. Accur.
g Videamꝰ. renũciata eſt affinitas. i. nõ fuit ſecutum matrimonium.
h ¶ Reſtituendi. vt et. ff. de condi. ob cauſam da. l. qui ſe debere. §. fi.
i ¶ Affinitas. ſ. contrahenda.
k ¶ In rẽ. mora fit in rẽ cũ nulla denũciatiõe opꝰ eſt. vt ff. eo. ſꝫ etſi. ſꝫ in ꝑſonã nõ niſi denũciatio ꝑcedat. ꝑrla tñ nõ ſemꝑ habet locũ: ſꝫ in ꝑſona minoris.
l ¶ Omnimodo. etiam percipiẽdi: ſiue eo tẽpore quo ſperabatur affinitas: ſiue non.
m ¶ Ut debeat. vt. ff. ſolu. ma. l. ſi mora. nã in ſolo duplo arrarũ debet dãnificari. vt. C. de ſponſa [illegible]
n ¶ Ratio autẽ. vt de ꝑcipiẽdis teneat [illegible] ő. ſm Jr. ⁊ Azo. eſt alia: qꝛ male fi. dꝫ teneri v [illegible] ꝫ res ſit ſua: qꝛ curare dꝫ vt dos augeat dũ du [illegible] affinitatis. Itẽ ꝓpter dubiũ an debeat apud eum [illegible] emanere. multomagis ſoluta affinitate ⁊ nũcio remiſſo: quod in alijs reuocatorijs non inuenitur citra bo. fi. poſ. vt teneatur de percipiendis.
o ¶ Hec eſt. ſ. olim ꝑdictorũ. ⁊ expone ſm Jo. ⁊ iđ tenet de fructibꝰ poſt renũciationẽ affinitatꝫ: qꝛ ꝑcepit. ſi aũt nõ ꝑcepiſſet nõ teneret: qꝛ licuerat ei negligere fundũ. vt ff. de here. vel ac. vẽ. l. vẽditor ex hereditate. §. quẽad modũ. vel ſic ſm Azo. ratio ⁊c. q. d. iđ tenet đ fructibꝰ quia ſi dicas non teneri ſic negligeret fundũ: qđ eſſet iniquum.
p ¶ Licuerat. ſupple ideo hoc erat: quia licuerat ⁊c. ſm Jo. ſm aliam eſt plana.
p ¶ Debeo. vt. ff. de condi. inde. l. in ſumma. §. ei qui.
q ¶ In fauiana. que eſt ꝑſonalis ⁊ ꝑpetua. vt. ff. ſi in frau. pa. l. i. ⁊ l. iij. §. hec actio.
r ¶ Pauliana. q̃ſi locũ hꝫ dic vt C. ſi ĩfrau. pa. l. i.
ſ ¶ Fructꝰ. q erãt tpe alienatõis vel ꝑcepti poſt lit. cõteſt. vt. ff. q in frau. cre. l. ait pretor. §. per hãc. et. §. preterea. ⁊ l. fi. §. non ſolum.
t ¶ Reſtituũtur. vt. ff. đ ꝟ. ſig. l. fi. §. fi. ⁊ ff. de rei ven. l. preterea. ⁊ l. ex diuerſo. §. vbi.
v ¶ Veluti iterdicto. etiaꝫ ante lit. ꝯte. qđ in alijs nõ eſt. vt. ff. de vi et vi ar. l. i. §. exide. Ac.
x ¶ Reſtituat. vt ⁊. ff. qđ me. cau. l. ſed ⁊ partus. non tamen vt reſtituta re per ſentẽtiam poſſit adhuc agere de fructibus. vt arg. C. depoſi. l. iiij.
y ¶ Nec mora. ꝙ diſtuli agere qđ metus cauſa.
z ¶ Nõ ꝯſeqr. vt. ff. de ꝟ. ob. ſi filiꝰ. §. fi. ſꝫ ꝯ. ff. ti. i. l. ſi fundũ. vbi dicit venire intereſſe. ſol. hic ſtipulatꝰ erat aliqđ ſibi dari: ibi ſtipulatꝰ erat aliqđ ſibi tradi: ⁊ ſic factũ ꝓpter qđ agit ad intereſſe: ⁊ ſic ad fructꝰ. vt. ff. de re iudi. ſi qs ab alio. §. fi. ⁊ ff. de ꝟ. ob. l. cũ ſtipulatꝰ. §. fi. ⁊ l. q̃ties. vl' ibi de alio intereſſe ꝙ fructuũ. ſi obijciat: cur ergo ad intereſſe non agit vbi ſtipulatꝰ ſum vacuã poſſeſſionẽ tradi. nã nec fructꝰ veniũt. vt. ff. đ ac. emp. rõ. §. i. Rñ. imo veniũt fructꝰ: ſꝫ nõ tanq̃ fructꝰ: ſꝫ tanq̃ intereſſe. diſtiguit tñ an agat vt tradat vacuã poſſeſſionẽ: ⁊ tũc ſi tradat etiaꝫ ſine fructibꝰ liberat. aut vt id impleat qđ ꝯuenit ⁊ ꝓſter

intereſſe quod non tradidit. tūc enim ꝛ fructuum ratio habebitur ꝛ omnis vtilitatis mee.

a ¶ Dici. vt.ſ.e.l.ij.ꝛ.ſ.ſi cer.pe.l.cum fundū.in prin.

b ¶ Reſtituēdi ſunt.ſ.a vēditore emptori hoc eſt dādi. vt.ſ.eo.ſi ſtipulatꝰ.§.fi.et.ſ.de here.vel ac.vē.l.venditor ex hereditate.§.quēadmodum.

c ¶ Cōmunicandi.cū putans fundum ſuū ꝑcepit:ꝛ ſic fecit ſuos. Itē a tēpore more tenet de ꝑcipiēdis.

d ¶ Si poſſeſſionē.q̄ erat apud depoſitariū vel commodatarium.

e ¶ Reuocem.de hoc ſtatim ponit exemplum.

f ¶ Diximus.ſ.modo in ſuperiori caſu circa ꝯtractum emptionis.

g ¶ Dotis fiūt. vt ꝛ.j.ſo.ma.de diuiſione.et arg.l.ſi marito.§.i.et.j.de iur.do.l.dotꝫ fructus.ij.rū.

h ¶ Cū ea.ſ.dote. Accur.

i ¶ Deductiōez. nullus em̄ caſus ꝛc.vt.j.ſolu.ma.l.fructꝰ.ꝛ.j.e.l.ꝙ in fructꝰ.et.ſ.famil.her.l.fundꝰ qui.

k ¶ In ceteris. nā cōmuni di.bone fidei eſt.

l ¶ Preſtantur. ab initio.

m ¶ Si dos prelegata.i.legata a viro vxori.

n ¶ Ueniunt. qꝛ dotis fuerant facti. vt.ſ.pri.§.ante m̄rimonium.videtur eniꝫ legaſſe qꝺ ꝑ primā actionē peti poſſet ꝛ valet legatū: qꝛ plenius eſt legatū ꝙ̄ de dote actio. vt inſti.de leg.§.ſꝫ ſi vxori.ꝛ ideo valet.vt.j.de leg.iij.ſi deportata.§.ſi quis. Accur.

binꝰ et Caſſiꝰ ex eq̄tate fructꝰ q̄ꝫ poſt acceptū iudiciū ꝑſtandos putant vt cauſa reſtituat̄ qꝺ puto recte dici[a]. Ex cauſa etiā emptiōis fructꝰ reſtituēdi ſunt[b]. Sꝫ in ſocietatibꝰ fructꝰ cōicādi[c] ſunt. ¶ Si poſſeſſionē[d] nālē reuocē[e] ꝓꝑetas mea manet.videamꝰ de fructibꝰ.ꝛ q̄dez in depoſito ꝛ cōmodato fructꝰ q̄ꝫ ꝑſtādi ſunt ſicut diximus[f]. In interdicto q̄ꝙ qꝺ vi aut claꝫ magis eſt vt oīs cā et fructꝰ reſtituant̄. ¶ Ante m̄rimonīū q̄ꝙ fructꝰ ꝑcepti dotis fiūt[g] ꝛ cū ea[h] reſtituūt̄.eadē rō eſt in fructibꝰ ꝑdiorꝫ vrbanorꝫ. Itē ſi diuidere tecū fundū velim tu nolis ꝛ colis:an fructus diuidi debeant poſt deductionem[i] impēſarū: ꝛ puto diuidēdos. In ceteris[k] quoꝙ bone fidei iudicijs fructus oīmodo preſtāt̄[l]. ¶ Si dos ꝑlegata[m] fuerit ante nuptias ꝑcepti fructus in cauſa legati veniunt[n].

Equisꝰ ꝑ fideicommiſſum legatis poſt moram[p] heredis fetꝰ q̄ꝙ debent̄. Eq̄tio aūt legato etiā ſi mora nō itercedat icremēto gregis[q] fetꝰ accedūt. **Modest.** **Idem.**

In eū diez quo creditor pignora diſtraxit recte vſure fiet reputatio[r].

¶ Uſure q̄ currebāt añ ſniam currūt etiā poſt eā pēdēte appellatiōe fruſtratoria: ꝛ poteſt iudex appellatiōis in illis condēnare.h.d. **Idem.**

Tutor ꝯdēnat̄ ꝑ appellationē ꝓtraxerat executionē ſnie: herenniꝰ modeſtinꝰ rñ. eū q̄ de appellatiōe cognouit potuiſſe (ſi fruſtratoriam morādi cā appellatiōem interpoſitā aiaduerteret) etiā de vſurꝫ medij tēporis[s] eū ꝯdēnare.

¶ Per oblationē partis debiti nō deſinūt currere vſure totius.h.d. Intellige ꝙ offerebat ptē debiti ꝓꝑetatꝫ: ſꝫ ſi totū lꝫ nō vſuras cogeret creditor recipe. C.de ſolu.l.j.in ꝑn.

¶ Luciꝰ ticius cū cētū ꝛ vſuras aliquāti tp̄is deberet minorē pecuniā ꝙ̄ debebat obſignauit. q̄ro an luciꝰ ticiꝰ pecunie quā obſignauit vſuras ꝑſtare nō debeat. Modeſtinus rñ. ſi nō hac lege[t] mutua pecunia data eſt vti liceret ꝛ particulatim qꝺ acceptū ē exoluere: non retardari totius debiti vſurarū ꝑſtationē: ſi cū creditor paratꝰ eēt totū ſuſcipe: debitor q̄ in exolutiōe totꝰ ceſſabat ſolā ptē depoſuit. ¶ Ab aulo[v] augerio gaiꝰ ſeiꝰ mutuaꝫ quādam q̄ntitatē accepit[x] hoc cyrographo ille ſcripſit me accepiſſe ꝛ accepi ab illo mutuos ꝛ numeratos decem q̄s ei reddā kalēdis illis ꝓximis cū ſuis vſuris placitis inter nos. q̄ro an ex eo inſtrō vſure peti poſſint ꝛ que: Mode. rñ. ſi nō appareat de q̄bꝰ vſurꝫ ꝯuētio facta ſit: peti eas non poſſe[y].

Herēnꝰ modeſti. **Idē.** rñ. fructus q̄ poſt acq̄ſitū[z] ex cā fideicōmiſſi dn̄iuꝫ ex

Gloss

ſi grex.ſed ſi.x.equas: poſtea nata ante moram heredis nō cōprehēdunt̄.ideoꝙ nec petunt̄: vt in hac lege dicit̄.

In eum.reputatio.ſ.vt ſupſtit det vſuraꝫ debitori. vt.ſ.de pig.ac.l.q̄uis.§.fi.ꝛ.l.ſe.etiā ex mora in rē in hoc caſu.vl' dic vt tāte ſortis q̄ntum eſt ꝑcium non debeant̄ vſure ab eo die: lꝫ emptor pecuniā non numerauit cuꝫ creditor fuit in culpa: alioquin nō ita. vt.ſ.de diſtrac.pigno.l.q̄ſitum. Accur.

Tutor. mediū tp̄is.ab appellatione vſq̄ ad ꝯfirmationē. vt.j.de ap.l.negociorꝫ.ꝛ.j.de re iudi.l.fi.ꝛ ar.j.de ri.nup.ſi tutor.§.quid ergo.ſed ꝯtra. C.de vſur. rei iudi.l.ij.ꝛ fi.Solu.hic fruſtratorie contractuꝫ eſt tēpus: ibi ꝑ legis licētiā: vel ibi trāſiuit in rem iudi.hic non: qꝺ eſt verius.vt not.j.de re iudi.l.fi.ſꝫ in idē recidit. Ac.

t ¶ Lege.i.pacto depoſuit.in totū ergo debet fieri oblatio.vt.C.ꝺ ſol.l.obſignatiōe.ꝛ.ſ.ꝺ ac.ēp.iul.§.offerri.ꝛ.ſ.ꝺ pig.l.q̄ pignori.ſed.j.ſ.ſi cer.pe.l.q̄dā.ſol.hic in totū ꝯſiſtebat: ibi nō.vt et ſ.ſi ꝑs here.pe.l.ꝑmittendū. Item hoc qꝺ hic dicit fallit in caſibꝰ q̄s no.ſ.ſi cer.pe.ꝺ.l.quidam.

v ¶ Ab aulo.ille ſcriptor vel notarius.

x ¶ Accepit.q.d. verꝫ ē qꝺ ſcripſit.

y ¶ Nō poſſe.vt ꝛ.ſ.e.l.qꝺ i ſtipulatiōe.ſꝫ certe imo ꝛ ſi nō eēt q̄ntitas expſſa vſurarū non poſſet peti: qꝛ neceſſariū eſt deduci eas in ſtipulatiōe.vt C.e.l.q̄uis.ꝛ.ſ.de ꝑſcrip.v.l.ticiꝰ.ꝑſūptio tñ eſt ꝓpt̄ eptam ꝙ ſtipulatio interceſſiſſet niſi ꝯtrū ꝓbaret̄.vt.C.de ꝯtrahē.ſtipu.l.i.alia tñ cā pōt eſſe quare debeant̄: puta mora ſi eſſet iudicium bo.fi.vt.ſ.depoſi.l.quintꝰ.ꝛ

o ¶ Quis.i.equabus: ſcꝫ alienis.alꝰ ſi teſtatoris ſtatim ab adita hereditate.vt.j.e.l.herennius.et dic ſingulis.

p ¶ Poſt moram.vt.ſ.eo.l.paulus.§.fi.

q ¶ Gregis.ſi legaui equituꝫ alienū: etiā poſtea nata ſub hac oratione cōprehenduntur. vt inſti.de leg.§.ſed

tunc que in regione frequentantur.vt.ſ.l.i. Accur.

z Herēnius.poſt acquiſitū.i.poſt aditā hereditatē nō

a die mortis.vt.ff.de leg.i.ſi tibi.§.cum ſeruus.qđ ergo legit.ſ.eo.l.equis.⁊.C.de vſur.leg.l.fi.itellige in equis alienis et eq̃tio alieno. ſed teſtatoris re legata ab adita hereditate dñium eſt legatarij ⁊ rei et fructus:ſed a fructibus poſſet excuſari heres ſi neſciret rem legatã ⁊ ꝑciperet eos ãte morã.vt.ff.de acq̃.re.do.q̃ſitũ.ſecꝰ tñ in fructibꝰ vltimi anni m̃rimonij ſeruat circa dotẽ. vt.ff.ſo.ma.l.diuortio.q̃ eſt arg.ꝯtra.

§.fructus.et dixi.ſ.eo.l.videamus.§.penulti.et famil. hercifcun.fundus qui.

P Aratum.nõ videri.vt ⁊.ſ.e.l.ſi quis ſolutioni,et.l.ſi modo.

M Aritus.habuiſſet.ex ſe non ex alio.vt.ff.de condi.⁊ demon.l.cum vir vxori.

terra ꝑcipiſitur ad fideicõmiſſariũ pertinere: lȝ maioꝛ pars anni ante diẽ fideicõmiſſi cedentẽ preteriſſe dicatur.

¶ Ceſſionarius põt petere illud qđ poterat cedẽs etiã iure ſpeciali.h.d. Idem.

HErẽniꝰ modeſti.rñ.eius tpis quod ceſſit poſtq̃ȝ fiſcus debitũ ꝑcepit[a] eũ q̃ mãdatis a fiſco actõibꝰ expit vſuras q̃ in ſtipulatu deducte nõ ſunt petere poſſe[b]. Idem.

PEnã ꝑ vſuris ſtipulari nemo ſupra licitũ modũ vſurarũ poteſt[c]. P õpo.

FRuctꝰ ꝑcipiẽdo vxoꝛ vl' vir ex re donata[d] ſuos facit[e]:illos tñ quos ſuis[f] oꝑis acq̃ſierit veluti ſerẽdo.nam ſi pomũ decerpſerit vel ex ſilua ceciderit nõ fit eius:ſicuti nec cuiuſlibet bone fideiᵍ poſſeſſoris:quia nõ ex facto eiꝰ is fructus naſcitur. Vlpia.

QUod in fructus redigẽdos impenſum eſt:non ambigitur ipſos fructꝰ diminuere[h] debere. Ce.

PAratũ iudiciuȝ accipere ſi ab aduerſario eiꝰ ceſſatũ eſt morã facere nõ videri[i]. Idẽ.

MAritꝰ vxori ſue vſũfructũ tertie partis ⁊ cum liberos habuiſſet[k] ꝓprietateȝ legauit:eã vxorẽ heredes falſi teſtamẽti et alioꝝ criminũ accuſauerũt:q̃re ipedita eſt legatoꝝ petitio.interea ⁊ filiꝰ mulieri natꝰ eſt:idq̃ȝ ꝯditio legati extitit.q̃ſitũ eſt cũ teſtm̃ falſum non eſſe apparuit an fructus[l] etiã mulieri[m] preſtari debeant.Rñ.preſtãdos. Iabo.

FRuctus[n] rei eſt vel pignoꝛi dare licere.

¶ De nautico fenore. Ti.ij.

TRaiecticia Modeſti. pecunia eſt q̃ trãs mare vehitur[o] ceteꝝ ſi eodẽ loco cõſumatur[p]: non erit traiecticia.

¶ Sed videdũ an merces ex ea pecunia cõꝑate in ea cã habeant:⁊ itereſt vtrũ etiã ipſe[q] ꝑiculo creditoꝛis[r] nauigẽt.tũc enim traiecticia pecunia[s] fiet.

¶ Proteſtatio de nõ poſſe interpellare ꝑ interpellatiõe habetur. ad hoc allegat̃ iſta lex.

LAbeo ait.ſi P õpo. nemo ſit q̃ a parte promiſſoꝛis interpellari traiecticie pecunie poſſit:idipm̃ teſtatiõe cõplecti debere[t] vt ꝓ petitione id cederet. Mode.

H Erẽniꝰ. perceperit. deſtinatiõe.vt q2 obligatio debiti ꝑuenit ad eum ex ſuc ceſſione.

b ¶ petere poſſe.ꝑpter fiſcuȝ.q2 et eas petere poteſt non ꝓ futuro. alioquin cõtra.vt.ff.de regu.iur.l.in oibus.petit ergo hic fiſcus vſuras iure ſpeciali citra conuentionem.vt.ſ.eo.l.cũ q̃daȝ.§.fiſcus.Accur.

P Enam.poteſt.vt et.ſ.eo.l.pecunie.et.l.placuit.⁊.C.eo.l.cuȝ allegeg.fit eñ hoc in fraudẽ vſuraꝝ:qđ ex qualitate facti ⁊ perſonarũ preſumit̃:quia ſit ſolitus fenerare.ſic.ſ.de ac.ẽp.iulianus.§.ibidẽ.vel vt ibi.Accur.

F Ructus.donata.cũ putauit donationeȝ valere.alioq̃n ꝓ poſſeſſoꝛe poſſidet.vt.ff.de acquir.poſ.l.qđ vxoꝛ. que eſt contra. et.ff.de dona.inter vir.⁊ vxo.l.de fructibus. Azo.alij dicunt ꝙ hic res donata nõ erat donãtis:ſed bona fide poſſeſſa.

e ¶ Facit.⁊ idem in vſuris ex pecunia redactis.vt.ff.de dona.inter vir.⁊ vxo.de fructibus.

f ¶ Suis.vel alienis.nã naturales excludit tantum.

g ¶ Bone fidei.no.naturales fructus non fieri bo.fi.poſ.perceptione ſola. ⁊ ſic eſt contra.ff.de acqui.re.do.l.bo.fi.in prin.vbi dicit ꝙ omnes fiunt eius.ſolu.hic ſine titulo:ibi cum titulo.ſed certe immo ⁊ hic fuit titulus. dic ergo ꝙ omnes ſunt poſſeſſoris.ſ.non ſolũ quos ipſe percepit vel ſua cultura:ſed ⁊ quos alius dũmodo ſint induſtriales:⁊ ſic loquitur contrarium.

Fructꝰ naturales an ꝑceptiõe bone fi. poſ.fiãt

Q Uod in fructus.diminuere debere.etiam male fidei poſſeſſoꝛ.vt et.ſ.de peti.heredi.l.ſi a patre,

vxori.

l ¶ An fructus.non ſolũ proprietas.

m ¶ Mulieri.ſed cur reſtituit fructus cũ nullo modo iterpellati fuerunt heredes:⁊ idõ non fuerũt in mora.Rñ.ideo quia fecerũt dolo quominus interpellarentur:qđ ex poſtfacto appet:idq̃ȝ pro interpellatis habentur.vt.ff.qđ vi aut clam.l.i.§.ſi q̃s.vel quia legatarie queſitum eſt dominiũ ex cõditionis euẽtu.vt.ſ.eo.herẽnius.ſȝ tunc ex die conditionis.Accur.

F Ructus.poteſt intelligi ſ poſſeſſore bo.fi.vt qđ iuris cenſetur in alijs vtilitatibus:hoc ⁊ i iſta.ſed hoc non valet:quia cũ nõ ſit dominus nõ poteſt obligare:niſi ponas eũ habere titulũ.vt.ſ.de pig.ſi ab eo.vel potes ponere in fructuario q̃ poteſt obligare ipſuȝ iꝰ vtẽdi fruendi.nõ autem proprietateȝ.vt inſtitu.de vſu et habita.§.i.⁊.C.de vſufru.l.intereſt, que eſt contra.

T ¶ De nautico fenore.
Raiecticia.vehitur.cum periculo creditoris.Accur.

p ¶ Conſummatur.quo datur.Azo.

q ¶ Etiam ipſe.ſ.merces.

r ¶ Creditoris.hoc expreſſo a creditore:al's non.

ſ ¶ Pecunia.i.res habentur pro traiecticia pecunia vt ſic pereat periculo creditoris.

L Abeo.debere. denunciabit enim ſe non poſſe denũciare. ſic.ff.de no.ope.nun.l.de pupillo.§.ſi q̃s ipſi. ſed ad q̃d ꝓdeſt.Rñ.vt deſinat ꝑiculũ ꝑtinere ad creditorẽ q̃ſi d̃bitoꝛ iã ſit i mora.⁊ hoc ẽ ꝓ põptũ ſi ita ponas mutuatã a creditore reddas cũ petiero.vt.ff.d̃ v̀.ob.l.ſi decẽ

cum petiero.⁊.l.ſi ita ſ̄s.ſic ẜ quodāmō ſit mora in reip̄ vt ⁊.ſ.e.l.ſi.⁊.ẜ.ti.i.l.ſed ⁊ ſi.§.aliqñ. ſed ar.ↄ.ẜ.de peti. here.item veniſſet.§.petitā.vel dic ꝓdeſt hec interpellatio vt vſure debeant ex p̄terito vel futuro ſi ſic fuerā ſtipulat⁹ reddes cū petiero.alioquin dabis vſuras ex preterito vel futuro. Accurſius.

michi cū vſura cēteſima. ſic ẜ traiecticie aſſimilat᷑:qꝛ vt ibi creditoꝛ ꝑiculū ſuſcipit:⁊ ꝓpt᷑ hoc maius cōmodū h̄ꝫ ita h̄:qꝛ enim euētū ꝑiculi mai⁹ ↄmodū ſentit i caſu deficiētis ↄditiōis ⁊c.tria r̄nſa plana ſūt. dic ẜ ꝑiculū ⁊c. in pecunia.ſ. mutuo data p̄dicto mō.

In nautica. conueniat.ſ. vtriqꝫ.i.debitori ⁊ creditori ⁊ nauigauerit. nec enī alid periculū niſi nauigiȷ̄ ſuſcipit creditoꝛ: quaſi ergo ↄditiōe impleta ex tunc tranſit periculū.vt.⁊.ſ.e.l.ꝓxi.

Nihil.deſſerit.vt.ſ.de fideiuſ.ſi a reo.§.ſ̄ diuerſis.ſꝫ ar.ↄ.ẜ de cōdi.inde. ſufficit.⁊ facit.ẜ. de peri.⁊ cō. rei ven. ꝙ ſi pendente.

c ¶ Debebit᷑.ſcꝫ legitima vſura.

d ¶ Semp.ſ.preſtabit᷑ legitima.

e ¶ Diſcuſſo.i.finito.

f ¶ Pro operis. mittebatur ſeru⁹ cū debitore vt pecuniā peteret a debitore die ſtatuto ⁊ certā ſtipulabat᷑ creditoꝛ pecuniaꝫ ꝓ operis ſerui illuc miſſi.vt.ſ.ẟ ac. ⁊ ob.l. traiecticie. quas opas interi dñs amittebat et de ea ſtipulatiōe h̄ loquit᷑ inter oīa ergo nō dꝫ excedere duplū ſortis in anno:vt hic ⁊.ſ.ꝓxi.§.

g ¶ Deductū eſt ꝓ vſuris.

h ¶ Duplū.connūerata ſūma ſortis cū vſuris in fine anni.

i ¶ Poſt diē.nōne idē ⁊ ſi ante inchoatum. R̄n.idē ſi durante periculo.quod dic vt.ẜ.ea.l.

k ¶ Legitime.vt qꝛ ſtipulatus eſt trientes qui poterat ſtipulari beſſes.

Periculi.caſus.mutuo tibi pecuniā quā volo michi reddi ſi nauis ex aſia venerit: ſꝫ ſi nō venerit volo reddi

In nautica pecūia ex ea die periculū ſpectat ad creditorem ex quo nauem nauigare conueniat[a].

¶ Pro pecunia traiecticia deberi p̄t vſura centeſima quouſqꝫ periculū pertinet ad creditorē nō vltra. nec pro operis ſerui miſſi cā traiecticie pecunie poteſt deberi maioꝛ vſura q̄ꝫ legitima.h.d. Papinia.

Nihil intereſt traiecticia pecūia ſine ꝑiculo creditoris accepta ſit:an poſt diē p̄ſtitutū ⁊ cōditionē impletam ꝑiculū eſſe creditoris deſierit[b]. vtrobiqꝫ igit᷑ maius legitima vſura fen⁹ nō debebit᷑[c] ſed in priore q̄dē ſpecie ſemp̄[d] in altera vero diſcuſſo[e] ꝑiculo Nec pignora hypothecève titulo maioris vſure tenebūtur ꝓ opis[f] ſerui traiecticie pecunie gr̄a ſecuti. ¶ Qd̄ in ſingulos dies in ſtipulatū deductū eſt[g] ad finē cēteſime nō vltra duplū[h] debet᷑. ¶ In ſtipulatione fenoris poſt dieꝫ[i] ꝑiculi ſeparatim interpoſita:qd̄ i ea legitime[k] vſure deerit ꝑ alterā ſtipulationē oparū ſupplebit᷑.

¶ Qñ agit᷑ vt creditoꝛ nō repetat qd̄ dedit exiſtente vl̄ nō exiſtente aliqua cōditiōe ꝓpt᷑ periculū qd̄ ſuſcepit ad ſimilitudinē pecunie traiecticie pōt ſtipulari cēteſimaꝫ vſurā: ⁊ ēt ex nudo pacto debētur niſi cadat in ↄctum innominatū vel fuerit datio ob cām:qua ſecuta ceſſat repetitio.h.d. Sce.

Periculi[l] preciū eſt et ſi cōditiōe q̄uis penali[m] non exiſtente recepturus ſis qd̄ dederis: ⁊ inſuper aliquid preter pecuniā ſi mō in aliam ſpeciem[n] nō cadat[o]: veluti ea ex quib⁹ cōditiōes naſci ſolēt vt ſi manumittas ſi non illud facias:ſi nō cōualuero ⁊c.nec dubitabis[p] ſi piſcatori erogaturo in apparatū plurimū pecunie dederim. vt ſi cepiſſet[q] ⁊ athlete vñ ſe exhiberet exerceretqꝫ:vt ſi viciſſet redderet. In his aūt oībus ⁊ pactū ſine ſtipulatiōe ad augēdā obligationem[r] prodeſt.

¶ Perēpta obligatōe ꝑncipali fruſtra q̄rit᷑ hypothecaria h.d.iſta notabil᷑.l.b. Paul⁹.

Fenerator pecuniā ſub vſuris maritimis[s] mutuā dando quaſdā merces in naui pignori accepit:ex quib⁹ ſi nō potuiſſet totum debituꝫ exolui:aliaꝝ mercīū aliȷ̄s nauibus īpoſitarū ꝓpriȷ̄ſqꝫ feneratorib⁹ obligatarū:ſi qd̄ ſuperfuiſſet pignori accepit. q̄ſituꝫ eſt naue propria ꝑempta ex q̄ totū ſolui potuit[t]:an id dānuꝫ ad creditoreꝫ pertineat intra p̄ſtitutos dies amiſſa naue[v]: an ad ceterarum nauium ſuꝑfluum admitti poſſit. R̄n.alȷ̄s[x] quidē pignoris diminutio ad damnū debitoris/ non etiam ad creditoris pertinet[y]:ſꝫ cuꝫ traiecticia pecunia ita datur vt non alȷ̄s petitio eius creditori cōpetat q̄ꝫ ſi ſalua nauis intra ſtatuta tēpora ꝑuenerit ipſi⁹ crediti obligatio nō exiſtente ↄditiōe defeciſſe videt᷑. et ideo q̄qꝫ pignorū ꝑſecutio

m ¶ Penali. ſi extat pena eſt creditori.ſi deficit ē debitori.

n ¶ Speciē aliū ↄctū: vt do vt facias vel nō facias.nā h̄ nō eſt traiecticia.

o ¶ Nō cadat.in his ceſſat repetitio.nō qꝛ ſuſceperim ꝑiculū ſꝫ qꝛ ſecuta eſt cā: veluti manumiſſio.in ſuperiori caſu ꝑiculū ↄditiōis exītis ideo ſuſcipio:vt ſi defecerit cum ipa pecunia quā dedi aliq̄d ferā augmēti:⁊ in hoc traiecticie aſſimilatur.

p ¶ Nec dubitab. q̄n qd̄ reddit᷑ ſit p̄ciū ꝑiculi his caſib⁹:vt in p̄n.hui⁹ l.idē lꝫ ibi maius erat dubiū. vl̄ dic licere duplū ſtipulari ad iſtar traiecticie lꝫ n̄ ſit traiecticia. Aliȷ̄ dicūt nō licere ſtipulari duplū i his caſib⁹ ⁊ ſīlibus.

q ¶ Cepiſſet.reddere pecuniā cum vſura centeſima.

r ¶ Obligatiōeꝫ vſuraꝝ ltiaꝝ ⁊ cōium.vt.ſ.e.l.i q̄buſdā. ⁊ ē ſpāle. vt ⁊ ẜ.ti.i.l. ēt ex nudo regl̄arit᷑ ↄ.vt.C.ẟ vſuris. l.iȷ̄.

Fenerator. maritimis.i.centeſimis. ſic dicte qꝛ ibi pl⁹ freq̄ntāt᷑ nā ⁊ alibi h̄nt locuꝫ. vt.ẜ.l. proxi.

t ¶ Potuit. ſi nō periſſet.

v ¶ Naue.propria.id eſt principaliter ſibi ſoli obligata in qua pecunia erat traiecticia cuius periculum creditoꝛ ſuſceperat. Accurſius.

x ¶ Alias.ſ.vbi nō ſubiȷ̄t creditoꝛ ꝑiculū crediti.

y ¶ Pertinet.vt.C.de pig.ac.l.pignus. Accur.

a ¶Amiſſa. q̃ ſunt in alia naue. Accurſius.
b ¶Sine cauſa. q2 nichil creditor cõſequeretur.
c ¶Extiterit. cũ nauis venerit ſalua. Accur.
d ¶Caſu. q̃ quod ſpectat ad creditorem. Azo.
e ¶Exactus. id eſt preterierit.

In quibuſdã i. ĩ quodã. vł ꝓpter ʒctũ ſortis et propter contractum vſurarum.
g ¶Uſure. etiam nudo pacto. vt. ſ. eo. l. periculũ. §. fi. ꝛ dic quẽmodum ꝛc. i. ſicuti. nõ aũt dicas ex mora.
h ¶Cuz vſuris. cẽteſimis. vel minoribus. Accur.
Seruius. penam. i. vſuram cẽteſimã.
k ¶Cõſtitutũ. vt ꝓmittꝫ michi. x. ĩ paſcha: alr̃s vſuras exſtũc. ꝛ ſic in. l. ſe.
l ¶Accipiat. vt ſ. de pig. ac. l. aliena. §. ſi p creditorẽ. no. ergo ꝙ ſola oblatio ĩpedit quominꝰ pena cõmittaꝫ: vel maior vſura currere incipiat: ſꝫ ſi iã cucurrit nõ ſufficit oblatio. vt ꝛ. C. de vſu. l. ſi creditrici. ꝛ. l. ſi non ſtat. Accur.

Oblatõ penã ĩpedit.

perempta eſt etiã eorũ q̃ non ſunt amiſſa[a]. ſi nauis intra p̃ſtitutos dies pijſſet et ɔditionẽ ſtipulatiõis defeciſſe videri: ꝛ iõ ſine cã[b] de pignorũ perſecutione q̃ in alijs nauibꝰ fuerunt queri. Q̃ñ ergo ad illorũ pignoruꝫ pſecutionẽ creditor admitti poterit. ſ. tunc cum cõditio extiterit[c] obligatiõis: et alio caſu[d] pignꝰ amiſſum fuerit: vel viliꝰ diſtractuꝫ: vel ſi nauis poſtea pierit q̃ȝ dies p̃ſtitus piculo exactꝰ[e] fuerit. Idẽ.

In q̃buſdã[f] ʒctibꝰ etiaꝫ vſure[g] debenꝫ / quẽadmodũ p ſtipulatiõeꝫ. Nã ſi dedero decẽ traiecticia vt ſalua naue ſortẽ cũ certis vſuris[h] recipiã: dicẽdũ eſt poſſe me ſortẽ cũ vſuris[h] recipere. Ulpia.

Seruius ait: pecunie traiecticie penaꝫ[i] peti non poſſe: ſi p creditorem ſtetiſſet quominus eã intra certũ tp̃s cõſtitutũ[k] accipiat[l]. Iabole.

Si traiecticie pecũie pena vti ſolet ꝓmiſſa eſt: q̃uis eo die q̃ primꝰ ſoluende pecunie fuerit nemo vixerit q̃ pecuniã deberet: tñ perinde cõmitti pena põt ac ſi fuiſſet heres debitoris[m].

¶De pbationibus ꝛ preſũptiõibꝰ. Ti. iij. Capi.

Quotiens[n] querit genus vel gẽtem q̃s haberet neceſſe: euꝫ probare oportet. Paulus.

Ei incumbit[o] probatio qui dicit: non ei qui negat.

fi. de leg. §. q̃ aũt diximus. ꝛ. C. de eden. l. q̃ accuſare. ꝛ C. de rei ven. l. res. ꝛ. ĩ. de ꝓba. l. gñaliter. hec aũt fallit ſi pſumptio ꝓ eo faciat q̃ dicit: vt pꝫ in re quã hꝫ vxor. vt. C. de iure do. l. etiã. ꝛ. ĩ. de dona. inter vi. ꝛ vxo. l. quintꝰ Itẽ. ĩ. e. l. ſi pactũ. Scḋa regula eſt ꝙ q̃ negat non teneaꝫ ꝓbare. vt. C. de ꝓba. l. actor. ĩ fi. cui eſt ꝫ. C. ḋ codicil. nec codicillos. ſo. ibi eſt talis negatiua vt negare quẽ cõpotem mẽtis eẽ q̃ eſt ꝓ affirmatiua. Itẽ ſunt ꝫ oẽs illi caſus ĩ quibꝰ dicitꝫ vtrũq3 ꝓbare vt in crimine falſi ꝛ etiaꝫ maieſtatis ꝛ ſimilibꝰ: q̃s habes. C. ad le. cor. de fal. l. vbi. et de aboli. l. fallaciter. §. fi. ſꝫ illi ſũt ſpãles. Item ꝫ q̃tiẽs negatio cõſiſtit in iure. vt. ĩ. e. l. ab ea parte. ꝛ hoc ideo: q2 q̃ negat ius videꝫ affirmare. nã ſi dico nego hunc poſſe teſtari: videor affirmare ꝙ aliquid ſic iure ſit cõſtitutũ q̃ḋ prohibeat eũ teſtari: idẽ in ſimilibꝰ. ideꝫ in ſeruitute: vt ſi dicã nego te hr̃e ius vtendi. videor enim affirmare ius meũ. ſ. ꝙ ſim dñs ꝛ ꝓhibere poſſim. hinc ẽ ꝙ ſi me dñm nõ ꝓbo ſuccũbo. vt. ſ. vſufr. quẽad. ca. vti frui. In his ergo q2 negatio affirmationẽ habet incluſam vel implicitã: q̃ negat ꝓbare dꝫ. remanet ergo hec regula in ſimplici negatiua facti: vt res iſta nõ eſt tua: nõ feci homicidiũ. Sꝫ q̃ eſt rõ ꝙ iuris negatiua ꝓbaꝫ. i. aliquid cõſtitutũ q̃ḋ ꝓhibeat: facti nõ? Rñ. q2 oĩa de iure licent niſi ꝓbenꝫ nõ licere. vt. ſ. ex qui. cau. ma. l. necnon. §. ſed ꝙ eis. vel vt. ſ. dixi: ſed ſi in p̃terito tp̃e aliq̃d de iure nego: vt nõ iure me emancipaſſe: quid videor affirmare. nec eñ videor dicere me hoc poſſe: q2 de preterito eſt. et ea q̃ de preterito ſunt incõmutabilia ſunt: q2 iam verũ eſt. Rñ. Io. videor affirmare ipſum in mea poteſtate et michi acq̃rere: vel aliquod ius obſtetiſſe: q2 ĩfantem vel abſentẽ emancipo: ꝛ non corã pricipe. certe ſi diligẽter attendas nõ eſt aliqua negatiua q̃ tacitam non habeat affirmatiuã. caue tñ tibi: q2 q̃dã vt dixi putanꝫ tacite affirmatiue: quedã nõ. vt aũt hec plene videas: dic ꝙ triplex eſt negatiua. ſ. facti: iuris: ꝛ qualitatis. negatiua iuris põt ꝛ dꝫ ꝓbari ab eo q̃ eã ꝓponit cũ oĩa p̃ſumanꝫ licere. vt dixi. ĩ. e. l. ab ea parte. ꝛ. ſ. ex q̃. cau. ma. necnon. §. ſed ꝙ eis. negatiua qualitatis ḋr illa vbi qualitas negatur vt cũ ḋr iſte nõ eſt idoneus nõ eſt dignꝰ: nõ eſt diligẽs ꝛ a q̃ de nõ eſt ſoluẽdo: et hec dꝫ ꝓbari ab eo q̃ eã ꝓponit: ſicut ꝛ in negatiua iuris. vt. ĩ. de leg. ij. cũ q̃dã ita fideic. ij. rñ. et bari. l. cũ pr̃. §. rogo. ꝛ de manu. te. l. ſuos. ꝛ. C. de ſof. te. oĩmõ et ex̃ de deci. dudũ. ꝛ. ĩ. de libe. agno. l. fi. ſed ad vltimũ q̃ḋ

Negatiua triplex. ꝛ q̃ beat ꝓ=

Si traiecticie. debitoris. vt. ĩ. de ac. ꝛ ob. l. ad dieꝫ. ꝛ l. cũ filius. §. pe. nõ idẽ econtra. vt. ſ. de edil. edic. l. ꝙ ſi nolit. §. item ſi tp̃s. ꝛ. ſ. ti. i. l. pecunie. §. fi.

¶De pbationibus et preſumptionibus. Quia in cauſis de q̃bꝰ eſt dictũ: ꝛ etiã de q̃bꝰ diceꝫ neceſſarie ſunt ꝓbatiões ꝛ p̃ſũptões. iõ de eis dicit: ꝛ dic ꝓbatio plenam fidẽ facit. p̃ſumptio aũt eſt triplex. nã quedã eſt talis cui ſtatur etiã ſi ꝫ q̃s ꝓbaret: vt mulierẽ ſtipulatã dotem. vt C. de rei vxo. ac. l. i. in p̃n. alia cui ſtatur donec ꝫ ꝓbeꝫ: vt ſi res fuit p̃ris: hr̃dis eẽ preſumaꝫ: vt. C. e. l. ſiue poſſidentis. alia cui non ſtaꝫ aliq̃ mõ niſi adminicula habeat: vt probatio p priuatũ inſtrumẽtũ. vt. C. eo. l. inſtrumenta.

Preſũptio triplex eſt.

Quotiens. põt queri de gñe cũ tractaꝫ de aliciuꝰ ſucceſſiõe ab inteſtato. ꝛ q̃s dicit ſe de eiꝰ gñe eſſe. Itẽ ſilr põt q̃ri de gñe cũ tractaꝫ de excuſatiõe tutele: vt ſi dicat ſe excuſandũ ꝓpter quattuor liberos cũ ſit in italia. vt inſti. de excu. tu. §. i. vel dic ſcḋo genus. i. agnationẽ vel gentẽ. i. cognationẽ. vt. ĩ. de ver. ſig. l. ſepe. in prin. Itẽ de gẽte põt poni vt cũ dico ſeruum eſſe talis natiõis quẽ michi vẽdidiſti. vt. ĩ. de edil. edic. ꝙ ſi nolit. §. q2 aſſidua. ibi q̃ mãcipia ꝛc. ſꝫ nõne eſt impoſſibile ꝓbare genꝰ. nam probare ſe filiũ eſt impoſſibile: g̃ ꝛ genꝰ. vt. ĩ. de cõdi. ꝛ demõ. l. lucius. Rñ. ꝓbatur per indicia. vt. ſ. de his q̃ ſunt ſui vel alie. iur. l. filiũ. cognationẽ aũt ꝓbare eſt facile. vt. ſ. de i ius vocã. l. q2 mr̃.

Ei incũbit. duas ponit regulas hec lex. Prima qua dicitur affirmantẽ ꝓbare vt hic. ꝛ. C. e. l. actor. ꝛ in

dixi quē pſumi eē ſoluēdo eſt ar.ↄ.C.e.l.ex pſona.ꝛ.ſ.de magi.cōue.l.i.§.ſi ingrat⁹.et.ſ.e.l.nō ē neceſſe.ſ3 illō ꝓp ꝑhtē paupertatē. Itē ar.ↄ.ſ.de ↄdi.ꝛ demon.l.añpe.in fi.ꝛ ſ.qui ſatiſda.cog.l.ſi vero.§.q̄.ꝑ rei.negatiua facti ſi non h3 adiūctā determiationē loci vł tpis vel alteri⁹ rei nūq̄ ꝓbat directe vel i directe: vt ſi dicat aliq̄s ſe nō fuiſſe citatū: vt ḣ.et eē ꝺ ele. bōe memorie ẏ.ꝛ.C.ꝺ.pb.actor ſi aūt h3 annexā determinaionem: tūc indirectā h3 ꝓbationē: vt eē de teſti.ex tenore.et C.de ↄhen.ꝛ com mit.ſtipu.l.opti mam.in fi.

CUm.detulit ſe fideicō.ꝛ ſic dimidiam hñe.vt.ſ. de iure fiſci.cum tacitum.

b ¶ Tacitū.idō ſic dictū: q2 timet palā relinq̄re non capaci dicēs hoc i prio teſtō fac qō ſcis.ꝛ hoc in prio teſtamēto.i ſcōo nichil dixit.vt.ſ. de iure fiſci.l.iij.ꝛ.l.ita.Accur.

¶ Tacitum fideicōmiſſu3 etiam in teſtō intelligitur repetitū cū eadē pſona eſt īſtituta h.d. ſecus in expreſſo.vt i gloſa.qō nota. **P**apinianus.

CUm[a] tacitum[b] fideicōmiſſum ab eo dat qui tā in primo q̄3 in ſecūdo teſtō ꝓ eadem parte vł poſtea pro maiore hřs ſcribiť: ꝓbatio volūtatis mutate ei d3 incūbere qui cōueniť[c]: cū ſecreti ſuſcepti rō plerūq3 dñis rerū pſuadet eos ita hřdes ſcribere q̄rum fidē elegerunt[d]. **P**aul.

EMptorē ꝓbare debere eū ſeruū de quo queritur anteq̄3 emeret fugiſſe[e].

¶ In negatiua iuris ei q̄ negat incūbit ꝓbatio.h.d.bar. fallit in minore vt in ſpe.de ꝓba.§.ꝓbare aūt.ver.negatiua

Hautem iuris. **I**dem.

AB ea parte[f] q̄ dicit aduerſariu3 ſuu3 ab aliquo[g] iure ꝓhibitū eſſe ſpāliter[h] lege vel cōſtōne id probari oportere. Idē rñ.ſi q̄s negat emancipationē recte[i] factā: ipm pſtare[k] debere probatione3. **S**ceuo.

PAtron⁹ manifeſte docere d3 libertū in fraudem ſuā aliq̄d dediſſe[l]: vt partem[m] eius qō in fraudē datu3 eſſet poſſet auocare[n]. **P**aul⁹

CUm ꝓbatio prioris fuge deficit[o] ſerui q̄ſtioni credendū eſt.in ſe eīm[p] interrogari non pro domino aut i dominum videtur[q]. **I**dem.

¶ Filius i dubio preſumiť eē in ptāte pris niſi ↄ ꝓbeť.h.d.

c ¶ Qui cōueniť.qm̄ dicit ſiue affirmat.vt.ſ.e.l.eū q̄.et ſ.eo.ei.no.ꝫ ꝙ q̄s pſumiť remanere in eadē volūtate: ſiue bona ſiue mala: vt ḣ.ꝛ.ſ.de accu.ſi cui.§.i.ſ3 vř ſcōa3 tñ volūtatē valere: vt.ſ.de adimē.le.l.ſi tibi certā.q̄ eſt ↄ. vbi pmo vni legaui ꝛ eū fideic.eiuſdē rei grauaui.et eidē eandē rē poſtea lego.nā nō itelligiť repetitū primū fideicōmiſſum.So.hoc euenit hic.ꝓpter ſecreti ſuſcepti rōnē ibi palā erat legatū ꝛ capaci. Itē adhuc ↄ ad idē.ſ.ꝺ iur.fiſ.l.ſtati⁹.in fi.i.rñ.ibi placuit ꝛc. vbi dicit ex cautiōe ↄ eundē ſcōo inſtitutū poſſe agi ſi fuit iterpoſita.ꝛ ſic vř ꝙ nō ex teſtō.ꝛ ſic nō itelligiť volūtas repetita.So.ḣ.ꝑ eadē vel maiori pte fuit i ſcōo teſtō īſtitut⁹.ibi ꝑ minori pte vñ on⁹ vř remiſſu3.Aliȷ̄ dicūt ſubaudiri ibi ēt ex cautiōe nō ſolū ex ſcōo teſtō.Aliȷ̄ ꝙ ibi fuit iterpoſita cautio alo nouādi actionē q̄ d3 oriri ex teſtō.vel dic q̄rto ꝙ ſꝑ itelligať repetitū.at ibi negat repetita s pleg atōes rogato.nō tñ negat tacitū fideic.repetitū: imo affirmat.vt.e.l.circa pn. Itē no.ex hac.l.ꝺ repetitōe.vt.ſ.de ꝟ.ob.l.ticia.§.idē rñ.ꝛ inſti.ad.l.aq̄l.§.ceterū.S3 a quo.rñ.ſi neuter ſe detulit.ſ.non capax rogatus a fiſco.Accurſius.

d ¶ Elegerūt.ſ.ſicut pmo īſtituerāt ſubaudi.q.d.pſumitur i vltimo teſtō tacite repetitū qō i pmo ↄtinebať: nec vř ab ei⁹ fide recedere quē ſemel elegit niſi ↄ probetur.

d ¶ Elegerūt.duplex eſt hec pſūptio ſm legē ex eo qō fieri ſolet. Itē q2 ſic fecit in preteritū.Accurſius.

e ¶ Mptorem.fugiſſe.ꝙ ſi nō poterit interrogabiť ſeruus.vt.ſ.e.l.cum probatio.Accur.

f ¶ B ea parte.ſiue actoris: ſiue rei.

g ¶ Ab aliquo.puta ab aduocatione.

h ¶ Spāliter.vt q2 eſt litis redēptor.vt.C.de poſtul.l. ū q̄.pſumiť ꝫ licere oīa ꝛ fieri poſſe de iure ꝛ eē iure facta niſi ↄtra ꝓbeť.vt ḣ.ꝛ.ſ.ex q̄.cau.ma.nec nō.§.ſ3 qō.ꝛ.C. de fi.inſtru.ꝛ iure haſte fi.l.ij.ꝛ inſti.de fideiuſ.§.fi.ꝛ.C. eo.ſi ſcriptū.q̄dā tñ ḣ diſtinxerūt: an negē fctm̄: vt te emācipaſſe cū de peculio agā: ꝛ tūc incūbit michi ꝓbatio.an negē te q̄dē iure facere poſſe: ꝛ tūc michi incūbit.Jo.in hoc diſſentit: q2 l3 negē de iure id te facere poſſe: videor tñ affirmare te ꝓhibitū: ꝛ ita negando ius ponit quare ꝓbatur: et ſic non negatiua vt dixi: ſ3 affirmatiua ꝓbať.ꝛ ꝑ eo ſunt verba hui⁹.l. ab ea parte ꝛc.ſm Azo.nā aduerſario licere videť ni niſi ↄ probetur: vt modo probaui ꝑ multa iura.

i ¶ Recte.q2 nō corā iudice ordinario.

k ¶ Preſtare.de iure.ſ.cū cōſtet de facto vt ḣ.ꝛ.ſ.ſol.ma.l.ticia.ꝛ.C.ſi aduerſus rem iudi.l.ij.

l ¶ **P**Atron⁹.aliquid dediſſe.inter viuos.alioquin ſi dicat eum mortis cā alienaſſe vel legaſſe: quominus dimidiā hēret non eſt neceſſe ꝙ ꝓbet dolū liberti: ſ3 ſufficit ſolū effectū ſiue euētū ꝓbari.vt.ſ.ſi q̄d in frau.pa.l.i.§.i.ſ3 que eſt rō diuerſitatis.Rñ.q2 legata nunq̄3 pſtanť ex alicui⁹ teſtō niſi ere alieno deducto.vt.ſ.ad treb.l.i.§.is q̄ quadringēta: i fi.ḣ aūt qō lege patrono debeť quaſi es alienū cenſetur.vt.ſ. de inoffi.te.papi.§.ſi q̄s impubes.quare ſequiť vt legata relicta dolo vł ſine dolo nunq̄3 pſtenť niſi deducto qō debeť pt̄rono.alienatiōes aūt inter viuos facte poſſit vel non poſſit deduci es alienū: nichilomin⁹ rate ſunt: niſi fiant in fraudē ꝛ ꝓpterea irritenť ſm Azo. Itē no.ꝙ dicit hic aliq̄d.nā ſi totū q̄cq̄d habebat alienauit nō op3 fraudē ꝓbari.vt.ſ.que in frau.cre.l.oēs.§.lucius. Itē no.hic q̄ dolū dicit ꝛc.vt ꝛ.ſ.e.l.quotiēs.§.q̄ dolo.ꝛ.C.de reuo.his que in frau.cre.l.i.in fi.

m ¶ Ut partem.hodie tertia3.olim dimidiam.vt inſti. de ſucceſ.liber.§.ſed noſtra.ꝛ.§.i.Accur.

n ¶ Auocare.ꝑ fauianā.vt.ſ.ꝺ pe.he.l.ꝙ ſi i die.§.pe.

o ¶ **C**Um ꝓbatio.deficit.qō erat neceſſe ꝓbari.vt.ſ.e.l. emptorē. Itē intellige ꝙ deerāt adminicula ꝓbationū.ſ.ſemiplena ꝓbatio.al's eīm ſolo dicto ſerui ſine q̄ſtione vel tormento crederetur.vt.ſ.de edil.edi.l.quero.§.fi.precedunt tamen indicia que ſunt min⁹ q̄3 ſemiplena ꝓbatio.al's a tormentis nō incipiť.vt.ſ.de q̄ſtio.l.i.in prin.ſic intelligiť.ſ.de teſti.l.ſerui reſponſo.

p ¶ In ſe eīm.i.propter ſuū factū.a3.qō fieri pōt.vt.ſ.de queſtio.l.interrogari.Accurſius.

q ¶ Videť.ſic2 dř.delictū tuū te punit nō ego.a3o.No. ꝫ ex hac.l.argu.ꝙ aliquid cōcediť ſcōario qō pricipaliť non concediť.nā principaliter ſeruus non eſt teſtis.vt.ſ. de teſta,qui teſtō.§.ſeruus,in defectū tñ ſiue ſcōario eſt

vt hic dr. ſic ꝛ. ff. de auc. tu. l. i. in pn. ꝛ ff. nau. cau. ſta. l. i. §. caupones. ar. ff. de pac. l. fideiuſſoris. Accur.

SI filius. neget. cū is tanq̄ fili⁹ teneat. als ꝯ. vt. ff. e. l. ab ea parte. in fi. Accurſius.

b ¶ Doceat. i. ꝓbet. ꝛ hoc duabus rōnib⁹: vt ſubijcit, quarū vna eſt de iure ſpeciali. alia de iure cōmuni.

c ¶ Iubetur. vt ff. de lib. cau. l. liberis. §. fi. ꝛ. C. e. vis eius. Accur.

SI pactū factum. de nō petendo.

e ¶ Excipit. ff. e. l. in exceptione.

f ¶ Probare dꝫ. hoc ꝓpter pſumptione q̄ facit ꝓ altero. pſumit eñ q̄ libet ſuo heredi vt ſibi ꝓuideret vt in fi. huius. l. ꝛ. ff. de pig. ac. l. ſi neceſſarias. §. pe. ꝛ ar. C. de codi. l. nec codicillos. Fallit autē hoc ſi eſt in ꝯtrꝰ actū. vt. ff. de libe. le. l. aurelio. et. l. non ſolū. §. tale. in pri. ꝛ. ff. rē ra. ha. l. ſi ſine. §. ſi i ſtipulatōe. vt niſi talis ſit nature res debita ꝙ nō trāſeat ad hrdē. vt vſufr. vel ſiſis ſeruit⁹ pſonalis: vt. d. l. nō ſolū. §. tale. in fi. ꝛ. ff. de ꝟ. ob. ſtipulatio iſta. §. ſi qs. et ita etiā pōt rñderi ad id qđ eſt. ff. de arbi. l. diem. §. ſi.

CEnſ⁹. i. monumenta cēſualia. vel cenſus publici. ſic et als pateris libabant et auro. als deeſt: et ita eſt plana. erāt eñ ſcripture in q̄bus cōtinebant cēſus. vel pōt dici vt loquat de qualibet ſcriptura ſiue cēſus: ſiue aliud inſtrm apud mgrm cenſus: ꝛ dices ſic cēſus. i. ſcriptura: ꝛ monumēta. ſ. alia. ꝓ quo eſt. C. de don. l. in donationib⁹. ꝛ hoc eſt ſpāle. als ꝯ. vt. C. de fi. inſtru. l. in exercē. Alij dicūt ꝙ ibi nō q̄rit cui pl⁹: ſed dicit vtriq; credi. dicā ergo ex facto vel dato dudū habenti pl⁹. arg. ff. de pig. ꝯtitur. nec ob. in aut. de fi. inſtru. §. ſi tñ. q2 ibi et vox viua ꝛ ſcriptura erāt ex parte vna. ꝙ ſine ſcriptura i ſolutōe oīno ſibi nō credat: hes. C. de apocis pub. l. i.

NOn eſt. pupillo. cū agit ꝯtra magratum. facit ꝓ hoc C. ſi ſer. ex. l. i.

SI filius i ptāte pris ſe eſſe neget^a: ꝑo2 cognoſcit vt po2 doceat^b filius: q2 ꝛ ꝓ pietate quā pri dꝫ pſtare hoc ſtatuendū eſt: ꝛ q2 ſe liberum eſſe quodāmō ꝯtendit. Ideo eñ et qui ꝓclamat ad libertatē prio2 docere iubet^c. Celſ⁹.

SI pactū factū^d ſit in q̄ heredis mētio nō fiat: q̄ritur an id actū ſit vt ipſius dūtaxat pſona coartaret. ſed q̄uis verū eſt ꝙ q̄ excipit probare debeat qđ excipit^e: attamen de ipſo dūtaxat ac nō de herede ei⁹ quoq; ꝯueniſſe. petito2 nō qui excipit ꝓbare dꝫ^f q2 plerūq; tā hrdibus nris q̄ȝ nobiſmetipſis cauemus.

¶ Solutio cēſus melius ꝓbatur ꝑ monumēta publica que ſunt apud magiſtrū cēſus q̄ȝ ꝑ teſtes. h. d. Marcellus.

CEnſ⁹ ꝛ monumēta^g publica potio2a teſtib⁹ eē ſenatus cenſuit.

¶ Ex pſenti preſumit in preteritum. h. d. Celſus.

NOn eſt neceſſe pupillo^h ꝓbare fideiuſſores ꝓ tuto2e datos cū accipiebātur idoneos nō fuiſſe: nā ꝓbatio exigēda eſt ab his quoꝝ officiū fuit prouidere vt pupillo idonee caueretur^i.

¶ Cū eadē q̄titas relinq̄tur in codicillis q̄ relicta fuit in teſtamento videtur aīo duplicādi relicta niſi ꝓbet ꝯriū. Idē.

QUingenta^k teſtamento tibi legata ſunt. Idem ſcriptū eſt i codicillis poſtea^l ſcriptis: refert duplicare legatum voluerit/ an repetere: et an oblit⁹ ſe in teſtō legaſſe id fecerit: ab vtroq; ḡ ꝓbatio ei⁹ rei exigenda eſt. Prima fronte equius videtur vt petito2 probet quod intendit: ſed nimirum probationes quedam a reo exiguntur. Nam ſi creditum petam: ille reſpondeat ſolutam eſſe pecuniam: ipſe hoc probare cogendus^m eſt: ꝛ hic igitur cum petito2 duas ſcripturas oſtendit: heres poſteriorem inanem eſſe dicat: heres ipſe id probare iudici^n dꝫ.

¶ Quando teſtes producti ſuper etate a diuerſis partib⁹ contrariantur: illis creditur q̄ veriſimilia deponunt h. d.

CUm de etate Idem. hominis quereret: Ceſar noſter in hec verba reſcripſit. Et durū ꝛ iniquū eſt cum de ſtatu etatis alicuius queritur: et diuerſe ꝓfeſſiones^o proferūtur^p/ ei potiſſimū ſtare q̄ noceat^q: ſed cauſa cognita veritatē exq̄rere oportet: ꝛ ex eo^r potiſſimū annos cōputari ex quo ꝑcipuā fidē in ea re ꝯſtare credibilius videtur^r.

i ¶ Caueret. vt ꝛ. ff. de magi. cō. l. i. §. ſi magratus. no. ḡ hic ꝙ preſumit q̄s nō idoneus niſi ꝓbet idone⁹. vt ꝛ. C. e. l. ex pſona. ꝛ. C. de inoffi. teſ. l. liberi. ſꝫ ꝯ dixi. ff. e. l. ij. ꝓ. l. ff. de manu. te. l. ſeruos. ꝛ de le. ij. l. cū q̄daꝫ. ꝛ ad idē. C. de inoffi. te. l. oīmodo. ſo. h̄ ideo ſic ſtatuit: q2 i tali ſtatu nō inuenit tpe depoſiti officij ex vno et tpe trahit ad aliū pſumptio. vt. ff. de re mili. l. nō omēs. §. a barbarꝭ. ꝛ facit ꝓ hoc. C. ſi ſer. exte. l. i.

QUingenta. als q̄nquaginta. ꝛ als q̄ngēta. Ac.

l ¶ Poſtea ſcriptis. als ſi i eadeꝫ ſcriptura eadem q̄titas fuerit bis legata. nā on⁹ probatiōis legatario incūbit. vt. ff. de le. i. plane. §. ij. ꝛ de le. ij. ſempronius. eſt tñ ar. ꝯ. ff. de ali. et ci. le. l. liberꝭ. vbi ceſſat petitio ex teſtamēto ſi idē relictū poſtea fuerit i codicill: ſed ibi ob cām relinq̄tur: ſcꝫ ob alimēta: vñ ea impleta ex codicill ceſſat petitō ex teſtō. ꝛ fac qđ no. ff. de vſufr. dñs. §. fi.

m ¶ Cogend⁹. vt C. de ꝓba. l. i.

n ¶ Iudici. no. iudici non aduerſario faciēdā fidē q̄ ſemp negaret. vt. ff. de ver. ob. inter ſtip. §. i. ꝛ ꝙ iudici faciēda ſit tñ ꝓbāt hec iura. C. de re. alie. nō ali. l. i. ꝛ. C. de condi. ob tur. cau. l. i. ꝛ. C. de eden. l. procurato2. ꝛ. C. de teſti. l. eos. et. l. ſi quando. §. ſed cum. ꝛ. C. ex qui. cau. ma. l. non idarco. ꝛ. C. de rei ven. l. doce ancillam.

Iudici tñ nō ꝑti fides faciēda eſt.

CUm de etate. profeſſiones. i. depoſitiōes teſtium.

p ¶ Proferuntur. a diuerſis partibus.

q ¶ Noceat. ei de cuius etate queritur.

r ¶ Ex eo. ſ. tpe. vt ſic tot annos hēat quot ex tūc currebant. ꝛ pt hoc hre locū ſiue de reſtitutiōe in integ. tractet ſiue de matrimonio ꝛ de oī alio vbi certa etas attēditur

t ¶ Videt. vt ꝛ. ff. de teſti. l. ob carmē. §. ſi teſtes. ꝛ. ff. de interro. ac. l. cōfeſſionibus. ꝛ ar. ff. de le. ꝛ ſena. cō. l. in ambigua. ſꝫ videtur ꝙ nulli parti h̄ credat. vt. C. de fi. iſtru. l. ſcpture. q̄eſt ꝯ. ſo. h̄ loquit nō de diuerſis ſcpturꝫ ꝯrijs

ſed profeſſionibus ſeu confeſſionibus teſtium. Itez hic a diuerſis partibus: ibi ab vna. Accur.

a ¶ Circa. ex libertinitate .i. ex poſſeſſiõe libertinitatis.

b ¶ Referendum .i. dicendum eſt.

c ¶ Ingenuitatis. ſ3 cur nõ pſumit ingenuus: l3 ſit in poſſeſſione liberti nitatis: vt cũ agit de fundi ſeruitute pſumit fundus liber: niſi aliud appareat. Rñ. q2 cõſtat fundũ aliquã fuiſſe liberũ: ſ3 nõ hoiem: quia ſeru9 naſci potuit.

d ¶ Ingenuum. imo videt q ſemp patronus neceſſe hẽat pbare. vt. J. ſi inge. ſer. eſſe di. l. qͥes. i fi. Sol. ibi reſtrigit ſp ad euz caſum tñ quando eſt in poſſeſſione ingenuitatis. Accur.

e ¶ Cõtẽdat. q. d. nichil q̃ ad on9 pbatiõis ſuſtinẽdũ. in ſeruo autez ɔſtat q fit hec diſtictio. vt. ⁊. e. ſi filius. in fi.

f ¶ Si quis. exiſtẽs in poſſeſſione ingenuitatis.

g ¶ Obtemperare. i. an ſit mos ei gerendus.

h ¶ Ei geri. i. cõſuetudinem iudicioꝝ ei ſuari: q̃ eſt vt audiat. vt hic. ⁊. J. de lib. cau. l. cui neceſſitas. l3 pls. hec ṽba nõ ſe intelligere dixit vt diximus. ⁊. de rei vẽ. qð ſi poſſeſſor. in fi. Ac.

i ¶ Juris. captio autẽ iuris intercederet ſi pnũciaret ingenuus cũ aduerſari9 nõ pbaret eum libertũ: nec ipſe pbaret ſe ingenuũ. nã piudicaret omĩb9 ſententia. vt. ⁊. de ſta. ho. l. igenuũ. ⁊ colludi poſſet: quare pnũciabit eũ nõ eẽ libertũ actoris: niſi ſe igenuũ pbaret cuz in ſe on9 pbãdi trãſtulit. vt. J. de libe. cau. l. diui fratres. §. ſi ea. ⁊ ita null9 in eo iure qð ſuũ erat capiet in nr̃o caſu: q2 nõ ex eo q deficit in pbatõe actor: ſ3 q2 re9 pbat ſe igenuũ: ſiue pnũciat: ⁊ ſic facit ius iter oẽs: ſicut ⁊ ſi ageret ⁊ pnocaret ſe in igenuitatẽ. vt. d. l. igenuũ. Itẽ q̃ro an in oĩ caſu re9 poſſit ⁊ dẽat audiri ſi velit on9 pbatiõis i ſe ſuſcipe: qð q̃dã negant: dicẽtes hic ſpãle fauore ingenuitatis: qð falſum eſt. cũ eñ fauore rei ſit iductũ vt re9 nõ dẽat cogi ad pbãdũ ſ3 actor: nõ dz in ei9 leſionẽ retorq̃ri. vt. C. de leg. ⁊ ɔſti. qð fauore. hic etiã iducit illð ṽbũ morẽ ei geri. q. d. qð in aliĳs ex ɔſuetudine obſeruatur / ⁊ hic dicẽdũ eſt. ſ3 ⁊ infinita ſunt exẽpla in q̃b9 dicim9 aliquẽ admiſſum nõ iuſſum pbare. Itẽ quero an in oĩ alia cauſa ſñia debeat ferri pro reo q ſua ſit res ſi pbauerit an ſufficiat ſi pnũciet actoris nõ eẽ. diuerſa ſunt eñ cõmoda in his. vt. ⁊. de iureiurã. ſ3 et ſi poſſeſſori. in prin. Jo. idẽ in aliĳs dicit qð in igenuitate dicit. Itez quero ſi vterq3 velit pbare q̃s pmo debeat audiri: ⁊ puto actorẽ ſm Azo. Itẽ an videt renũciare iuri abſolutiõis q̃ ſolet fieri actore nõ pbãte ſic trãſferẽdo in ſe. Rñ. non: q2 aliud onus aſſumpſit vt abſolueret tñ. Item p hoc: q2 q̃ pñs habet excuſatões ſi i vna nõ pbet aliĳs vti ĩfra tps nõ phibet. vt iſti. de excu. tu. §. qð autez. Itẽ nemo phibet ⁊c. vt. J. de excep. nõ videt. vñ ſicut actore nõ pbante abſoluit re9: l3 exceptionẽ nõ pbet ſic ⁊ hic. Accur.

¶ Ei incũbit onus pbãdi qui non eſt in quaſi poſſeſſione illius iuris qð aſſerit: qð eſt verum in iuribus circa perſonã. ſecus in iurib9 realibus. vt. l. ſicut. §. ſed ſi q̃rat. ⁊. ſi ſer. vẽ.

Circa eum qui ¶ Ulp. ſe ex libertinitate[a] ingenuũ dicat referendum[b] eſt q̃s actoris partib9 fungatur. Et ſiquidẽ in poſſeſſione libertinitatis fuit: ſine dubio ipſum oportebit ingenuitatis[c] cauſam agere: doceretq3 ſe ingenuum[d] eſſe. Si vero in poſſeſſione ingenuitatis ſit: ⁊ libertinus eſſe dicatur. ſ. eius qui cõtrouerſiã mouet: hoc probare debet qui eũ dicit libertũ ſuũ. Quid enim intereſt q̃s ſeruuz ſuũ an libertũ ɔtẽdat[e]. Si q̃s[f] autẽ fiducia ingenuitatis ſue vltro in ſe ſuſcipiat pbatiões: ad hoc vt ſentẽtiã ferat p ingenuitate facientẽ hoc eſt ingenuũ eſſe vt pnunciet: an obtemperare[g] ei debeat tractari poteſt. Et nõ ab re eſſe opinor morẽ ei geri[h] probãdi ſe ingenuum: ⁊ ſentẽtiam ſm ſe dandam: cum nulla captio intercedat iuris[i].

¶ Confeſſio nõ mutat veritatẽ nec nocet quominus poſſit cõtrariũ pbari: ⁊ illi incumbit onus pbãdi qui agit: nõ ei qui in poſſeſſiõe eſt. h. d. ¶ Mode.

Quidam quaſi ex ſeia ſuſceptus a gaio[k] ſeio: cũ gaius fratres haberet hereditatez gaĳ inuaſit[l] / et fratribus eiuſdẽ quaſi ex mãdato defuncti fideicõmiſſa ſoluit: et cautionẽ[m] accepit: qui poſtea cognito q filius fratris eoꝝ non fuiſſet querebãt an cũ eodem de hereditate fratris poſſit p pter emiſſam[n] manum ab eis quaſi filius agere. Modeſtin9 rñ. cautionẽ exoluti fideicommiſſi ſtatũ eius q̃ pbari poteſt a fratribus defuncti fili9 mortui nõ eſſe: minime confirmatũ eſſe: ſed hoc ipſum a fratribus probari debet[o]. ¶ Herẽ.

Etiam matris pfeſſio[q] filiorum[p] recipitur: ſ3 et auie recipienda eſt. ¶ Cel.

Cum de lege falcidia q̃ritur heredis pbatio[r]

k ¶ Quidã. a gaio ſcz marito. cũ nõ eẽt ex eis ſuſceptus. Accur.

l ¶ Inuaſit. ⁊ vt fili9 ɔſueuit accipere bõa pris. ſcriptus eñ fuit vt filius. Accur.

m ¶ Et cautõez. qua fuerunt ɔfeſſi ſe recepiſſe fideicõmiſſum a filio ⁊ herede defuncti. Accur.

n ¶ Emiſſam. i. cautionẽ ppã manu factã. Accur.

o ¶ Probari debet. cum ipſe ſit in quaſi poſſeſſione filiationis. Azo. ſic ergo non fit probatio ex predicta ſcriptura filiationis. vt. C. eo. non epiſtolis. ⁊. l. non nudis. ſic nec aĩs libertatis. vt. J. de fideicõ. li. l. generaliter. §. ſi quis tutorem.

¶ Etiam. profeſſio. dicunt quidam. i. natales facti a matre pro pbanda etate filĳ. vel dic teſtificatio ſiue dictum matris vel auie pro etate filĳ. ⁊ ſm hoc eſt cõtra. C. de teſti. l. parentes. Solu. non recipitur matris profeſſio vt teſtis: ſed vt iudex ex eius reſpõſis querat veritatem. et ſic non probat vt vnus teſtis. vt. J. eo. l. fi. in fi. ſed quãdã minorem preſumptionẽ facit: ſicut cũ queritur an ſit filius: facit preſumptionem pro filio. vt. J. de libe. agno. l. i. §. iulianus. licet non contra filium. vt. J. de carbo. edic. l. i. §. ſi quis non ab aliquo. Accur.

q ¶ Filiorum. cum queritur de etate.

¶ Cum de lege. heredis probatio. quod facit probando tot legata ⁊ aſſerendo tantũ eſſe in bonis. ſi eñ legatariũ dicũt tãtũ remanet penes heredẽ qð ſufficiat ad falcidiam: ipſi debent probare. vt. C. de iure delibe. l. fi. §. licentia. Accur.

eſt locum habere legem facīdiā: qui dum probare non pōt merito condemnabitur.

¶ Cum opere artificiales petuntur poſſeſſio iuris patronatus non releuat ab onere probandi. h. d. Bar. Ulpianus.

Quotiens opere quaſi a liberto petunt/ ꝓbationes ab eo qui ſe patronū dicit exiguntur[a]. & ideo Julianus ſcripſit licet in preiudicio[b] poſſeſſor patronus eē videat[c]: verū partib⁹ actoris nō libertuz fungi debere[d]: ſed eū qui ſe patronū eē ɔtēdit. ¶ Qui dolo[e] dicit factū aliqd licet[f] in exceptione: docere dolū admiſſū[g] debet. ¶ Interrogatiōis fctē ꝓbationē actori imponi debere. i. ei q in iure interrogatū dixit rn̄diſſe ſe ſolū heredē[h] eſſe vel ſi tacuiſſe[i] dicat interrogatus: eq̄ tantūdē erit dicēdū impoſita ꝓbatiōe: nō ei q excepit ſe nō rn̄diſſe/ ſz actori[k]. Julia.

In exceptionib⁹[l] dicendū eſt reuz partib⁹ actoris fungi oportere: ipſumq; exceptionē velut intētionē[m] implere: vtputa ſi pacti cōuenti exceptione vtat: docere dz pactum conuentuz factum eſſe. ¶ Cū quis ꝓmiſiſſet iudicio ſe ſiſti: & reipubli. cauſa abfuiſſe dicatur/ & ob id non ſteriſſe: vel dolo malo aduerſarij fcm̄ quominus ſiſteret: vel valitudinē ſibi īpedimēto fuiſſe/ vel tēpeſtatē: ꝓbare[n] euz id oportet. ¶ Sz & ſi ꝓcuratoria quis exceptione vtatur: eo ꝙ nō licuiſſet aduerſario[o] dare vel fieri procuratorē: id probare opz obijcientē exceptionē[p]. Idez erit dicēdū & ſi ea pecunia petatur: que compenſata[q] dicit. Hoc ampli⁹ ſi iudicate[r] rei vel iuriſiurādi ɔditio delata dicatur de eo qd nūc petit ſiue in alea geſtū eſſe contendat: euz implere ꝓbationes oportet[ſ].

¶ Violenta poſſeſſio nō releuat poſſeſſorē ab onere ꝓbādi cōcordat. C. e. l. ius ei⁹. Jul.

Si quis liberum hoīem vi rapuerit & i vinculis habuerit: is idigniſſime[t] ɔmodū poſſeſſoris cōſequet: q ꝓbari[v] nō poterit hoīem eo tpe quo primū lis ordinaretur in libertate[x] fuiſſe. Marcianus.

a ¶ Quoties exigunt. loqtur ergo de artificialib⁹ vel fabrilib⁹. nam obſeqales ipa natura debent. & ideo non exigitur probatio a patrono. vt. ſ. de condi. inde. l. ſi non ſortem. §. libertus.

b ¶ In p̄iudicio. i. p̄iudiciali actiōe quā intēdit libert⁹ cōtra patronū petendo ſe in igenuitatē. vt inſti. de ac. §. preiudiciales. at ecōtra patron⁹ petit operas.

c ¶ Videat. vt q eſt in poſſeſſiōe libertinitatis. & ideo partib⁹ actoris fūgit libert⁹. vt. ſ. e. circa. cūal's ꝓbaret patron⁹: vt. j. ſi li. ſge. eſ. di. l. fi. i fi. & facit. ſ. e. pſon⁹.

d ¶ Debere. in qſtiōe operarum.

e ¶ Qui dolo. nō idē ſi culpa ſz Jo. lz alij ɔ. vt. C. de pig. ac. l. ſi nulla.

f ¶ Licet. h lz nō videt bene aduerſari: imo q i exceptiōe dz ꝓbare: ſz dic imo bn̄. naz videbat tm̄ alio agēte ꝑ dolū: ſz certe et qui de dolo excipit. vt agis ex vēdito: dico te dolo me induxiſſe. Itē quid de culpa Rn̄. idē ſm Jo. vt. j. d admi. tu. l. cyrographis. Sed Bul. alit. vt. C. de pig. ac. creditor.

g ¶ Admiſſum. niſi admiſſus preſumat. vt. ſ. man. l. ſi ꝓcuratorez. §. dolo. & no. hic hanc regulā q dolū &c. vt & ſ. de trib. l. iij. i fi. & C. de dolo. l. dolſi. & ſ. de iudi. cū p̄tor. §. marcellus. ſz ɔ. j. de excep. rei iudi. l. ſi rē. vbi quis ꝓbat ſe dolū nō ɔmiſiſſe. ſol. ibi ſponte nō tm̄ iuſſus. vt. ſ. e. l. circa. in fi. vel probat ibi eo ipſo ꝙ contrarium non probatur.

h ¶ Hrdē. hoc ſi corā alio iudice. al's ipe iudex ſupplet qd ſcit vt iudex ſz Jo. alij dicūt ei nō credi: q poſſit malignari iudex: ſz Jo. dicit nō poſſe: q i ſcptura ē redactū: ſz forte iudex n̄ meminit: vl n̄ fuit ſcptū: & ſic hz locū hec lex

Taciturnitas quādoq; nocet

i ¶ Tacuiſſe. quod preiudicat tacenti. vt. ſ. de interrogactio. l. de etate. §. qui tacuit.

k ¶ Sz actori. idē ſi dicā te rn̄diſſe nō p̄cedente interrogatione. vt. ſ. de interroga. actio. ſi ſine.

l In exceptionib⁹. idē in replicatiōe & duplicatiōe: et triplicatiōe: cū oēs large exceptiones dicunt. vt. j. de excep. l. ij. & j. eo. l. cum de indebito.

m ¶ Velut intētionē. i. ſicut actor dz plene ꝓbare intentionē: ſic reus exceptionē: vt h. & j. de excep. l. i. & j. e. cū de indebito. §. finali. ꝑ parte. in fi. §. & ſ. e. qties. §. q dolo. ſz ɔ. j. de ver. ſig. l. vbū oportebit. §. actiōis. vbi dicit ꝙ actionis vbo nō ɔtinet exceptio. So. illud verū eſt ex vera ſignificatiōe. ſecus ex interp̄tatiōe. Itē & iō: q actor origi vbo analiter ꝓbat: reus vo icidēter. Itē fallit hec r'la q ē h i exceptōe nō nūerate ɔtineat. excepto pecunie vbi q excipit nō ꝓbat. vt. C. de nō nume. pecu. ſi ex cautiōe. et eſt rō: q q hanc exceptionē oppōit nō dicit vel ponit: ſed dictū vel poſitum ab alio negat. idē dicā de exceptiōe nō nūera. do. cū ſi miles ſint. vt. C. d nō nūe. pecu. in cōtractib⁹. in fi. naz et vtraq; exꝑ tollitur tpe. vt. C. d nō nume. pecu. l. i cōtractib⁹. i pn̄. & de do. cau. nō nume. l. fi. & i aut. ibi poſita. niſi fuerit cōteſtate. vt. C. d nō nūe. pecu. l. ſi itra. at alie exceptiōes nō tollūt. vt. j. d excep. do. l. pure. §. fi. & C. d excep. l. z.

n ¶ Probare. vt C. ex qui. cau. ma. l. ij. Accurſius.

o ¶ Aduerſario. vt i populari actōne. vt. ſ. de procu. licet. §. ea obligatio. in prin. Item in omnib⁹ criminalib⁹. vt. j. de publi. iudi. l. penul. §. ad crimen. Itē & al's. vt. C. de aſſer. tollen. l. i. i pn̄. Item qd ſubijcit fieri vt quia miles. vt. C. de procura. l. militem. & in iure conſiſtebat hec probatio quandoq;.

p ¶ Exceptionē. q oia talia fieri poſſunt: niſi ɔ ꝓbetur vt. ſ. de ꝓcura. l. mutus. §. cum queritur.

q ¶ Cōpenſata. i. ſoluta. vt. C. de ꝓba. l. i. Accur.

r ¶ Judicate. exceptio obijciatur. Azo.

ſ ¶ Oportet. vt q nolit teneri de euictione rei alienate noīe in tali ludo. vt. j. quar. rerū ac. nō da. l. fi. §. i. vel nolit ſoluere vel ſolutū repetere. vt. ſ. de ale. l. antepe. §. i. et C. de reli. & ſump. fu. in. l. greca. Accur.

t Si qs liberū. indigniſſime. i. idigniſſimuz eēt ſi ɔſequeret. & ſic. C. de acqui. poſ. l. nec ex vera. de fctō ei tm̄tz. vt. j. de acq. poſ. l. cū hrdes. & facit. C. e. l. vis ei⁹.

v ¶ Quia probari. ponit cauſam quare volebat habere commodum poſſeſſoris. Azo.

x ¶ In libertate. cū eni non daret facultas recedendi. vt. j. de libe. ho. exhi. l. ij. quis aūt ſit loco poſſeſſoris: habes. j. de libe. cau. liberis. §. fi. Accurſius.

Verius eē exiſtimo ipꝫ qui agit. i. legatariū ꝓbare oportere ſciſſe alienā rē vel obligatā[a] legare defunctū non heredem ꝓbare oportere igńraſſe alienā rē vł obligataꝫ qꝛ ſemꝑ neceſſitas probandi incumbit illi q̄ agit[b]. Vlpia.

Cum q̄ volūtatē mutatā dicit ꝓbare hoc dēre[c].

Ante oīa ꝓ- Marcia. bandū eſt ꝙ inter agē tē[d] ꝛ debitorē ꝯuenit vt pignori hypotheceve ſit. ſꝫ ſi hoc ꝓbat actor illud quoqꝫ implere dꝫ rem ꝑtinere[e] ad debitorem eo tp̄e quo ꝯuenit de pignore aut cui⁹ volūtate hypotheca data ſit[f]. Modeſtinus

Si cyrographū cācellatū fuerit[g]: lꝫ p̄ſumptiōe[h] debitor liberat⁹ eē videaꝛ: in eā tn̄ q̄ntitatē quā manifeſtis ꝓbationibus creditor ſibi adhuc deberi oſtenderit[i]/recte debitor conuenitur.

Ex hac.l.no tria. p̄mo ꝙ p̄ſumptio i gn̄e tolliꝛ p p̄ſumptionē in ſpē. Itē nota caſum ꝓ opiniōe quorūdā in.l.nemo ſ.de excep. ꝙ due exceptiōes ꝯrie pn̄t ꝓponi in eodē iudicio reprobata opi.dy.i.c.null⁹ pluribꝰ.de re.iu.lib.vi. Tertio nota ꝙ ille q̄ ſoluit indebitū debet ꝓbare duo.ſ.idebitū eſſe: ꝛ ſe per errorē ſoluiſſe. Bar.

Cum de inde- Paul⁹. bito q̄riꝛ q̄s ꝓbare debeat non fuiſſe debitū/res ita temperāda eſt: vt ſiquidē is q̄ accepiſſe dr̄ rem vel pecuniaꝫ indebitā hoc negauit[k] ꝛ ipſe q̄ dederit legitimis[l] ꝓbationib⁹ ſolutionē approbauit: ſine vlla diſtinctione ipſum qui negauit ſeſe pecuniam accepiſſe[m] ſi vult audiri compellendum eſſe ad probationes preſtandas ꝙ pecuniaꝫ debitam accepit. etenim abſurdum eſt eū qui ab initio negauit pecuniā accepiſſe poſtq̄ꝫ fuerit cōuict⁹ eā accepiſſe/ꝓbationem non debiti[n] ab aduerſario exigere. Si vero ab initio confiteatur quidem ſuſcepiſſe pecunias: dicat autē non indebitas ei fuiſſe ſolutas: preſumptionem[o] videlicet pro eo eſſe qui accepit nemo dubitat[p]. Qui enim ſoluit nunq̄ꝫ ita reſupinus eſt: vt facile ſuas pecunias iactet ꝛ indebitas effūdat: et maxime ſi ipſe qui indebitas dediſſe ſe dicit homo diligens[q] eſt et ſtudioſus pater fami. cuius perſonā incredibile eſt in aliquo facile erraſſe. Et ideo eum qui dicit indebitas ſoluiſſe: compelli ad probationes ꝙ per dolum accipientis vel aliquaꝫ iuſtā ignorantie[r] cauſam[s] indebitum ab eo ſolutum eſt. et niſi hoc oſtēderit: nullam eum repetitionem habere. Si autem is qui indebitum queriꝛ vel pupillus vel minor ſit vel mulier vel forte vir quidem perfecte etatis: ſꝫ ꝛ ſi miles vel agricultor: ꝛ forēſium[t] rerum expers

a Verius. obligatā. nā q̄n ſciuit fuit h̄ſ vtroqꝫ caſu. ſ.ſ. legatarius. vt.ſ. de leg.i. ſi res. fallit in cōiunctis vbi etiā ſi teſtator ignorauit reꝫ aliū obligatā heres luere debet. vt. C. de leg.l. cū alienā. ꝛ dic vt ibi. ꝛ no. ex hac.l. ar. ꝙ ſꝑ preſumiꝛ ignorare niſi ꝓbeꝛ ſe ſcire. vt h̄ et iſti. de leg. §. q̄d autē. ꝛ. C. q̄ mili. nō poſ. ſuꝑ ſeruis li. xii. ꝛ.ſ. de tranſac.l. q̄ cum tutoribus §. fi. ꝛ. ſ. de ad mi. tu. hoc autem

b Agit. caue: qꝛ in replicatione hoc probatur.

Cum q̄ voluntatē. debere. vt ꝛ.ſ.e.l. iii. ꝛ. ſ. d leg. iii. l. fideicommiſſa §. ſi rē. Ac.

Ante omia. agentē. i. creditorem: Accur.

e Pertinere. q̄d verbuꝫ late patet etiaꝫ ſi ſit debita. vt. ſ. de ver. ſigni. l. verbuꝫ illud. ꝛ.ſ. de pig.l.i. in prin. Iteꝫ hoc in ſpāli pignore: in gn̄ali ſufficit vt q̄ncūqꝫ poſt. vt.ſ. de pig. l. ꝛ que nōdū ſunt §. q̄d dicit. Ac.

f Data ſit. vt ꝛ.ſ. de pig. ꝛ q̄ nondū §. q̄d diciꝛ. hoc autē tenet cū agiꝛ cōtra aliū: nō contra debitorē. vt.ſ. de pigno.l. ſi inter colonum.

Si cyrographum. fuerit. vel apud debitorē vel apud creditoreꝫ: vt de hac materia diximus ſ. de pac. labeo. ꝛ l. ſequen.

h Preſumptione. tali cui nō ſtaꝛ oīno vt ſubiicit: vł q̄liquali q̄n apud debitorem. Ac.

i Oſtenderit. q̄d facit ꝓbando ab alio deletū ſine voluntate ſua. vt.ſ. de his q̄ in teſta. delen.l.i. §. legi. ꝛ §. ſi conſulto q̄dē. nō aūt derogat legis p̄ſumptioni inducēdo teſtes qui interfuerūt ꝯtui ſm azo. ſꝫ in libertatis inſtrumēto ſpāle eſt: vt coram pluribus redditū ꝓbeꝛ vt in ꝯ. vt. C. de la.li. tol. §. ſed nec furandi.

Cum de indebito. hoc negauit. ſ. ſe accepiſſe. Ac.

l Legitimis. teſtibus vel inſtrumentis. nō aūt iureiurando. vt.ſ. de iureiuran.l. eum qui.

m Accepiſſe. vr̄ ergo poſt apturam iure veteri poſſe ꝓbari. ſic.ſ. de rei ven. offīn. ꝛ. C. de preſcrip. lon. tempo. l. ēptor. ſꝫ in illis.ll. cōſtat iudici nō ꝑti. vł dicvt l.l. offīn

n Nō debiti. i. indebiti. ꝛ ſic no. hic ꝙ puniꝛ iſiciator. vt.ſ. ad.l. aquil.l. ſ. de nerati⁹ §. hec actio. ꝛ in auꝛ. de trien. ꝛ ſemi. §. illud quoqꝫ in iudiciis. Accur. Inficiator puniēdus eſt.

o Preſumptionē. nota preſumitur ex eo ꝙ plurimuꝫ accidit. ſic.ſ. e.l. iii. i fi. ꝛ.l. ſi pactum. ꝛ. ſ. de iur. ꝛ fac. igno.l. in oſſi.

p Dubitat. ſed quare magis hic q̄.ſ. rn̄. ibi ſi debitor ꝯſideraret nō negaſſet ſolutum.

q Diligēs. no. diligentē nō eē veriſimile errare. vt C. qui ꝛ aduer. q̄s l.i. ꝛ. C. ar. tu.l. fi. ꝛ. C. de reſcin. vē. l. quiſquis. Diligētē ꝯſiſte eſt non errare.

r Ignorantie. ꝓpter p̄ſumptionē ſciētie: qꝛ ſi preſumaꝛ ignorans ignorantia eſt ſupina. ꝛ nota h̄ ꝙ ꝓbat q̄s ignorantiā: ꝛ ſic p̄ſumatur ſcia. vt. C. de preſcrip. long. tēpo.l. emptor. ꝛ.l. ſuper ſꝫ in vtraqꝫ ꝓbatur eo ipſo ꝙ non probaꝛ ꝯrium. ſic. ſ. ad trebel.l. ſi heres ab eo. §. fi. i fi. §. ſꝫ eſt ar. ꝯ. C. q̄ mili. non poſ. ſuper ſeruis. ꝛ. C. d epiſco. audien. ſi legibus. et diximus.ſ. eo.l. verius. Soꝛ. v. rius h̄ probat indebituꝫ quod poteſt facile quandoqꝫ facere: vt ſi appareat teſtamentum non valere ex quo ſoluit. vt.ſ. de interroga. actio.l. de etate. §. ex cauſa. ſi autem excipiatur ꝙ ſcienter ſoluit: ipſe probet ſcientiam. vt. d.l. verius. et ſecundū hoc probatur ignorantia preſumptiue eo ipſo ꝙ probatur indebitum: et ſic non obſtat. d.l. Accurſius.

s Cauſam. ſui ſoluentis.

t Forenſium. i. que fiunt in foro vel palacio. Accur.

vel alia ſimplicitate gaudẽs[a] ⁊ deſidie deditus: tunc eũ qui accepit[b] pecunias oſtendere bene eas accepiſſe ⁊ debitas ei fuiſſe ſolutas. et ſi nõ oſtẽderit eas redhibere: ſꝫ hoc ita ſi totã ſummã indebitã fuiſſe ſolutã is q̃ dedit contẽdit. Si aũt ꝓ parte q̃ritur ꝙ pars pecunie ſolute debita nõ eſt vel ꝙ ab initio q̃dẽ debitum[c] fuit: ſꝫ vel diſſoluto debito poſtea ignarus iterũ ſoluit: vel exceptiõe tutus errore eas pecunias depẽdit: ipſꝫ oĩno[d] hoc oſtẽdere ꝙ vel plus debito pſoluit: vel iã ſolutã pecuniã per errorẽ repetita ſolutiõe depẽdit: vel tut⁹ exceptiõe ſuã neſciẽs ꝓiecit pecuniã: ſm gñalẽ regulã q̃ eos q̃ opponendas eſſe exceptiões affirmãt vl' ſoluiſſe indebita cõtendunt: hoc oſtẽdere exigit. ¶ In oĩb⁹ autẽ iuſſionib⁹[e] quas ꝓpoſuim⁹ licẽtia cõcedẽda eſt et cui on⁹ ꝓbatiõis icumbit/aduerſario ſuo de rei veritate iuſiurandũ inferre[f] prius ipſo pro calumnia[g] iurante[h]: vt iudex iuramẽti fidem ſecutus ita ſuam ſententiam poſſit formare iure referẽde religionis ei ſeruãdo[i]. Sed hoc vbi de ſolutione indebiti queſtio eſt. ¶ Sinautẽ cautio[k] indebite expoſita eſſe dicaꝝ: ⁊ indiſcrete[l] loquiꝝ: tunc eum[m] in quẽ cautio expoſita eſt cõpelli debitũ eſſe oſtẽdere qđ ĩ cautionẽ deduxit: niſi[n] ipſe ſpecialiter q̃ cautionẽ expoſuit[o] cauſas explanauit pro quibus eãdẽ ꝯſcripſit. Tunc eñ ſtare eũ[p] oportet[q] ſue ꝯfeſſioni: niſi euidẽtiſſimis probationib⁹ in ſcriptis[r] habitis oñdere paratus ſit ſeſe hoc indebite promiſiſſe[ſ].

¶ Hec tria pſumptionẽ donationis inducunt hic. ſ. ratio ſanguinis: taciturnitas longi tẽporis: ⁊ ſepi⁹ facta cõpẽſatio. ⁊ ſi qđ iſtorũ deficeret ſecus eſſet. vt no. j. de a[illegible]. lega. l. libertis. §. i. vbi glo. declarãt hãc legẽ. Bar. Pap.

Procula magne[t] q̃titatis fideicõmiſſum a frẽ ſibi debitum poſt mortem ei⁹ in rõe cum hr̃dib⁹ compenſare vellet

a ¶ Gaudẽs. quib⁹ ſuccurriꝝ. vt varijs legibus continetur. vt. ſ. q̃ ſatiſda. cogũ. de die. §. ſi ſeruus. ⁊ ſ. de iuriſdi. om. iudi. ſi id qđ. §. fi. ⁊ C. diur. ⁊ fac. igno. l. i. ſic ergo nota hic ꝙ ſm qualitatẽ pſonarũ cernitur: vt in predictis cõcordantijs dr. vt. j. de iure fiſci. l. ij. in fi. Accur.

b ¶ Accepit. etiã ſi nõ negauit ſolutum. Accur.

c ¶ Debitum. totum. ⁊ ſic aliquid eſt originis. Ac.

d ¶ Omnino. forſan ꝙ neqꝫ inficiationis: neqꝫ pſone ratio habeꝝ. vt et als. ſ. e. l. §. i. ſꝫ Al. dicit ꝙ hic eſt preſumptio: qꝛ nõ negat quin fuerit debitũ pro parte vel aliqñ. ſic ergo nota hic ꝙ nõ eſt eadem ratio totius ad partez. vt. ſ. de inoffi. teſta. l. papi. §. ſꝫ nec impuberis. Itẽ nota ꝓpter ſolutiõez trãſferri onus ꝓbationis. vt ⁊. C. de non nume. pecu. l. cuz fidez. ⁊ loquiꝝ hic vbi fuit inficiat⁹: vel etiam vbi non ſꝫ ſoluens fuerit pupill⁹: ⁊ hoc dicit forſan ⁊c. et eſt ratio ſm Al. quia hic eſt pſumptio.

e ¶ In oĩb⁹ aũt iuſſionibus. i. ĩ oĩbus caſib⁹ in q̃b⁹ aliq̃d iuſſimus.

f ¶ Inferre. vt in auꝝ. de fide inſtru. §. ſi tamẽ. col. vi.

g ¶ Pro calũnia. ſi hoc exigaꝝ. vt. ſ. de iureiurã. l. iuſiurandum. §. qui iuſiurandum.

h ¶ Iurante. als iuramẽti. vt ⁊. C. de iureiurã. delata.

i ¶ Seruando. cui deferꝝ. azo. ſꝫ hodie hoc ſacrm calũnie in alijs nõ pſtaꝝ: cũ ſemel in initio pſtitũ fuerit. vt in auꝝ. de his q̃ ingre. ad ap. §. fi. col. v. idẽ dico de alio iuramẽto de quo hic dicit: qꝛ hodie nõ pſtaꝝ ab initio. vt. C. de iureiu. l. gñalr. §. i. vl' dic ꝙ ibi loq̃ꝝ cũ a iudice deferꝝ.

k ¶ Sinaũt cautio. ſ. ꝓuata. idẽ tñ dico ſi publica: vt ſi dicat ille fuit ꝯfeſſus ſe accepiſſe vel ſe debere. ſecus ſi dicat acceperit: tũc eñ probat debitum: lꝫ ſit arg. ꝯ. C. de do. cau. nõ nu. l. fi. ſed certe ibi nõ erat publicũ inſtrumẽtũ. vel ſic promiſit ꝑ ſtipulationem. ex que accepit.

l ¶ Indiſcrete. i. cã nõ adiecta ex qua debeanꝝ. Ac.

m ¶ Eum. ſcꝫ creditorem.

n ¶ Niſi. non eſt exceptiuum.

o ¶ Expoſuit. ſ. debitor ꝓmittendo. ſ. pecuniam ꝓ precedenti cã quã confitetur interceſſiſſe. ⁊ ita ponitur als vt. C. de non nu. pecu. l. generaliter. ⁊ l. aduerſus. q̃d tamen ſi non ꝓmittat: ſed cõfiteaꝝ michi ſe debere ex antecedenti cã. Rñ. ⁊ tunc debet ſtare ſuo teſtionio. vt. C. de nõ nu. pec. d. l. generaliter. Item quid ſi me abſente cõfiteaꝝ ſe michi dẽre. Rñ. nõ valet ad inſtar ſtipulatõis vt inſti. de inuti. ſtipu. §. item verborũ. cum ambe ſint de iure ciuili. vt inſti. de lit. ob. in prin. ⁊ inſti. de ac. §. de cõſtituta. Item intellige hoc etiam ſi ſine ſcriptis fiãt hmõi cõfeſſiones. hoc eñ innuit. d. l. gñaliter. in fi. et hoc ſtatim ſubijcit ſue ꝯfeſſioni ⁊c. ſed tũc poſſet probari ꝯtrium per ſolos teſtes. vt. j. de reg. iur. l. nichil.

p ¶ Eum. ſ. confitentem.

q ¶ Oportet. hoc fallit ĩ pecũia cõfeſſata. vt. C. d nõ nume. pecu. in cõtractibus. in pri. ⁊ in dote. vt. C. de dote cau. nõ nu. l. fi. ⁊ auꝝ. ibi poſita. Item fallit ⁊ als vbi demum ſcđe cõfeſſioni ſtatur ⁊ non prime. vt l. d. l. in ꝯtrib⁹. §. i. ſic C. ad vell. ſi mulier. ⁊ in auꝝ. vt immo. antenup. do. §. pe. col. v. de alimen. et cib. leg. leg. 17. § 1.

r ¶ In ſcriptis. no. exigi ꝓbationez in ſcriptis. vt C. ſi minor ſe ma. dixerit. l. iij. dicet ergo hec ſcriptura ꝙ rem illã quã fuerat confeſſus ſe emiſſe habeat: puta ex legato vel ex permutatione: et ſic ad precium deductum in confeſſione non tenetur: vel producit publicum inſtrumentum in quo continetur ꝙ ea die qua dicitur eſſe factũ primuz inſtrumentum fuit alibi contrahens vel ſubſcribens vl' ſubſcriptus vt teſtis. vt. C. de con. ſtipu. l. optimam. in fi. Ut autem de hac confeſſione plene videas. dic cum q̃s confitetur: aut ad aliquẽ liberandũ: ⁊ tunc preiudicat ſi bi poſt. xxx. dies: niſi in quibuſdam caſibus in q̃bus ſtatim preiudicat. vt. C. de nõ nu. pecu. l. in contractib⁹. §. ſuper ceteris. ⁊ §. i. aut ad obligãdum: ⁊ tunc in mutuo poſt biennium. vt. d. l. in contractibus. in prin. aut dotis et tunc poſt tempus ſtatutum. vt. C. de dote cau. l. fi. et in auꝝ. ibi poſita: aut ex alia cauſa: et tunc ſtatim vt hic nec etiam poteſt probari contrarium niſi per aliam ſcripturam. vt. C. de non nu. pecu. l. generaliter. et hoc ſi eſt diſcreta. i. cum cauſa: aliter non preiudicat. vt et hoc §. dicitur. ⁊ dixi. ſ. de interroga. actio. l. i. Accur. Confeſſio an ⁊ qñ pıudicet.

ſ ¶ Promiſiſſe. probando ex alia cauſa debitũ: ⁊ ꝓ hoc oſtendendo ſcripturam.

P Rocula magne. ſubaudi cum.

ex diuerſo aūt allegaret nūq̄ȝ id a fratre quādiu vixit deſideratū: cum varijs ex cauſis ſepe in rationē fratris pecuniaȝ ratio procule ſoluiſſet: diuus Cōmod⁹ (cuȝ ſup eo negocio cognoſceret) nō admiſit compenſationem: quaſi tacite[a] fideicōmiſſum fratri fuiſſet remiſſum.

¶ Quādo q̄s legat alteri tā q̄ illi debitū nec vt debitū petit: niſi pbet debitū. nec vt legatū/ſi legati erat incapax. et talis ꝯfeſſio debiti videt facta in fraudē legati. h.d. Sceuo.

Qui teſtamētū faciebat ei[b] q̄ vſq̄ȝ ad certū modum[c] capꝫ poterat legauit licitā q̄ntitatē: deinde ita locutus eſt: ticio cētū do lego q̄ michi pertulit: que ideo ei nō caui: q̄ omnem fortunā ⁊ ſubſtātiā ſi quaȝ a matre ſuſcepat: in ſinu meo habui ſine vlla cautione. ¶ Itē eidē ticio reddi ⁊ ſolui volo d̄ ſubſtātia mea cētū q̄nquagīta que ego ex redditib⁹ pdiorꝫ eius quorꝫ ipſe fructus pcepi ⁊ diſtraxi. Itē de kalendario[d] ſi qua a matre recepat ticius in rē meā ꝯuerti: q̄ro an ticius ea exigere pōt. Rñ. ſi ticius ſupraſcripta ex rōne ſua ad teſtatorem pueniſſe pbare potuerit exigi. videtur[e] eñ ex eo q̄ ille plus capere non poterat: in fraudē legis hoc in teſtamento adiecisse[f].

¶ Qui vult pbare memoriaȝ extare/nō hȝ pbare diē vel cōſulē: ſed ſufficit teſtimoniū de auditu. Item qui vult pbare memoriā nō extare: pbare debet q̄ hec eſt omniū opinio q̄ non extat. h.d. Labeo.

Si arbiter[g] animaduertere debeat an opis facti memoria extet: hoc ei q̄rēdum[h] eſt/an aliquis meminerit id opus factū eſſe. Paul⁹. immo cū ab arbitro q̄rit memoria facti opis extet necne: non hoc q̄rit num aliq̄s meminerit quo die aut quo conſule factū eſt: ſȝ nū hoc aliquo mō pbari poſſit q̄ñ id opus factū ſit: ⁊ ita hoc greci dicere ſolēt pōt eñ hoc memoria nō teneri intra annū: puta factū: cum interim nemo ſit eorū qui meminerit quibus cōſulibus id viderit. ¶ Sed cum oium hec eſt opinio: nec audiſſe nec vidiſſe cū id opus fieret: neq̄ȝ ex his vidiſſe qui id vidiſſent[i] aut audiſſent[k] ⁊ hoc īfinite[l]. ſimiliter ſurſum verſum[m] accideret[n] cū memoria operis facti non extaret. Sceuola.

a ¶ Tacite.no.tacitā remiſſioēȝ.vt ⁊.C.d̄ reno.do.l.fi. in fi.⁊.ff.de iure do.l.cū poſt.i.rñ.⁊.ſ.de vſur.cuȝ q̄dā.§. diu⁹.i.rñ.⁊.ff.ne de ſta.defunc.l.ij.i fi.⁊.ff.de cap.⁊ poſtli. re.ſi a pre.ſȝ arg.ꝯ.ff.re.amo.ſi cū dos. in pn.⁊.ff.de ac.et ob.l.lucio.⁊ adde.ff.de dona.int vir.⁊ vxo.l.ſi ſeruus cōmunis.Accur.

Qui teſtamētum. ei.ſ.filio naturali cui ex teſtō vncia relinqui poteſt ſi ſunt legitimi.alr̄s dimidia totius. Itē ſi non ſunt legitimi p.l. ab inteſtato vſq̄ȝ ad duas vncias: ſȝ legitimis extātibus nichil.vt in aut.de trien.⁊ ſemiſ.§.conſiderauimus.

e ¶ Modū.idē ſi nichil poterūt capere. Itē q̄d ſi ab eo emit ⁊ ꝯfitet ſibi pciū ſolutuȝ pr̄ inter viuos.Rñ.ſecus: quia h̄ in vltima volūtate: in q̄ facili⁹ fraus fieri pſumit.vt.ſ.e.patronus. niſi forte oīa vēderet etiam āte.vt.ff.q̄ in frau.cre.l.oēs.§.luci⁹.Accur.

d ¶ Kalendario. kalēdariū d̄r pecunia depoſita ad noīa faciēda.vt.ff.de leg.iij.l.qui filium.Accur.

Kalēdariuȝ q̄d ſit.

e ¶ Videt.ꝓpter legis īterdictū pſumit fraudis ſimulatio.

f ¶ Adieciſſe. et ita opȝ pbare filiū cōtrariū. nam hoc edictum nō preiudicauit. vt.ff.de li.leg.l.aurelio.in pn.§.fi.⁊ de lega.iij.cum quis.§.penul.Accur.

Si arbit.i.iudex ordiari⁹. Azo.⁊ dic q̄ hec lex duos ponit caſus. Prim⁹ ſi ex alteri⁹ loco aqua pluuia pflueſ ope manufacto alteri⁹ agro nocere poſſet: agi pt̄ aq̄ plu.ar.act.vt op⁹ tollat.vt.ff.de ſtatuli.l.labeo.⁊.ff.de aq̄ plu.ar.l.i.§.hec actio.⁊ i pn.leg.et.l.ſi terti⁹.§.offm̄. duo itaq̄ȝ pbat actor.i.factū op⁹: et aquaȝ nocere poſſe. Tertiū ēt vr̄ q̄ pbet.ſ.tp̄s q̄ op⁹ factū ē: vt tñ dies ⁊ ꝯſul ad liq̄dū nō exq̄rat: ſȝ ſatꝫ eſt ſi ſupſint q̄ fieri viderūt: vl̄ ēt audierūt eos q̄ viderūt vl̄ audierūt id fieri.ſic eñ pbabit extare memoriā.nec eñ q: extitit aliq̄ñ mēoria pbat nūc extare: vt i etate dicim⁹. vt.C.d̄ in inte.reſt.mi.l.ſi minorē.⁊ eſt h̄ prim⁹ caſus.Scd̄s: reus ad ſui defenſioēm pbat pactū a pte actoris factū vel loci naturaȝ.i.ſitū: vt q: mōtoſus eſt.vel vetuſtatē: q: lȝ ſit manufactū: non tñ extat ei⁹ memoria: q̄d ſic pbat p teſtes aſſerētes oīȝ eſſe opinionē ſe nō vidiſſe vel audiſſe q̄ñ hoc fieret: nec eos vidiſſe vel audiſſe q̄ id viderūt vl̄ audierūt: ⁊ hic ſcd̄s caſus i illo.§.ſȝ cū.⁊.ff.de aqua plu.ar.l.ij.§.idē labeo. ſm Azo. Sed in pmo caſu q̄ro an duo teſtes ſufficerēt q̄ dicerent ſe vidiſſe vel audiſſe illuȝ q̄ vidit: videt q̄ nō. q: ille quem iſti viderūt non ſufficeret q: ſolus: ḡ nec iſti.ſȝ ꝯtra dici poteſt. q̄d eñ ad reȝ. nā nec aliquis ſibi ſufficeret p ſe. ſufficiūt tñ duo teſtes qui audierūt ipm ſtipulari ſm azo. Itē no.hac.l. ſpeciale in actiōe aq̄ plu.ar.vt teſti: Teſtimonia de auditu niuȝ de recipiant. ſȝ certe auditu imo nō videt ſpe- alieno ciale. nā in q̄buſdā q̄ñq̄ȝ rebet obligatiōib⁹ ⁊ cipit. ꝯtractib⁹ hoc euenit.ſed hic fert de auditu alieno. et ſic de auditu audit⁹ quare eſt ſpeciale: alr̄s nō ſic.vt C.de teſtib⁹.l.teſtiū. Fallit etiā in cā matrionīj ſm antiq̄s canones: ſiue in cauſa conſanguinitatis cōtra matrimoniū. vt in decretꝫ.xxiij. q.ū.ſuper.licet illud hodie p conſiliū corrigatur.vel aliter hoc probatur de pprio auditu: ⁊ de veritate ſicut in ꝯtractibus. nā debet pbare actor memoriam operis extare: ſed memoria retinetur p auditū: ergo eſt probatio veritatis. antea tamē debet pbare q̄ ſit manufactū ab aliquo: tunc memoria quidem p auditum retinetur: ſed ſi non cōſtat manufactum q̄d eſt principale: nec poteſt pbari memoria q̄d eſt ſubiectum.

h ¶ Querendum.ex parte actoris.

i ¶ Qui id vidiſſent.ſm ſui ꝯſcientiā.ſic in aut.de here.⁊ fal.§.ſi vero abſunt aliqui.col.i.

k ¶ Audiſſent.i.qui dicerent ſe audiſſe ⁊ vidiſſe.

l ¶ Infinite.ſ.tñ duas perſonas numerauit: hic vltra procedit.

m ¶ Verſum.ſimile ſurſum et verſum.ff.de gradi.l.iuriſconſultus.§.ſed ſi ex inferioribus.

n ¶ Accideret.ſubaudi abſoluitur reus.

Imꝑatores Anto. et ſe. auguſti claudio apolli-nari reſcripſerunt in hec ꝟba: ꝑbatiões q̄ de filijs danꝶ non in ſola affirmatõe teſtiū ꝯſiſte re: ſꝫ ⁊ epl'e q̄ vxorib⁹ miſſe allegarenꝶ (ſi de fide eaꝝ ꝯſtiterit) nõnullā[a] vicē inſtrumētoꝝ obtinere decretū eſt. ¶ Mulier grauida et a marito repudiata entra filiū abſente marito vt ſpuriū in actis ꝓfeſſa eſt. q̄ſitū eſt an is in poteſtate patris ſit: et matre mortua inteſtata iuſſu eius matris hereditatē adire poſſit: nec obſit profeſſio a matre irata facta. Rn̄. veritati locum ſuperfore[b].

¶ De fide inſtrumentorū. Titu. iiij.

Paulus. Inſtrumētoꝝ nomine ea oīa accipiēda ſūt[c] qb⁹ cā iſtrui pōt. et iō tā teſtimonia[d] q̄ꝫ ꝑſōe iſtrumētorū loco habētur[e]. Iulia. Quicūqꜫ a fiſco côueni-tur non ex indice[f] et exemplo alicui⁹ ſcripture: ſed ex autētico ꝯueniend⁹ eſt: ita ſi ꝯtract⁹ fides poſſit oſtēdi. Ceterū calūnioſam ſcripturā vim in iudicio obtinere nō conuenit[g].

¶ Soci⁹ eiuſdē criminis non pōt aliū ſociū accuſare: ſꝫ an ꝯtra eū teſtificari: vide qđ no. ex. de teſti. c. veniens. ⁊ C. de teſti. quoniā liberi.

Idem. Repetita[h] quidē die cautionē interponi nō debuiſſe: ſꝫ falſi crimē q̄ꝫtum ad eos q̄ in hoc cõſenſerint ꝯctū nō videri: cū inꝶ ꝑñtes ⁊ ꝯuenientes res actitata ſit: magiſqꜫ[i] debitoꝛ q̄ꝫ creditoꝛ deliq̄rit.

¶ Ius pignoris ⁊ hypothece ſolo ꝯſenſu ꝯtrahitur. h. d.

Gaius. In re hypothece noīe obligata ad rē nō ꝑtinet qb⁹ fit ꝟbis[k]: ſicuti eſt ī his obligatōib⁹[l] q̄ ꝯſenſu ꝯhunꝶ. ⁊ iō ⁊ ſi ſine ſcriptura ꝯuenit vt hypothece ſit ⁊ ꝓbari poterit: res obligata erit de q̄ côueniūt. Fiūt em̄ de his ſcripture: vt qđ actū eſt ꝑ eas facili⁹ ꝓbari poſſit: ⁊ ſine his[m]

Imperatores. nonnullā. ſed multā. nā ꝓſumptionē faciūt donec ꝯtra ꝓbeꝶ ſm̄ quoſdā. vt et. ff. depoſi. l. publia. in fi. ⁊ arg. cõtra. C. qui po. in pig. ha. l. pe. in fi. ⁊. C. de nō nume. pecu. l. generaliter. qđ nō placet: ſed ſemiplenā non autē plenam probationē faciunt. vt in fi. hui⁹ legis. et. C. de teſti. l. nec profeſſio. ⁊. C. eo. l. nō nudis. ⁊. l. nō epiſtolis.

b ¶ Superfore. vt ⁊. ff. de ioſ. teſt. l. ſi inſtituta. §. i. q̄ veritas probatur ex eo ꝙ hic natus fuit vicinis ſciētibus. vt. C. d nup. l. ſi vicinis.

¶ De fide inſtrumentorum.

Uiſa ꝓbatione in genere ſequitur ꝑ ſpecies. et primo de ea que fit ꝑ vocem mortuā q̄ validior eſt q̄ꝫ ea q̄ ꝑ vocem viuam fit. Accur.

Inſtrumentorum. accipienda ſunt. ſcꝫ large ſūpto vocabulo.

d ¶ Teſtionia. i. charte: vt differat a ſequēti caſu. vel dic. i. dicta teſtiūꝫ in ſcriptis redacta. vt. ff. de teſti. l. iij. §. idem diuus qđ eſt verū: ſꝫ nō q̄ ad hanc legē. Ac.

e ¶ Habentur. ſic ⁊ large ponitur. ff. de ver. ſig. l. notionem. §. inſtrumentoꝝ. ſed alr̄s ponitur pro inſtrumento fundi. vt. ff. de fun. inſtru. l. queſitū. in prin. alr̄s pro cautione tm̄. vt ponitur in auꝶ. eo. ti. in ru. ⁊ in tex. col. vi.

Origīalia noīa tria ſūt. Quicūqꜫ. indice. tria ſunt originalia nomia. ſ. originale: autēticū: ⁊ exēplar. Itē alia tria nomia inde extracta. ſcꝫ index. exēpluꝫ. ⁊ ſumptū: ⁊ etiam memoria. vt. C. de edē. auꝶ. ſi q̄s in aliquo. dic ergo nec credi ſumpto vt hic. qđ intelligūt quidā ſi fuerit vtraqꜫ ſcriptura priuata: vel ſaltē ſecūda. ſecus ſi publicū publici: vꝶ publicū priuati faciat mētionem: quia tūc crediꝶ ſumpto. vt i auꝶ. vt fratrū filij. §. illud. col. ix. ⁊ ff. de admi. tu. l. cyrographis. niſi in fiſco vt hic. ſed tu dic ſm̄ Io. ꝙ etiaꝫ ſi publicum faciat mentionē alterius nō credatur ei. nā ad hoc creditur ſumpto: quia ſic ꝯtinetur in alio: ſed poteſt eſſe ꝙ in originali aliquo erāt alie littere ⁊ cancellationes que nō côtinētur in exēplo: vnde non ꝓbatur plene per exēplum: vt hic. et. C. de edē. procuratoꝛ. et. ff. famil. hercif. l. pōponius. ⁊ in auꝶ. vt ſpon. lar. §. et hoc inſuper. col. ix. niſi fuerit officio iudicis publicatuꝫ. et ſic intelliguntur. d. ll. vt fratrū filij. et de admini. tuto. cyrographis. quid autē ſi ſine iudice fiat exēplificatio: nōne in aliquo valet? Rn̄. poteſt dici ꝙ ſic: quia per hoc probatur ꝙ ſcriptū interceſſit: qđ eſt neceſſe maxime tūc quādo eſt neceſſe fieri contractum in ſcriptis. Itē probatur ꝙ interceſſerit bona fides. nā hic probatur interceſſiſſe. Itē ꝓſumptio inducitur. vt. ff. de iure fiſ. l. in fraudē. §. neqꜫ inſtrumēta. naꝫ ⁊ ex ꝓuato hoc fit: vt ibi conſtat. Alij dicunt aut dico ꝯuenio te ad. x. ⁊ vide inſtrumentum qđ inde michi feciſti: ⁊ nō poſſum vt hic: q2 hoc non feciſti. an vero dico conuenio te ad. x. q̄ debes: qđ probo per ſumptū ex autētico: ⁊ ſic ꝑ obliquū qđ non placet: q2 tunc eſſet imponere legē verbis.

g ¶ Non conuenit. imo q̄ eā oſtēdit niſi veritatem aſtrinxerit vt falſari⁹ puniꝶ. vt. C. de ꝓba. l. iubem⁹. Accur.

h Repetita. caſus talis eſt. obligaui rē meaꝫ ticio ꝑmo. poſtea volo accipere pecuniaꝫ a meuio: q̄ aliter non dat michi niſi eādē rem meam obligem ſibi. ita ꝙ ſit potioꝛ in pignore: et ego hanc fraudem excogito vt fiat inſtrumentum in quo contineatur ꝙ ei obligem: et fuerit facta obligatio repetita die preteriti anni anteqꜫ ticius acciperet: vt et alr̄s. C. ad legem cornel'. de fal. l. ſi creditoꝛ. cum ergo ego et meuius ſocij ſumus eiuſdem criminis neuter poteſt alium accuſare. vt. C. de libe. cau. l. ſi filium. ticius tamen poteſt recte accuſare vtrunqꜫ. Accurſius.

i ¶ Magiſqꜫ. ideo magis: quia debitoꝛ eum cui bona fide obligatus erat decipere non debuit. ideoqꜫ alr̄s tenetur contraria pignoraticia. vt. ff. de pigno. acꝶ. tutoꝛ. §. contraria. et. ff. de pigno. l. ⁊ que nōdum. §. qui res. creditoꝛ autem ei nullo modo obligatus eſt. Item creditoꝛ vt ſibi conſuleret: licet alios fraudaret fecit. Accurſius.

In re. verbis. dummodo aptis. vt. ff. de ſupel. le. l. labeo.

l ¶ Obligationibus. ſ. alijs. Io.

m ¶ Sine his. i. his omiſſis. vt. ff. de pig. l. cõtrahiꝶ. vt C. de proba. l. ſi de poſſeſſione. ⁊ ff. de ſpon. l. in ſponſalibus, in prin, Accur.

ff

autē valet qđ actum eſt ſi habent probationem: ſicut ⁊ nuptie[a] ſunt lʒ teſtatio ſine ſcriptis habita eſt. Caliſtra.

SI res[b] geſta ſine litterarum quoq; cōſignatione veritate factum ſuum[c] prebeat: non ideo minus valebit[d] ꝙ inſtrumētum nullum de ea interceſſit. Vlpia.

SI de tabulis[e] teſtamenti agat deponendis: ⁊ dubitet cui eas deponi oportet: ſemp ſeniorem[f] iuniori: ⁊ amplioris honoris[g] inferiori: et marem[h] femine: et ingenuuʒ libertino[i] preferemus[k].

De teſtib⁹. Ti.v. Archa.

TEſtimoniorū vſus frequēs[l] ac neceſſarius[m] eſt ⁊ ab his ꝑcipue[n] exigēd⁹ quoꝝ fides nō vacillat[o]. Adhiberi qʒ teſtes poſſunt nō ſolū in criminalib⁹ cauſis: ſed etiaʒ in pecuniarijs litibus[p] ſicuti res poſtulat: ⁊ hi[q] quibus non interdicitur[r] teſtimonium nec vlla lege a dicendo teſtimonio excuſantur[s].

Nota ꝙ iudex pōt refrenare numerum teſtiū. Bar.

Quāꝗ̄ quibuſdā legibus[t] ampliſſimus numerus teſtiuʒ diffinitus ſit: tamē ex conſtitutionibus principū hec licētia ad ſufficiētem numerū teſtiū coartatur: vt iudices moderētur ⁊ eū ſolū numerū[v] teſtium quē neceſſariū eſſe putauerūt euocari patiantur, ne effrenata poteſtate ad vexādos[x] homines ſupflua[y] multitudo teſtium protrahatur.

In hac. l. vſq; ad. §. lege iulia: ſic ꝓcedit iuriſconſult⁹. nā primo ponit theoricā. ſecūdo practicam in genere. tertio ponit eam per multa reſcripta. ſcđa ibi/in. l. teſtiuʒ. tertia ibi/ in. §. eiuſdē qʒ. Bar. Mode.

IN teſtibus autē fides[z]/ dignitas / mores[a]/ grauitas examinanda eſt: et ideo teſtes qui aduerſus fidem[b] teſtationis ſue vacillant/audiendi[c] non ſunt. Caliſtra.

TEſtiū fides diligenter examināda eſt: ideoq; in ꝑſona eorū explorāda erūt in primis cōditio[d] cuiuſq; vtrū quis decurio an plebeius[e] ſit et an honeſte et inculpate vite: an vero quis notatus et reprehenſibilis: et an locuples vel egens[f] ſit / vt lucri cauſa quid facile admittat: vel an ei

a Nuptie. vt et. C. de nup. l. neq; in fi. niſi in caſu. vt auē. ibi poſita. Accur.

SI res. hec lex generalius loquit̄ ꝙ̄ ſupior. Accur.

c Factū ſuū. factū ſuū prebet veritas cū actor ꝯfitet̄ tradidiſſe puta rē vēditā: ſed ideo aduocare ſe contēdit ꝙ ſcriptura non interceſſit.

d Valebit. q̄ fides ꝟitatis verborū adminicula non deſiderat. vt C. ſi minor ab here. ſe abſti. l. i. ⁊ facit. C. de ꝓba. proprietatis.

Veritatis fides ꝟborū adminicula nō deſiderat.

SI de tabulis. plures eñ erāt heredes ⁊ ꝯuenire non poterāt apud quē tabule teſtamēti eſſent. vt. ff. fa. herciſcū. l. ſi que cautiones.

f Seniorē. nā ſemp veneranda ⁊c. vt. ff. de iur. im. l. ſemper. Accur.

g Honoris. vt et. ff. de termi. mo. l. ij. et facit. ſ. de pac. l. maiorē. et. ff. de priui. cre. l. i.

h Et marē. vt ⁊. ſ. đ ſena. l. i. et đ ſta. ho. l. i multis.

i Libertino. vt ⁊ i honorib⁹. vt C. ad. l. viſcel. l. i. ſʒ hoc pōt dici hodie correctū totū. vt in auē. vt liber. dece. §. i. col. vi. niſi alia ſubſit cauſa q̄re magis apđ ingenuum reſidere debeant.

k Preferem⁹. nō autē ad licitationem ꝑuenit̄. vt. ff. famil. her. l. nam ad licitationem.

De teſtibus. De fide inſtrumētorū dictum eſt: nūc de probationibus que fiunt per viuam vocem. Accur.

TEſtimoniorum. frequens. in cauſis.

m Neceſſarius. cum multa ſunt que niſi per teſtes probari nō poſſunt. vt in auē. eo. circa prin. col. vi.

n Precipue. nā ⁊ ab hm̄oi hoīb⁹ qui vacillāt eſt teſtimoniū exigēdū: lʒ nō ſit ita credendū. vt in auē. eo. §. ſancimus. ⁊. §. ſi vero ignoti. col. vi.

o Vacillat. i. vacillare non eſt ſolitū: ⁊ qđ de preſenti ſciri poteſt. qđ dic vt. ff. de q̄ſtionibus. l. de minore. §. tormēta. lʒ videat̄ ꝯtra. ff. eo. ti. l. i. §. queſtionem.

Liſ ⁊ cā differūt

p Litib⁹. improprie hec vocabula ponit. ꝓprie autē ſm̄ q̄ſdā đr cā ex q̄ res deducta ſit in cōtrouerſiā ex iuſ: ſʒ ſi deducat̄ in iudiciū incipit eē lis. vt. C. deliti. auē. litigioſa: ſed tu dic ꝙ ſm̄ Tulliū. Eſt eñ cā res q̄ hʒ in ſe ꝯtrouerſiā in dicēdo poſitā cū certaꝝ ꝑſonaꝝ interpoſitiōe. ſʒ lis eſt ante litē ꝯteſtatā ⁊ poſt. vt. C. quō ⁊ q̄ñ iu. tio. in auē. q̄ ſemel. vel dic tertio: vt dixim⁹. C. de tráſac. cauſas. Accur.

Cauſe diffinitio.

q Et hi. ſcʒ ſoli ꝑnt adhiberi.

r Nō interdicit̄. interdicit̄ aūt vt. ff. l. iij. §. i. et. l. idonei. et. l. teſtis idone⁹. et. l. null⁹. et. l. ex eo. et alijs pluribus.

s Excuſantur. qđ faciūt q̄daʒ. vt. ff. eo. l. iij. ⁊. l. inuiti. Accur.

t Legibus. q̄s nō habemus.

v Numeruʒ. ſ. duoꝝ. vt arg. ff. e. l. vbi. vel plurium ꝑut iudici videbitur.

x Vexandos. nec eñ cā teſtificādi diu debent homines a ſuis negocijs auocari. vt. ff. queādmodū te. aper. l. ſi q̄s ex ſignatoribus.

y Supflua. cū aliqua eſt multitudo ꝓſumit̄ iter eos aliq̄s bonus. ar. in decre. di. lxi. c. null⁹ inuitis. et xciij. di. mirat̄. et ar. in auē. de referē. pala. §. i. col. ij. Accur.

IN teſtib⁹. fides. cui⁹ gratia cetera ꝯſiderāt̄. fides eñ colligitur ex dignitate ⁊ morib⁹. vt. ff. de tuto. ⁊ cura. da. ab his. l. ſcire opʒ. §. pe. ⁊. ff. de ver. obli. l. ſi quis ſtipulatus. in fi.

a Mores. mores dignitati preferuntur.

Mores dignitati ꝑferēdi ſunt.

b Aduerſus fidē. cum enim dicunt ſibi contraria ſe metipſos excludūt. vt. ff. quādo ap. ſit. l. fi. §. ſed ſi alius.

c Audiendi. i. exaudiendi. Accur.

TEſtium. cōditio. ſic inſpicitur quādo q̄s aliū arrogat. vt. ſ. de adop. l. neceſ. §. ⁊ primum. Accur.

e Plebeius. magis enim nobiliori creditur. vt ar. ſ. ti. i. l. fi. ⁊ in auē. e. §. ſancimus.

f Egēs. no. ꝙ paup facili⁹ corrūpit̄. vt h̄. ⁊ i auē. e. §. ſancim⁹. ⁊. ff. de excu. tu. l. ſpadonē. §. fi. admittitur tñ interdū: quia nō tam ex facultatibus ꝙ̄ ex fide teſtis idone⁹ eſtimat̄. vt iſti. de ſuſpe. tu. §. fi. ⁊ in auē. eo. §. ſi q̄s re. ⁊ i decre. iiij. q. iij. §. ſi teſtes. ⁊. §. itē teſtiū. Itē ⁊ inſpiat̄

ᵘcui⁹ ꝓpoſiti ſit. vt. ſ. de tráſac. cũ hi. §. in pſona. Accur.
a ¶ Inimicus. vbi diſtinguit᷑ vtrũ ex criminali cã iter eos mote inimicitie ſint: vbi inimic⁹ nõ admitti᷑ niſi cã finita: an al's ſit odioſus: vbi iurat et teſtificat᷑. ſed an fides eis ſit adhibenda iudicis mandatur officio. vt in aut. eo. §. ſi vero quis dicat. et. j. de queſtio. l. i. §. queſtionum.
b ¶ honeſta. no. ꝙ preſumit᷑ bñ fieri ſi a bono fiat. vt arg. ſ. de eden. l. ſi quis ex ar. §. i.
c ¶ Inimicitie. ſcʒ ſuſpicio. R. vel dic. ſ. dictur⁹. ſepe illoruʒ etiã pallor vultus rubor ⁊ titubatio faciũt vt min⁹ fidei alicui adhibeat᷑: vt marcus tullius in topica. et. j. de q̃ſtio. l. de minore. §. pe. De his aũt omnibus puto ꝙ preſens iudex ex officio ſuo ex hoĩbus bone opiniõis debeat inq̃rere. ar. j. de magiſtra. conue. l. i. §. ſi pſens. ⁊ l. §. ſe. ⁊ §. ſi quãdo. ⁊ j. de fũ. iſtru. ⁊ inſtru. le. l. cũ de lanionis. §. aſinã.

h ¶ Dignitatiſ. honeſtiorib⁹ eñ credit᷑. vt. C. eo. iuriſiurãdi.
i ¶ Dicere. ſ. veritatem.
k ¶ Ex tempore. ſuper quo interrogandi ſunt. vt. j. ad ſil. l. prius. ⁊ argu. j. de accu. l. libellorum.
l ¶ Argumẽta. i. q̃ gñа ꝓbãdi: vel p teſtes ⁊ quales et quot: vel p inſtrumenta vel alia argumẽta. Accur.

inimicus[a] ſit aduerſus quẽ teſtimoniũ fert: vel amicus ei ſit pro quo teſtimoniũ dat. Nã ſi careat ſuſpitiõe teſtimonium vel propter perſonã a qua fertur ꝙ honeſta[b] ſit: vel propter cauſam ꝙ neq; lucri/neq; gratie/neq; inimicitie[c] cauſa ſit: admittendus[d] eſt.

¶ Nota ꝙ poteſtati iudicis cõcedit᷑ vtrũ debeat adhiberi fides teſti vel nõ. tamẽ qr acta quãdoq; ſunt examinanda in cauſa appellatiõis tutius eſt ꝙ cauſa ſuſpitiõis ꝓpter quã fides teſti minuitur iudex faciat apparere in actis. Bar.

¶ Ideoq;[e] diuus adrian⁹ iunio varro legato ꝓuincie ciliciе reſcripſit: eum qui iudicat magis[f] poſſe ſcire q̃ta fides habẽda ſit teſtib⁹. verba epiſtole hec ſunt. tu magis[f] ſcire potes q̃ta fides[g] habenda ſit teſtibus: qui et cuius dignitatis[h] ⁊ cuius eſtimationis ſint ⁊ qui ſimpliciter viſi ſunt dicere[i] vtrum vnũ eũdẽq; premeditatum ſermonẽ attulerit: an ad ea que iterrogaueras ex tẽpore[k] veriſimilia reſpõderint.

¶ Eiuſdẽ quoq; principis extat reſcriptũ ad valeriũ varrũ de excutienda fide teſtium in hec ṽba. Que argumenta[l] ad quẽ[m] modum ꝓbãde cuiuſq; rei[n] ſufficiãt nullo certo modo ſatis diffiniri poteſt[o]. ſicut nõ ſemper[p] ita ſepe ſine publicis monumẽtiſ cuiuſq; rei veritas dep̃hẽditur[q]: al's numerus[r] teſtium: al's dignitas[ſ] ⁊ auctoritas: al's veluti ꝯſentiens fama cõfirmat[t] rei de qua q̃rit᷑ fidẽ. Hoc ḡ ſolũ reſcribere poſſuʒ ſũmatim/nõ vtiq; ad vnã ꝓbatiõis ſpẽm[v] cognitionẽ ſtatim alligari debere: ſʒ ex ſñia animi tui te eſtimare oportere q̃d aut cui credas: aut parꝝ ꝓbatũ

m ¶ Ad quẽ. i. ad aliquẽ. vtputa q̃t teſtes ⁊ qualia inſtrumenta.
n ¶ Cuiuſq; rei. i. cuiuſq; cauſe.
o ¶ Poteſt. ſicut nec mora. vt. ſ. de vſur. l. mora. i pñ.
p ¶ Nõ ſemper. ita bñ ſequit᷑ ſi nõ ſemp credit᷑ teſtibus ſine iſtrumẽto: ergo q̃nq; creditur vt hic dicit. ſemp aũt non credit᷑: qr q̃daʒ caſus ſunt in q̃bus ſcriptura exigitur. vt no. ſ. de pig. l. contrahitur. Accur.
q ¶ Deprehenditur. per teſtes.
r ¶ Numer⁹. i. lʒ nõ ſint multũ boni: vt q̃d deficit in fide ſuppleat numer⁹: vel dic ꝓpt᷑ teſtiũ: vel ſimilia. — *Nũer⁹ ſupplet q̃d in fide deficĩt*

Verſus — in fi. §. predicta autem denotantur his verſib⁹. Conditio: ſexus: etas: diſcretio: fama. Et fortuna: fides: in teſtibus iſta requires.
d ¶ Admittendus. vt bonus teſtis. al's vt aliquod iudicium inducat.
e ¶ Ideoq;. quia p̃dicta circa teſtes ſunt admittenda: ideoq; per quattuor reſcripta cõmittitur examinatio iudicis ſuper his: vt ſubijcit vſq; ad. §. lege iul.
f ¶ Magis. q̃ alius. Azo.
g ¶ Quãta fides. debet ergo not⁹ eſſe teſtis iudici. ſ. vt iudex eũ cognoſcat: vel fieri tunc notus. Itẽ parti ꝯ quã ꝓducit᷑ vt teſtis illũ cognoſcat. vt. C. de iure deli. l. fi. §. ſin autẽ. ⁊ in aut. eo. §. ſi vero ignoti. ⁊. C. de fi. inſtru. §. ſed is q̃ depoſitũ. ſʒ hoc puto verꝫ in pſonali actiõe qua q̃rit᷑ an q̃s ꝓmiſit: vel an hoc dixerit. nã teſtis q̃ aliquẽ michi ſe obligaſſe vel aliq̃d feciſſe dicit ipm cognoſcere dʒ: vbi aũt teſtis nõ dicit de obligatiõe perſonali vel de facto lʒ te nõ cognoſcat ꝯ te tñ feret teſtimoniũ: vtputa dicit in rei vẽdi. q̃ ꝯ te intẽdit᷑ poſſediſſe me. x. vel. xl. an. ſed tũc illũ q̃ ꝓducit dʒ cognoſcere. vel dicit me vel illũ fuiſſe abſentẽ. ⁊ hic dʒ cognoſcere eũ quẽ dicit abſenteʒ. vbicũq; ḡ teſtis nõ teſtificat᷑ de facto ei⁹ cõtra quẽ ꝓducit᷑: feret teſtimoniũ etiã ignot⁹. alioq̃n ſi de facto: cõtrariũ eſt ẽm Azo. Itẽ no. hic cõmitti iudici teſtium examinationem. vt ⁊. j. pri. §. ⁊. §. idẽ diuus. ⁊. §. ſabino. ⁊. j. e. l. ob carmẽ. circa fi. ſicut ⁊ cautio dãni infecti cui fiat. vt. j. de dã. infec. l. qui bona. §. qui dãni. Accur.

ſ ¶ Dignitas. lʒ pauci ſint duo tñ ad minus. vt. C. e. l. iureiurã. in fi. ⁊ ſic no. ꝙ fides teſtis ex ei⁹ dignitate approbatur. vt in aut. eo. §. ſancimus. colla. vij. — *Dignitas teſtis fidẽ approbat.*
t ¶ Cõfirmat. dr̃ fama ꝯfirmare. i. cũ alio firmare: nõ ꝙ p ſe fama nõ ſufficiat: ſʒ r̃ſpectu aſſertõis ptis: quã aſſertiõeʒ fama ꝯfirmat. ſufficit ḡ p ſe. ar. j. de fũ. iſtru. l. cũ de lanionis. §. aſinã. ẽm Io. ⁊. C. de teſti. l. i. ⁊ iſti. de teſt. §. teſtes. ⁊. C. ne de ſtatu defun. ſi mt. Alij dicũt q̃ñ ꝯſonat nature. vt. B. mortuũ. ⁊ ꝓpt᷑ hoc dicit hic al's ꝯſentiẽs. i. q̃nq;: ſed regulariter nõ ſufficit famã ꝓbare. Alij dicũt ꝙ cũ alio firmat. ꝓ q̃b⁹ facit in eo q̃d dicit ꝯſentiens: q̃ſi ſimul ſentiẽs. ⁊ q̃d dicit ꝯfirmat. facit ergo ẽm hos ꝓbationẽ ſemiplenã. vñ facit deferri iuramentũ. vt. C. de iureiurã. l. in bone. hec aũt fama ꝓbat᷑ p duos teſtes: cũ iurant maiorem partem populi ita ſentire: non ꝙ quilibet ſingularis per ſe dicat credo: niſi iudex famã nouerit: quo caſu vt dicit Io. ẽm q̃d nouerit iudicabit: quia non eſt notum vt notorium.
v ¶ Speciẽ. ſunt enim multe ſpecies ꝓbationũ: quarũ quedã ſunt plene. q̃dã ſemiplene. plene vt per duos teſtes. vt. j. eo. vbi. Itẽ p inſtrumẽtũ publicũ. Itẽ p pauimẽtum factũ ab aliquo ꝯtra ſe cum cauſa. ſ. de ꝓba. l. cum de inde. in fi. ſi modo cõfiteatur ſe feciſſe vel ei ꝓbet᷑ per comparationem: vel alio modo. Item delatio iuramenti. vt. ſ. de iureiuran. l. i. et. ij. Semiplene autem ſunt per vnum teſtem. Item per collationem ex qua ſemiplena colligitur fides. vt in aut. de fide inſtrumento. §. ſi vero — *Probationum mẽte ſũt ſpẽs.*

nullus. colla. vi. Itē per domeſticā ſcripturam ſine cauſa: ⁊ alie ſimiles. dicit ergo hic ꝙ iudex non dꝫ indicere tm̄ vnum modum ꝓbandi actori: ſed oēs. vt ſiue aliquis eorum ſolus ſit ſufficiens: ſiue plures ſimul iuncti habeat ei fidem. que enī non ꝓſunt ſingula multa iuuāt. vt ⁊ .ff. de vſur. ſi ſtipulatus. ⁊ .C. de ꝓba. l. inſtrumēta ibi ſola nō ſufficiunt. qn̄qꝫ tm̄ ꝑ vnū modū tm̄ dꝫ ꝓbare actor. ſ. ꝑ ſcpturā ſi tale eſt negociū qđ ꝑ ſcripturam tm̄ debeat fieri. vt .C. de probationib⁹. l. cū res i ꝓuin. ⁊ .C. e. l. teſtium. ⁊ no. ff. §. pri. ſꝫ hec ſpālia ſunt.

a ¶ Teſtimonijs teſtimonia appellant̄ qn̄qꝫ dicta teſtium in actis: et ita nō accipit̄ hic. qn̄qꝫ dicunt̄ teſtimonia q̄ ab alijs dicunt ſe teſtes audiſſe. ⁊ ita hic ſꝫ Azo. vel dic ſm̄. M. ꝙ loquitur hic §. tātum in criminali cauſa. vt patet ſtatim in exemplo. ⁊ ſm̄ hoc dic teſtiōnia. i. dicta teſtiū alibi receptorū. nā nō creditur eis: ſꝫ ibi debēt eſſe preſentes vt poſſint terrore iudicis imminēte interrogari. vt in aut. de teſti. § ⁊ qn̄. in fi. col. vij. ⁊ in aut. vt defun. ſeu fu. § illud. col. v.

tibi opinaris. ¶ Idem diuus adrianus iunio rufino ꝓcōſuli macedonie reſcripſit: teſtibus ſe nō teſtimonijs[a] crediturum ꝟba epiſtole ad hāc partē ptinentia hec ſunt. Que crimina obiecerit apud me alexāder[b] apro: q2 non probabat nec teſtes ꝓducebat: ſꝫ teſtimonijs vti volebat q̄bus apud me locus non eſt. naꝫ ipſos interrogare ſoleo. quem[c] remiſi ad ꝓuincie preſideꝫ vt is de fide teſtiū quereret: ⁊ niſi impleſſet qđ intendebat relegaret̄[d] Sabino[e] quoqꝫ mario in hec verba idē princeps reſcripſit: alia eſt auctoritas preſentium teſtium: alia teſtimoniorū que recitari ſolent. Tecū ergo delibera vt ſi retinere eos velis: des eis impendia. ¶ Lege iulia de vi cauetur: ne hac lege in reum[f] teſtimoniū dicere liceret ei q̄ ſe[g] ab eo parenteve[h] ei⁹ liberauit/ q̄ve īpubes[i] erit: quiqꝫ iudicio publico[k] damnatus erit. quive eorum[l] in integrū reſtitut⁹ nō erit: q̄ve in vinculis cuſtodia ve publica[m] erit quive cū beſtijs vt depugnaret ſe locauerat[n]: queve palā[o] q̄ſtum faceret feceritqꝫ: quive ob teſtimoniū dicendum vel

b ¶ Alexander. hic accuſabat aprum.

c ¶ Quem. ſ. alexandrum. Azo.

Calumniari vr̄ non probans.

d ¶ Relegaret̄. ſume ergo h̄ arg. ꝙ quis eoipſo ꝙ non ꝓbat calūniari videt̄. vt .C. de aduo. diuer. iudi. l. i. ⁊ ar. .C. de fru. ⁊ li. ex. l. nō ignoret. ⁊ .C. de pena iudi. q̄ ma. iudi. aut. nouo iure. ⁊ .C. qui accu. poſ. l. iij. ⁊ .C. ad le. iul. de vi. ſi quis a ſe: ſed ar. ꝯ .ff. ad tur. l. i. § i. vbi dicit̄ ꝙ non eoipſo ꝙ q̄s nō probat calūniari vr̄. ſꝫ intellige illđ ſm̄ Io. loq̄ in illis caſibus vbi ſpecialiter inducit̄ ꝙ poſſit aliquis accuſare ſine metu calūnie. vt in marito. vt .C. ad le. iul̄. đ adul. l. ꝗuis. Itē qđ dicit h̄ relegaret̄: ideo dicit: q2 de tali crimine accuſabat ex quo ſic reus cōuictus fuiſſet cōdēnatus ad penam talionis. nam ad talionem fit condemnatio. vt .C. de accu. l. fi.

e ¶ Sabino. dic caſuꝫ ꝙ quidā ꝓduxit teſtes: ⁊ iurauerunt ſed nō dixerunt: ſꝫ poſtea ad domum ꝓducētis dicunt ꝓducenti dictū ſuū: forte corā alijs bonis viris: et ipſi volunt recedere: ⁊ qui eos ꝓduxit in iudicio recitat poſtea hoc: certe nō creditur: ſed ipſi debent ſtare dū dicunt: nō tamē vltra .xv. dies: ſꝫ interim debet ille qui eos ꝓduxit alere: vt h̄ ſbijcit. vt ⁊ .C. e. l. qm̄ liberi. ⁊ l. ſi qn̄. ⁊ .C. de appel. l. eos. § ſi q̄s aūt poſt. Accur.

f ¶ In reum. conuerte litterā. i. ne in reum. i. accuſatuꝫ hac lege iulia de vi publi. vel priua. qđ tm̄ in eo crimine dr̄ exaudit̄ in quolibet alio crimine cū eadē rō ſit. vt ar. .ff. de ver. ob. l. a ticio. in fi. Et idē in pecuniaria cauſa: vt non admittant̄ illi de quibus ſubijcit: vt patet in liberto de quo primo ſubijcit: vt .C. de q̄ſtio. l. prudem.

g ¶ Qui ſe. ſubaudi ei q̄ ⁊c. ſꝫ nec ꝓ eo: vt .d. l. prudem.

h ¶ Parēteve. q̄ etiā ꝓprie libert⁹ accuſari dici pt. vt .ff.

de verbo. ſig. l. licet inter. § patronos.

i ¶ Impubes. no. ꝗ nō poſſe ferre teſtimoniū minoreꝫ xiiij. vel .xij. annis. vt inſti. de teſta. § i. ſꝫ q̄ri ꝯſueuit an fact⁹ pubes poſſit reddere teſtimoniū de his q̄ vidit i pupillari etate: vr̄ ꝙ nō: vt .ff. ti. i. l. fi. ⁊ .C. de fal. mo. l. i. in fi. ſꝫ tu dic ꝯ ſm̄ Io. nam nō ꝓhibet̄: ꝗ admitti̅t. vt .ff. e. l. i. § adhiberi. Iteꝫ pōt ſcire de fctō et de iure: lꝫ non ad ſui ꝑiudiciū. Iteꝫ ſeruus fact⁹ liber ferre pt̄ teſtioniuꝫ de eo qđ primo vidit. vt .ff. de ver. ſig. notiōeꝫ. § inſtrū. Itē facultas ꝓbationū nō dꝫ anguſtari: vt .C. de her. l. qm̄. ⁊ expreſſum vr̄ .ff. ad ſill̄. l. excipiunt̄. hec aūt ſūt ꝟa niſi velint teſtificari in ea cā in q̄ ad ſui ſbaꝫ exigit̄ cert⁹ nūerus pſonaꝝ: vt in teſtō. nā a ꝑncipio exigit̄ teſtis idoneus. vt īſti. de teſta. § teſtes. Itē q̄d de eo q̄ iam deierauit al's. Io. putat eū remoueri q2 q̄ ſemel fuit malus ⁊c. vt .ff. de accuſa. ſi cui. § i. ſi tm̄ penituit et penitētiā ꝑegerit ſibi iniūctā: q̄dā putant poſſe teſtificari: q̄ſi ſit in integrū reſtitut⁹: vel q2 poſt tēpus vr̄ remiſſa infamia. vt .C. de his q̄ no. infa. l. et ſi ſeuerior. ⁊ ꝓ hoc .C. de nuptijs. l. imperialis. § i. in fi. ⁊ in aut. cōſtitutio. q̄ de digni. § illud. colla. vi. ſꝫ quidā ꝯ. nā dicūt ꝙ remitti̅t quo ad deū: nō quo ad mundū vel publicā vindictā pena infamie: ſiue delicti ex quo ſecuta eſt īfamia. Itē q̄d de homicida vel alijs q̄ ſunt in mortali pctō conſtituti. Rn̄. nō repellūtur iure nr̄o. ꝗ admittunt̄. vt .ff. eo. l. ij. § i. lꝫ iure cano. repellunt̄. vt .vi. q. i. c. infames. Accur.

k ¶ Publico. hic enim infamis eſt. vt .ff. de pub. iudi. l. infamem.

l ¶ Eorū. nō licet ꝑdictis ferre teſtimoniū q̄ iudicio publico dānati erāt. q̄ tamē in integrū reſtituti ⁊c.

m ¶ Publica. ꝓpter priuatā autē ideo nō min⁹ recipiet̄ cū non iuſte infertur. vt .C. de priua. car. l. i. iſti autē inuinculati repelluntur vel ꝓpter notā vite ſue: lꝫ nō ſint infames: vel q2 ꝑſumit̄ ꝙ falſum teſtimoniū dicerēt pro aliquo qui eis promitteret ſe eos liberaturū a vinculis.

n ¶ Locauerat. hic eſt infamis ipo iure. vt .ff. de poſtu. l. i. § remouet. ⁊ de his qui no. infa. l. ij. in fi.

o ¶ Palā. i. ſine delectu. vt .ff. de ritu nup. l. palam. i pri. et eſt infamis ipſo iure. vt .ff. de his qui no. infa. l. athletas. § ait pretor. ⁊ de ritu nup. l. palā. § nō ſolū. ⁊ qđ dicit hic fecerit. nota ꝙ etiā ſi deſijt tamen adhuc prohibetur. vt .ff. de ritu nup. l. palam. § non ſolum. et ſic nota iure noſtro repelli īfames: vt hic. et iure cano. vt in decre. vi. q. i. c. infames. Fallit in crimine leſe maieſtatis. vt .ff. ad legem iul. ma. l. famoſi. ⁊ .C. ad le. iul̄. ma. l. nullus. Item fallit in hereticis qui ſunt infames. vt .C. de ſum. trini. l. i. in fine. ⁊ tamen admittuntur. vt .C. de here. et ma. l. quoniam. vel verius loquitur de illis hereticis q̄ per ſententiam erāt infames futuri. et adhuc non erat

Infames nō ſꝑ a teſtimōio repellūtur.

nō dicēduʒ pecuniā accepiſſe iudicatus[a] vel conuictus[b] erit. Nā quidā ꝓpter reuerētiam[c] perſonarū: quidā propter lubricum[d] cōſilij ſui. alij vero ꝓpter notam[e] et infamiam[f] vite ſue admittēdi nō ſunt ad teſtimonij fidem.

¶ No. tex. ꝙ in his q̄ ſpectāt ad litis ordinationē debemus inſpicere cōſuetudinē loci vbi agit̄: vt hic et. C. de iura. calū. l. ij. circa fi. ſecus in his q̄ pertinēt ad litis deciſionem. dixi in. l. fundus. ff. de euic. ⁊ in. l. j. ff. de vſur. Bar.

¶ Teſtes non temere euocādi ſunt per longū[g] iter: et multo min⁹ milites[h] auocādi ſunt a ſignis vel muneribus perhibendi teſtimonij cauſa: id q̊ꝫ diuus adrian⁹ reſcripſit. Sed ⁊ diui fratres reſcripſerūt: qđ ad teſtes euocādos pertinet. diligētie iudicantis eſt explorare q̄ cōſuetudo in ea prouincia in qua iudicat fuerit. nam ſi ꝓbabitur ſepe[i] in aliā ciuitatē[k] teſtimonij grā pleroſqꝫ euocatos: nō eſſe dubitāduʒ quin euocandi ſint quos neceſſarios in ipſa cognitione dep̄henderit qui iudicat. Pau.

Lege iulia et papia iudiciorꝫ publicorꝫ cauetur: ne alicui iuito denūciet̄[l] vt teſtimoniū litis dicat aduerſus ſocerū: generum: vitricū: priuignum: ſobrinum[m] ſobrinā: ſobrino ſobrina ve natum: eoſve qui ꝓpiore[n] gradu ſint. Item nec liberto ipſius[o] liberorū ve eius/parentum viri[p] vxoriſve. Item patroni[q] ⁊ patrone aduerſus libertos: neqꝫ liberti[r] aduerſus patronos cogātur[s] teſtimonium dicere. Gaius.

In legibus quibus excipitur ne gener aut ſocer inuitus teſtimonium dicere cogeretur: generi appellatione ſponſum filie quoqꝫ contineri placet. Itē ſoceri ſponſe[t] patrem. Iulia.

Idonei nō videntur eſſe teſtes quib⁹ imperari[u] poteſt vt teſtes fiāt. Mode.

Serui reſponſo[x] tūc credēdū eſt: cū alia ꝓbatio ad eruēdā ꝟitatē nō eſt. Sce.

ſentētiatū. ſi autē ipſo iure vt manichei tūc nō poſſunt. Itē fallit ꝯtra pariter infamē: cū nil iudeus ⁊c. vt ar. d. l. qm̄. alij dicūt oēs infames admitti niſi in publicis criminibus: vt hic. ſed cū tormētis. vt. ff. e. l. ob carmen. §. ſi ea. ⁊ in auſ. eo. §. ſancimus. colla. vi. nā ⁊ ſeruus qui nō pōt eſſe teſtis cuʒ tormētis admittitur: ſed vt dixi oēs repellunt̄ ſm Jo. niſi in caſib⁹ modo notatis: et tūc cū tormētis forte. turpes aūt admittuntur: ſed cū tormentis. vt in auſ. eo. §. ſi vero. colla. vi. Qđ autem dixi de ſeruo nō ob. quia ille non recipit̄ vt faciat plenā fideʒ. ſed ad iudicium pro veritate inquirēda. vt. ff. de q̄ſtiōib⁹. l. i. §. queſtioni. et. l. edictū. §. i. et ſic ſpeciale eſt in hereticis ꝙ admittantur.

a ¶ Iudicatus. per ſentētiā iudicis. vt. ff. ad. l. iul. repe. l. eadeʒ lege §. hac lege.

b ¶ Cōuictus. ꝑ ſuā cōfeſſionē. vñ ſeipm̄ cōdēnauit. vt. ff. de confeſ. l. i.

c ¶ Reuerentiā. vt liberti. et no. ꝙ reddit ratiōeʒ predictorum: et ꝑ ordinem.

d ¶ Propter lubricū. vt ipubes.

e ¶ Propter notā. vt in eo qui eſt in vinculis detētus.

f ¶ Et infamiam. vt dānati de publico iudicio. ſunt et alie cauſe propter quas quis repellitur. vt habes. ff. e. in diuerſis. ll. Accur.

g ¶ Per longū. vt. ff. quēad. teſta. ape. ſi q̄s ex ſig. niſi ſic ſe habeat conſuetudo: vt in fine huius legis.

h ¶ Milites. hi nec ēt per vicinum. inuiti ducuntur. vt. ff. eo. l. inuiti.

i ¶ Sepe. ergo eſt faciēdū qđ ſepe factū eſt: vt hic ⁊. C. lo. certi. ⁊. ff. de admini. tu. l. ſine herede. §. pe. ⁊. C. de edi. pri. l. an in totū. ⁊. C. q̄ ſit lō. ꝯſue. l. i. ⁊. C. de aq̄du. ⁊ vſuꝗ. l. diligēter. lib. xi. ⁊. ff. de ſer. vr. p̄. l. qui luminibus.

k ¶ Ciuitatem. i. vt de alia ciuitate veniant.

Lege iulia. denūcietur. ab aliquo priuato. publice eñ oībus imperari poteſt ſm quoſdā. qđ nō puto his ꝑſonis: ſʒ an ꝓ eis? rñ. nō: cū ſi valeret ꝓ vtraqꝫ parte valeret. vt. C. de epi. ⁊ cle. auſ. ſʒ iudex. et facit pro hoc inſti. de teſta. §. ſʒ neqꝫ. ſʒ arg. ꝯtra. C. de leg. ⁊ cō. l. quod fauore. Itē nota ꝙ q̄dā intelligunt. l. iſtā in criminalib⁹ tm̄: q; iudiciū ſanguinis agit̄: nō in ciuili. ⁊ hoc videtur innuere illud ꝟbū lege iulia. publicorꝫ ⁊c. ſʒ ego id non puto: q; ſimpliciter lex loquit̄. ergo verū eſt illud in criminali ⁊ ciuili. ar. ff. de al. l. i. §. ij. ⁊. ff. de lega. preſtā. contra tabu. bo. poſ. peti. l. i.

m ¶ Sobrinū. ſobrini ⁊ ſobrine ſunt q̄ ex feminis deſcēdūt: ſicut cōſobrini: quaſi cū ſorori ni. vt iſti. de grad. §. iiij. ⁊ §. vi. ſʒ an idem iuris erit in agnat̄. Rñ. vtiqꝫ cū in eis ſit eadeʒ vl̄ maior rō. et qđ dicit h̄ Pau. videtur reducere ad mēoriā. ff. de grad. l. iuriſcōſultus.

n ¶ Propiore. vt patruū: amitam: auunculū: materteram.

o ¶ Nec liberto ipſi⁹. accuſati nō dnūciet̄ teſtioniū ꝯ accuſatū. Azo.

p ¶ Viri. ne denūciet̄ liberto viri cōtra vxorē ei⁹ accuſati: quia ei debet reuerentiā. vt. C. de in ius vocā. l. i. Itē ne liberto vxoris ei⁹ q̄ accuſatur denūciet̄ teſtimoniū ꝯtra ipm̄ maritū accuſatum.

q ¶ Patroni. repete ne denunciet̄ liberto patroni cōtra libertū qui eſt libertus eiuſdeʒ patroni vl̄ patrone: q; ſunt de eadem familia. Ac.

r ¶ Liberti. hoc dixerat. ſed repetit vt plenius dicat.

ſ ¶ Cogantur. ſed nec admittuntur liberti volētes. vt C. eo. liberti aduerſus. Accur.

In legib⁹. ſpōſe. vt. ff. de gradi. cogna. l. ſeruus. Ac.

Idonei. imperari. ſiue liberi: ſiue ſerui ſint. et intellige imperari a ꝓducēte eos ꝓ ſe: alioq̄n nullus teſtis idoneus eſſet: q; magiſtrat⁹ ei ꝑcipe pōt. vt. C. eo. ſi qñ. Itē intellige imperari poſſe rōne patrie poteſtatis: vl̄ dñice: vel rōne obediētie: vel iuriſditiōis: vt in cā ꝓpria imperātis nō ſint teſtes q̄ de iuriſditiōe vel obedientia vel poteſtate eius ſunt: ſed in cā vniuerſitatis poſſunt: ⁊ hac rōne imperabit abbas monacho vt ferat teſtimonium pro collegio. vt ar. ff. de in ius vo. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. Accur.

Serui rñſo. qđ ab eo elicit̄ cū tormētis ꝑcedētib⁹ tm̄ indicijs. vt. ff. de q̄ſtio. l. maritus. ⁊. C. de queſtio. l. milites. ⁊. l. i. Itē de ſuo tm̄ facto intellige eū interrogari. vt. C. de q̄ſtio. l. interrogari. ⁊. ff. de ꝓba. l. cuʒ ꝓbatio. alās ſi nō de facto ſuo nō: cū nullā cōiōnē habeat cū iure ciuili. vt. ff. de teſta. l. qui teſtamēto. §. ſeruus. Alij dicūt

non oportere precedere indicis cum de ſerui facto queritur.ꝛ facit.ſ.de edil.edic.l.quero.§.fi.

a ❡ Inuiti.ſenes. qui ſunt maiores annis.lxx.vt.C.q̄ etate.l.i.lib.x.ꝛ.ff.de iu.immu.l.iij.Accur.

b ❡ Ualitudinarij.qui.ſ.morbo detinentur.Accur.

c ❡ Milites. vt ꝛ arg.ſ.e.l.iij.§.te ſtes.Accur.

d ❡ Non licet.vt hi q̄ ſunt ignominia miſſi de militia. vt.ſ.de his q̄ no.inſa.l.ij.§. ignominie. vel deportati.vł dic illi q̄ ſine ɔ̄decore apparere nō pn̄t. vt.ſ. ex qui.cau.ma.l.i eadē. in fi.ſʒ q̄d ſi ꝟitas aliť ſciri nō poterit: Rn̄.dicūt q̄dā oēs iſtos cōpellēdos. nam et magr̄at⁹ min⁹ idoneus admittiť in defectū.vt.ff.ɔ̄ mune.ꝛ ho.l.vt ḡdatim.§.q̄tiēs.ꝛ ſu⁹ ī defectū ad teſtionium admittiť.vt C.ɔ̄ q̄ſtio.l.i.ꝛ hereric⁹.vt.C.ɔ̄ heř.l.qm̄.ſed tu dic ɔ̄. nec ob.ɔ̄ mgr̄atu: q: in publico ꝟtiť vtilitas ꝛ iō īfringiť imunitas. Itē nec de ſuo:q: nō hʒ ꝑuilegiū:ſʒ q: ꝓ mortuo hēbať:iō nō admittiť:et q: dn̄i eſt nō īterrogať in eū niſi ī defectū ꝓbationū. Itē heretici nō hn̄t imunitatē ī lege cōi.ꝛ iō admittunť ne āguſteť facultas ꝓbādi.hi aūt ɔ̄ q̄b⁹ hec.l.loq̄ť vł ꝑuilegiū hn̄t vł iuſta cā̄ excuſanť.ꝛ iō nō coguntur ſm̄ Azo.niſi fuerint forte rogati:q: tūc videnť renūciaſſe excuſatiōi:ſʒ cū nō coguntur inuiti:ergo volentes iſti admittūtur.

Hꝭtic⁹ ī teſtē admittiť.

Inuiti teſtimoniū dicere nō coguntur ſenes[a]/valitudiarij[b]/milites[c]/vł illi q̄ cū magr̄atu reipublice cā̄ abſūt: vł q̄b⁹ venire nō licet[d]. Pau.

Teſtis idoneus pr̄ filio[e] aut filius patri nō eſt. Pōpo.

Nullus idoneus teſtis in re ſua[f] intelligitur. Gaius.

Ad fidē rei geſte faciendā etiā nō rogatus[g] teſtis intelligitur. Ulpia.

Ubi numerus teſtiū nō adijcitur[h] etiā duo ſufficiūt. pluralis enim elocutio duoꝝ numero contēta eſt.

❡ Cauſa ēuitāde abſurditatis debʒ fieri extēſio legis ad caſum nō expſſum habentē ſimilē rōnē. Bar. Pap.

Queſitū ſcio an in publicis iudicijs calūnie dānati teſtimoniū iudicio[i] publico phiberi poſſint. ſʒ neq; lege remia phibenť:ꝛ lex iulia de vi/ꝛ repetūdaꝝ ꝛ peculat⁹ eos hoies teſtioniū dicere non vetuerūt[k] verūtn̄ qd̄ legib⁹ omiſſum[l] eſt nō omitteť religiōe iudicātiū: ad q̄ꝝ offm̄ ꝑtinet ei⁹ q̄ʒ teſtionij fidē qd̄ integre frōtis hō dixerit ꝑpēdere[m]. Iul.

Scio q̄dē[n] tractatū eſſe: an ad teſtm̄ faciēdū adhiberi poſſit adulterij dānatus[o]. ꝛ ſane iuſte teſtionij offm̄ ei īterdictū. exiſtimo[p] ḡ neq; iuř ciuili teſtm̄ valere ad quod hm̄oī teſtis ꝓceſſit: neq; iure pretorio qd̄ ius ciuile ſubſeq̄ť[q]: vt neq; hereditas adiri[r]: neq; bonorū poſſeſſio dari[s] poſſit. Pau.

Repetūdaꝝ dānat⁹ nec ad teſtioniū[t] nec ad teſtamētū[v] adhiberi p̄t. ❡ Liber

Teſtis ī certꝭ caſib⁹ dʒ eſſe rogatus.

e ❡ Teſtis idone⁹.filio.vt ꝛ.C.e.l.parētes.ergo nec ſocer:cū vicē patris obtineat.vt ꝛ.ff.ſo.ma.l.q: parētis.in caſtrenſi aūt peculio ſi fili⁹ ante miſſionē teſtm̄ fecerit pr̄ teſtis haberi pōt.vt.ff.de teſta.l.qui teſtō.§.i.

f ❡ Null⁹.ī re ſua.ꝓncipaliť ſua.ſec⁹ ſi ſc̄dario.nā pōt legatari⁹ eē teſtis ī cā̄ teſtamēti.vt.ff.ɔ̄ teſta.l.q̄ teſtō.ꝛ īſti.de teſta.§.pe.nec ob.huic.C.de fideicō.l.fi.ibi ꝛ iudex ꝛ teſtis ꝛc.q: non loquiť ibi de hm̄oī teſtificatiōe.an aūt vēditor poſſit eē teſtis ī cā̄ euictōis ꝓ ēptore. Rn̄.nō puto:cū ad euʒ cōmodū ꝛ incōmodū ꝑtinere poſſit:et ſic eēt ſua cauſa.vt.ff.qn̄ ap.ſit.l.i.§.in propria.niſi tunc qn̄ nō teneret de euictiōe.nec ob.ſ.fini.regū.l.eos.quia ibi de euictione nō tenetur.Accur.

g ❡ Ad fidē.nō rogat⁹. ꝑter ꝗ in q̄ttuor caſib⁹.ſ.in teſtamēto.in ſolutiōe facta creditori ei⁹ debiti qd̄ erat ī ſcriptis. Itē in ɔ̄feſſiōe creditoris ɔ̄fitētis ſibi ſolutū tale debituʒ. vt.ff.de teſta.l.heredes.§.fi.ꝛ.C.de teſti.auť.rogati.ſup.l.teſtiū.quart⁹ in diuortio.vt.ff.de repu.l.nullū.ſʒ hoc nō bn̄ ibi apent. Alij dicūt hodie ſemꝑ rogari ꝑ dictā auť.ꝛ ſic hoc corrigi dicūt qd̄ hic diciť.Ac.

h ❡ Ubi numer⁹.nō adijciť.qd̄ fit q̄n̄q;: vt in teſtō in quo q̄n̄q;.vij.vt in teſtō ceci. vt.C.q̄ teſta.fa.poſ.l.hac ɔ̄ſultiſſima.q̄n̄q;.vij.vt regulariter. vt.C.de teſta.l.hac ɔ̄ſultiſſima.§.i.q̄n̄q;.v.vt in teſtō ruſtici.vt.C.de teſta.l.fi.et in codicillis.vt.C.de codi.l.fi.q̄n̄q; tres.vt.C.ſi cer.pe.l.fi.et in auť.ibi poſita.q̄n̄q; duo.ꝛ hoc regulariter:cum pluralř locutio ꝛc. vt hic. et.ff.de ver.ſig.l.inter illa.§.fi.ſʒ cōtra.ff.de op.le.l.i.ſolu.vt ibi.

i ❡ Queſitū.iudicio.i.in alia accuſatione facta ɔ̄ crimie publico.

k ❡ Non vetuerūt.ſed ꝓbo ꝙ cauet.l.iul.de vi vt repellātur dānati de calūnia.lex em̄ iul.de vi prohibet dānatū de publico crimie. vt.ſ.e.teſtiū.§.lege.ſʒ calūnie dānatus de publico crimie videť dānatus:q: l.repetūdarū. vt.ſ.de calū.l.i.§.i.qd̄ eſt publicum crimen. vt.ff.de pub.iu.l.i.in fi.vł ſi nō tenetur. l.iul.ꝛpe.q: nō accepit pecuniā:teneť tn̄ lege remia. vt.ff.ad turpil.l.i.§.calūniatorib⁹.q: publico crimine calūniat⁹ eſt.ꝛ iō publica eſt accuſatio.vt.ff.de ꝑua.l.ꝑuaricatōis.§.fi.arg.a ɔ̄rio ſenſu reſumpto. Itē probo aliter:q: l.iulia repelluntur infames.vt.ſ.eo.l.iij.§.lege. Rn̄.ad hoc nō cauetur vt hic dicit:ſcʒ nominatim. vnde nec caueri videť.vt arg.ff.de iniur.item apud labeonē.§.ait pretor.

l ❡ Omiſſuʒ. hic no.ar.qd̄ dixi.ſ.de offi.aſſeſ.l.liberti.

m ❡ Perpendere. ꝛ ſi inuenerit vacillare puniat cuiuſcūq; fori teſtis.vt.C.eo.nullum.

n ❡ Scio quidē.q.d.non ſolū illud cōſideratur in teſte: ſcilicet ꝙ nō ſit pupillus.ſed etiam hoc ſpectatur ꝙ integri ꝛc.

o ❡ Dānat⁹. cū adhuc nō ſit facta executio:lʒ ſit ſeru⁹ pene.vt.ff.de pe.qui vltimo.vł dic ꝙ olim nō occidebatur:hodie ſecus.vt.C.de adulte.l.q̄uis.vel dic adulterij.i.l.iulia de adulte.q̄ multa habet capitula:quorum quedā non inferunt mortem. vt.ſ.de mino.l.auxilium.§.fi.vel dic dānatus.i.dānata. vt in auť.ſed hodie.que eſt ſuper.d.l.q̄uis.

p ❡ Exiſtimo.eſt enim infamis. vt.ff.de publi.iudi.l.infamem.

q ❡ Subſequitur.vt et.ſ.de preſcrip.ver.l.quia.

r ❡ Adiri.ſ.de iure ciuili.Accur.

s ❡ Dari. de iure pretorio.ſ.ex huiuſmodi teſtamento vbi talis interuenit teſtis.

t ❡ Repetundarum.ad teſtimoniū. vt.ff.ad.l.iul.repe.l.eadem.§.hac lege.

v ❡ Ad teſtamentum. vt.ff.de teſta.l.qui teſtamento.§.eum qui.

mofroditus an ad teſtim̄ adhiberi poſſit/qualitas ſexus incaleſcentis oſtēdit[a]. Idem.

Qui falſo[b] vel varie[c] teſtimonia dixerunt: vel vtriꝗ parti ꝓdiderūt[d]: a iudicibus competēter puniūtur[e]. Ulp.

Pater ⁊ filiꝰ q̄ in poteſtate eius eſt item duo fratres q̄ in eiuſdē patris poteſtate ſunt/teſtes vtriꝗ in eodē teſtō vel eodē negocio fieri poſſunt: qm̄ nichil nocet ex vna domo plēs teſtes alieno negocio adhiberi[f]. Pau.

Ex eo ꝙ prohibet lex iulia de adulterijs teſtimoniū dicere ꝯdēnatā mulierē[g]: colligit[h] etiā mulieres teſtimoniuz in iudicio dicēdi ius hr̄e[i]. Ulp.

Inuiti teſtimoniū in iudicio nō dicunt publicani[k]. Itē is q̄ nō detractādi teſtimonij cauſa aberit[l]. Itē is q̄ exercitui ꝑbēdā ꝯduxerit[m]. Sz nec pupillis[n] teſtimoniū denūciari pōt. Venul.

In teſtimonium accuſator citare nō debet[o] euz q̄ in iudicio publico reus[p] erit aut qui minor .xx. annis[q] erit. Archa.

Ob carmen famoſum dānatus inteſtabilis[r] fit. ¶ Illud q̄ꝗ incūctabile eſt: vt ſi res exigat non tm̄ priuati: ſz etiam magiſtratus[s] (ſi i preſenti ſint) teſtimoniū dicāt. Itē ſenatus cēſuit pretorē dare debere teſtimoniū in iudicio adulterij cauſa.

¶ Si ea rei ꝯditio[t] ſit vbi arenariū teſtē vel ſilē ꝑſonā admittere cogimur[v]: ſine tormētis teſtimonio eius credēdum non eſt.

¶ Hic eſt ſolēnis. §. ⁊ ſepe occurrit in iterdicto turbate poſſeſſiōis: hoc tamē itellige ſiue ab eadē parte ſiue a diuerſis ꝓducant. ſtat em̄ potiꝰ dignitati q̄ȝ numero: qꝺ itellige niſi in nūero ſit magnꝰ exceſſus: vt ex eo. c. in nr̄a. vbi gl. Bar.

¶ Si teſtes oēs eiuſdē honeſtatis ⁊ eſtimationis ſint ⁊ negocij qualitas ac iudicis motus cū his cōcurrit: ſequenda ſunt oīa teſtimonia[x]. Si vero ex his quidā eorū aliud dixerint lz impari numero[y] credendum eſt quod nature negocij ꝯuenit: ⁊ qꝺ inimicitie aut gratie ſuſpitione caret: confirmabitꝗ iudex motū animi ſui ex argumētis et teſtimonijs: et q̄ rei aptiora ⁊ vero proximiora eſſe cōpererit. Non enim ad multitudinē reſpici opz: ſz ad ſincerā teſtimonioꝝ fidē: ⁊ teſtimonia quibꝰ potius lux veritatis aſſiſtit[z].

¶ Iudex dꝫ intereſſe examinationi teſtiū ⁊ facere eoꝝ dictū ſcribi ꝑ notariū: ⁊ ſi nō habet notariū adhibeat duos teſtes. h. d. Venule.

a ¶ Oſtēdit. vt. ſ. de ſtatu ho. l. queritur. Accur.
Qui falſo. puta eſſe quod non erat.
c ¶ Varie. quando idem negauerunt ⁊ conceſſerunt.
d ¶ Prodiderūt. i. vtriꝗ pti reuelauerūt teſtionia ſua.
e ¶ Puniunt. nō ſolū nō credit eis. vt. ſ. e. l. ij. ſz etiam puniūtur pena legis cor. de fal. ſcz cū ordinarie accuſent. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. eos q̄. vel ex officio ꝓ motu iudicis ſine accuſatiōe. vt. C. eo. l. nullum. Accur.

Pater. adhiberi. vt. ff. de teſta. l. ad teſtiū. i prin. ⁊ inſti. de teſta. § pater.

Ex eo. mulierē. vt ⁊. ſ. e. l. iij. § lege. in eo qꝺ dicit dānatuz publico iudicio repelli. et facit. ſ. eo. l. ſcio.

h ¶ Colligit. i. a ꝯtrio ſenſu qꝺ ē bonū ar. vt. ſ. ꝺ offi. eiꝰ cui man. eſt iuriſ. l. i. § huiꝰ rei. et hic.

i ¶ Ius hr̄e. excepto teſtō. vt. ff. de teſta. l. q̄ teſtamento. § mulier.

Inuiti. publicani. q̄ cōducūt publica vectigalia ⁊ exigūt. vt ff. de publi. l. i. § i.

l ¶ Aberit: vt cā religiōis. Azo.

m ¶ Cōduxerit. ſ. eq̄s vel plauſtra q̄ conducūt annonā exercitui.

n ¶ Sz nec pupillus. no. pupillū nō poſſe eſſe teſtē: vt hic. ⁊. ſ. e. l. iij. § lege. et hoc in ciuili cā. in crimiali etiā pubes nō pt: niſi ſit maior. xx. an. vt. ff. l. ꝑri. Fallit aūt in pupillꝰ crimie leſe maieſtatꝫ: vbi ēt pupillꝰ admitti vr̄ ⁊ torquet an teſtꝫ ſi opꝰ ē. vt. ff. de qō. l. de miore. i ꝑn. Itē videt fallere ſi eſt ēt poſſit ꝓximꝰ pubtati ⁊ doli capax. vt. ff. ꝺ libe. cau. l. fi. ſz nō erit ꝑ hoc teſtis: ſz faciet aliqꝺ indiciū: imo ibi ꝓ obligādo.

In teſtimoniuz. nō debet. i. nō debet facere citari. ſic ſ. de his qui no. infa. l. furti. § mandati.

p ¶ Reus. i. accuſatus. ſic ponitur. ff. de acquirē. here. l. panthonius. § rei.

q ¶ Uigīti ānis. hoc in crimīali. vt. ſ. l. ꝑri. dixi.
Ob carmē. iteſtabil'. vt ⁊ ff. de iniur. l. lex cor. § ſi qs libeꝝ. nec ꝗ dicat nec dicat teſtioniū ei. vt. ff. de teſta. l. cum lege. Io. nec teſtim̄ facere pt. vt. ff. ꝺ teſta. l. is cui. § fi. Io.

ſ ¶ Magiſtratꝰ. q̄ nō ſunt iudices in illa cā. nā ſi iudicaturꝰ ē nō admittit: ſz q̄ fuit cognitor ad teſtioniū vocādus nō eſt. vt i decretꝫ. ij. q. vi. c. ſtatuēdū. ſm̄ azo. i ſumma. lz pla. nichil dixerit ſe legiſſe: ſz tu potes dicere ꝙ i ſcꝺo caſu. vt. C. de arbi. l. antepe. Accur.

t ¶ Si ea rei. i. cauſe.

v ¶ Cogimur. vt i crimie leſe maieſtatꝫ vbi oīum eſt exeq̄ta cōditio. vt C. ad le. iul. ma. l. nullꝰ. et. ff. de queſtio. l. ex libo. i. rn̄. ⁊ § i. ⁊. l. vnius. § iij. Accur.

x ¶ Teſtimonia. in idem ⁊ pro eadem parte cōſentientia: ſiue vtriuſꝗ partis ſint: ſiue vniꝰ cuz altera non ꝓduxit.

y ¶ Impari numero. intellige qn̄ ex vna eadēꝗ parte duo dicunt vnū tres vel q̄ttuor dicunt aliud. nā creditur dignioribꝰ: ſecus ſi a diuerſis ꝑtibꝰ: q: tūc maiori nūero credit. vt ſ. e. l. iij. § i. et ſic ē vna dictio ipari. vl' dic etiā ſi a diuerſis ꝑtibꝰ ꝓducant credi hoēſtioribꝰ. et ſeruari qꝺ h dicit. ⁊. d. l. ſ. eo. loquitur qn̄ equales erant. alſ tm̄ ſtat nūero maiori. vt ar. ſ. ꝺ pac. l. maiorē. In iſtis aūt nō ſtat alicui: ſiue ab eadē pte: ſiue a diuerſis partibus proferātur ſm̄ Io. vt. C. de fide inſtru. l. ſcripture. ſz Azo dicit qꝺ eſt veriꝰ idē i ſcripturꝫ a diuerſis ꝑtibꝰ ꝓlatꝫ. ſecꝰ ſi ab eadē: q: tūc pt ꝓuidere ne ꝓducat ꝯtraria: qꝺ nō eſt in teſtibꝰ ⁊c. Accur.

z ¶ Aſſiſtit. vt ⁊. ſ. ꝺ ꝓba. l. cū ꝺ etate. ⁊. C. e. l. iuriſiurādi. ⁊ no. h ꝙ varietas locoꝝ reprobat teſtes: vt i Danie: Teſtes le ⁊ ſuſanna. Itē tpis vt i decretꝫ. iij. q. ix. nichilominꝰ. ⁊ repro = xxxv. q. vi. c. ꝺ parētela. hoc determiat Io. vt tūc hēat lobat loco cū qn̄ de certo tpe eſt qō: qꝺ exigit ad alicuiꝰ facti exn̄tiā: tūc varie vt ſi dicat vno ꝯtextu factū eē teſtm̄. alſ ſecꝰ: vt ſi dicā ꝙ tas. poſſederim ⁊ inducā plures teſtes: vnus dicat ego vidi

eum poſſidere p annū:aliȷ̄ per alium:et ſic de ceteris: eorum teſtimoniū tenet: qꝛ hoc ſolū q̄ritur an poſſederim: qḋ oēs teſtes dicūt:ꝛ ſup eo ſolo de quo eſt controuerſia inducendi ſunt teſtes:vt.ſ.de peti.he.l.ſi q̄s libertatem in fi.ꝛ.ſ.de pba.l.ſi arbiter.§.quotiens.ꝛ.l.in ol.ꝛ.ſ.de edil.edic.l.i.§.cū eſt.ꝛ.C.de iur.ꝛ fac.igno.l.cū falſa.ſed de hoc ſolo cōtendit an poſſederim.hoc autem oēs dicūt:vn̄ eorū teſtimoniuꝫ tenet nec enī queſtio eſt an illa vel illa die poſſederit ſm Jo.

Curent magiſtratꝰ cuiuſqꝫ loci teſtari volentibus et ſeipſos[a] et alios teſtes vel ſignatores prebere / quo faciliꝰ negocia explicentur: ꝛ probatio rerum ſalua ſit. Idem. Produci[b] teſtis non poteſt qui ante in eū reuꝫ teſtimonium dixit. Pau. Teſtes eos quos accuſator de domo produxerit / interrogari nō placuit[c]. Archa. Mandatis cauetur vt preſides attēdant:ne patroni i cauſa cui patrocinium preſtiterint[d] teſtimonium dicant.quod et in executoribus[e] negociorūꝫ obſeruandum eſt.

De iuris et facti ignorantia. Ti.vj.

Paulus. Ignorātia vel facti vel iuris eſt: nam ſi q̄s neſciat deceſſiſſe eū cuiꝰ bonorū ei poſſeſſio defert:nō cedit[f] ei tp̄s. Sꝫ ſi ſciat q̄dē defūctū eē cognatū: neſciat aūt ꝓximitatis noīe bonorum poſſeſſionē ſibi deferri:aut ſe ſciat ſcriptum heredem:neſciat aūt qꝫ ſcriptis heredibus bonorum poſſeſſioneꝫ pretor promittit cedit ei tempus: quia in iure errat. Idem eſt ſi frater conſanguineus defuncti credat matrem potiorē eſſe[g]. Si q̄s neſciat ſe cognatū eē/ interdū in iure:interdū in facto errat.nā ꝛ ſi liberū ſe eē: ꝛ ex q̄-

Curent.ſeipſos.no.iudicem debere adeſſe qn̄ i ſecreto teſtes interrogant.vt et arg.in aut.vt defunc.ſeu fu.§.illō.col.v.ſed qḋ ſubȷ̄icit qꝫ teſtes debēt adhiberi:eſt mirū q̄re dic qꝫ debēt intereſſe iuramento teſtiū.nō autē dicto.vt.C.eo.l.ſi qn̄ vel dic qꝫ qn̄ tabellionē nō habet q̄ eorum dicta ſcribat:tūc faciet eos dicere coram teſtibus:ſi autem habet tunc ipſe ſcribat:ꝛ hic ſubȷ̄icit vel ſignatores ꝛc. iſta ergo lex locum hꝫ poſt litem conteſtatā.nam tunc producuntur teſtes:ſed ꝛ ante poteſt locuꝫ habere ſi non eſt i poteſtate ꝑducentis litem conteſtari:vt qꝛ reus vel etiam actor cū teſtes debeant recedere vel cito mori.vt.ſ.ad.l.aquil.l.in lege ꝛ in aut.de teſti.§.hic vero.col.vij. Accur.

Produci.quattuor modis poteſt intelligi.Primo vt dicas nō pōt ꝑducere ꝓ ſe eum q̄ prius cōtra ſe teſtimoniū dixit:qꝛ p̄ſumit eſſe teſtis redēptus:ſed hoc in eadē cauſa.ſecus in alia cauſa.vt.C.eo.ſi quis teſtibus.vel dic vt ibi.Scḋo non pōt ꝑduci q̄ an̄ dixit reū.i.malū teſtimonium in alia cauſa:qꝛ qui ſemel eſt malus preſumitur ꝛ poſtea.vt.ſ.de accu.l.ſi cui.§.hiſdem. Tertio qꝫ nō poteſt ꝑduci poſt didicita teſtificata:vt in aut.de teſti.§.qꝛ vero. ꝛ ſic loquit ſm iura noua. licet arg.ſit ꝯ.ſ.de queſtio.l.repeti.Quarto vt non poſſit bis ꝑduci etiā ante aperturā.vt arg.C.eo.l.fi.§.ſi autem.Jo.ꝛ ſꝫ hoc dic reum.i.accuſatū vel conuentū p̄io tertio ꝛ quarto.ſꝫ in ſcḋo dic.i.malū:vt a iudice vocatꝰ aliq̄d immutet.ac.

Domeſtici a teſtimonio ſunt repellēdi.

Teſtes.nō placuit.qui ſunt domeſtici teſtes colligitur.C.de his qui ad eccle.cōfu.l.fi.§.ſane.ꝛ.C.de q̄ſtio.l.ꝑidem.ꝛ.ſ.de penis.l.reſpiciendū.§.furta. Azo. ꝛ iſti non debent admitti.vt hic ꝛ.C.eo.etiam.Ac.

Mandatis.p̄ſtiterint.i.preſtare ceperint eundo corā iudice.alꝰ ſi preſtitiſſet vſqꝫ ad finem cauſe ad q̄d preſtaret teſtimoniū:certe ad nichil.Quid ſi nonduꝫ p̄ſtiterunt: tamen patrociniū ceperunt preſtare conueniendo de ſalario:vel paratus erat preſtare. Rn̄.bene debet admitti etiam ad poſtulationē ſue partis. cum hec lex non repellat eū.aliud eſt enim in eo qui preſtitit patrocinium q̄ꝫ in eo qui non preſtitit:quia ille more corrupti teſtis notam euadere non poteſt.vt.C.de aſſeſ.l.fi.in fi. Item quid ſi preſtitit:et altera pars contra quaꝫ preſtitit poſtulet eum i teſtem. Rn̄.cum cogēdum: qꝛ quod dicitur hic nō dicitur niſi reſpectu ſue partꝭ.i.ne poſtulante ſua parte audiātur.ſ.predicta rōe ne moreretur. hic autē ceſſat ille timor et illa ratio.quia et illa generalis habet locum que eſt.C.de leg.ꝛ cō.l.quod fauore: ꝛ ſūt hec ba maxime ſi nō ſumpſit aduocationē ne cogeret ad teſtimoniū. vel ſi ei ante aduocationē vel poſtea incontinenti ſit denūciatū ne aduocet. vt arg.ſ.ad le.iul.de adul.l.qui vxori.ꝛ.ſ.quod vi aut clā l.i.§.ſꝫ ꝛ ariſto.ac.

e In executoribus.i.apparitoribus negociorūꝫ ſm quoſdam. ſed Jo.dicit executores.ſ.ſindicos tutores et curatores ꝛ ſimiles: cum vt dn̄i de calumnia iurent i cā. In procuratore cōtra qꝫ poſſit eē teſtis cū nō iuret.ar.in aut.e.§.qn̄ vero.ꝛ de fide inſtru.§.ſi vero.aliud in iudicibus q̄ modo horum negociorum non ſunt iudices.vt.ſ.e.l.ob carmen.§.i.et facit.ij.q.vi.c.ſtatuendum.Accur.

De iuris ꝛ facti ignorātia. Quis i penis ꝛ factis ꝛ in cauſis ſepe pretenditur error tam iuris q̄ꝫ facti.ideo de eo ponit.et no.qꝫ quattuor ſunt que videntur idem: ſunt tamen diuerſa.ſ.ignorantia: neſcientia:error:ꝛ titubatio. Primū ſumitur in mala parte qui ſcꝫ dꝫ ſcire ꝛ ignorat.vn̄ dicit qui ignorat ignorabit:neſcire in bona et in mala.nam omnis ignorans neſcit:ſed nō cōuertitur. ſic enī hec duo verba copulātur. C.ꝑ quas pſo.no.acqui.l.ſi duo.error autē eſt cum aliud eſt q̄ꝫ credam. Qḋ autꝫ aliud ſit errare q̄ꝫ ignorare patet ex eo qḋ dicit ſi pt poſſeſſio acquiri ignorāti: ergo erranti.vt.ſ.de acq.poſ.l.ſi me in vacuā.§.i. titubatio vero cum hinc inde non duo diuerſa vel contraria ſcire videar:nec alicui eorū magis animum meū applico.vt.C.de cōdi.inde.l.fi.licet autꝫ in aliȷ̄s ſit differentia inter predicta quattuor:tamē q̄ꝫtū ad hunc tractatuꝫ non eſt differentia.nam omnia ad factum et ad ius referuntur.

Ignorātia/ neſcientia error ꝛ titubatio differūt

Ignorantia.nō cedit.vt ꝛ.C.qui admit.ad bo.poſ.l.bonorūꝫ.

g Potiorē eſſe.loquit ſm ſua tēpora.vt inſti.ad tertul.§.i.ſed hodie nouo iure non erraret. qꝛ oībꝰ ex latere venientibꝰ ꝓponit exceptis fribꝰ ex vtroqꝫ parēte ꝯiūctis q̄ cū ea admittunt vt in aut.de her.ab inteſta.§.ꝯſ̄s. ꝛ in aut.vt fra.filȷ̄.§.i.

bus natus ſit ſciat[a]. iura autē cognationis[b] hr̄e ſe neſciat: in iure errat. At ſi qs forte expoſitus quorū parentū eēt ignoret: fortaſſe ⁊ ſeruiat alicui putans ſe ſeruū eſſe: in facto magis q̄ȝ in iure errat[c]. ¶ Item ſi qs ſciat alii quidē bonorū poſſeſſionē delatā eſſe: neſciat autem ei tp̄s preteriiſſe bonorū poſſeſſiōis: in fctō errat. Idē eſt ſi putet eū bonorū poſſeſſionē accepiſſe[d]. Sȝ ſi ſciat eū nō petiſſe tēpuſqȝ ei ꝑteriiſſe[e] ignoret āt ſibi ex ſucceſſorio[f] capite cōpetere bonorū poſſeſſionē: cedet ei tp̄s/qꝛ in iure errat. ¶ Idē dicem[us][g] ſi ex aſſe heres inſtitut[us] non putet ſe bonoꝝ poſſeſ. petere poſſe an̄ apertas[h] tabulas. qꝛ ſi neſciat eē tabulas[i] i fctō errat. Mar.

In oī parte[k] error in iure nō eodem loco[l] quo facti ignorātia haberi debebit cum ius finitū[m] ⁊ poſſit eſſe ⁊ debeat: facti aūt interꝑtatio[n] plerūqȝ etiam prudētiſſimos fallit. Pomponius.

Plurimū intereſt vtrū qs de alterius cauſa[o] ⁊ facto[p] nō ſciret: an de iure[q] ſuo ignoret[r]. ſed caſſius ignorantiā ſabinū ita accipiēdā exiſtimaſſe refert: non deperditi et nimium ſecuri[s] hois. Idem.

Iuris ignorantia[t] in vſucapione negatur prodeſſe: facti vero ignorantiam prodeſſe conſtat. Nera.

Iniquiſſimum videtur[u] cuiqȝ ſcientiaȝ alterius q̄ȝ ſuā nocere: vel ignorantiaȝ alterius alii ꝓfuturā. Ulpia.

a ¶ Natus ſit ſciat. et ex qbus ali[us] ſit nat[us]. vtputa ſcio patrē tuū fuiſſe fratrē pr̄is mei. ſed puto non ideo te fuiſſe cognatum. et ſic de ceteris. Azo.

b ¶ Cognatiōis. i. cognationē. ⁊ per ꝯſequens ius ſuccedendi: vt differat a. ii. rn̄. huius. l.

c ¶ Errat. ergo cum q̄rit an mea ſit res: interdū de facto interduȝ de iure querit. Ac.

d ¶ Accepiſſe. cū repudiauit. Azo.

e ¶ Preteriiſſe. ſ. ſciat.

f ¶ Ex ſucceſſorio. qđ habet locū qn̄qȝ de capite in caput: vt cognati poſt agnatos. vt. ff. ſi ta. teſ. nul. ex. l. i. itē eadē pſona ſibi ſuccedit de capite in caput. vt q̄ excluſus eſt ab vn̄ liberi: idē admittat ad vn̄ agnati ⁊ ſi in hoc deficiat admittitur ad vn̄ cognati. vt. ff. đ ſucceſ. edic. l. i. §. ſed ⁊ videndum. tertio modo de gradu i gradū: vt primo filius. ſcđo nepos. et ſimr de aliis ordinib[us]. vt. ff. de ſucceſ. edic. l. i. §. quibus.

g ¶ Dicemus. ſ. vt currat ei tempus.

h ¶ Ante apertas. no. inſtitutū poſſe adire ante aptas tabulas ſi modo i ſolidū ſit inſtitut[us]. al's ſecus: niſi ſit filius i ptāte: vt hic. ⁊. C. de cadu. tol. §. cū igitur. ⁊. C. de iure deli. ſi fratris. ſed ꝯſtat hodie etiam ex parte inſtitutum poſſe ante apertas tabulas adire per. d. l. C. de cadu. tollen. §. in nouiſſimo. Accur.

i ¶ Neſciat eſſe tabulas. in qb[us] ſit inſtitut[us]. hac ꝑ pńa lege colligit hec diuiſio. ignorantia alia iuris: alia facti vt plene dices. ff. e. l. regula. Accurſius.

In omni parte. ſ. iuris: vt in ꝯtcu vel quaſi: vel maleficio vel quaſi: ⁊ pone exēpla vt. ſ. e. l. i. ⁊. ff. e. l. iuris ⁊. l. error. ⁊. l. regula. ⁊ vt ſit ꝑpetuuȝ qđ hic dr̄. dic loqui etiam in gn̄e ſingulorꝫ: ⁊ nō in ſingulis gn̄m. qn̄qȝ em̄ ſimilē locū habēt hi duo errores ad excuſandū. vt. ſ. de iuriſ. om. iudi. l. ſi qs id. §. doli. ⁊. ff. de adul. ſi adulteriū cū inceſtu. §. i. vbi mulier excuſat ab inceſtu errore iuris ciuilis vel facti. vt. ff. de re mili. l. q̄ cū vno. §. fi. Itē vt ſimilis pena imponatur. vt. C. vnde vi. l. ſi quis in tantam. ⁊. ſ. ad. l. aquil. l. ſcientiam. §. qui cum aliter.

l ¶ Non eodē loco. i. eodē effectu: qꝛ magis eſt reprehēſibilis error iuris q̄ȝ facti. cum ius finitum ⁊c.

m ¶ Ius finitū. de iure i ſcript[um] redacto h̄ loqtur: nō de iuris eq̄tate. vt. ſ. de leg. ⁊ ſe. cō. l. nō pn̄t. hoc aūt ius ꝑncipiū hȝ ⁊ finē. vt inſti. in ꝓhe. §. igitur. in fi. §. Accur.

n ¶ Interꝑtatio. i. ſcia. ſed interꝑtatio verbi eſt aperta eius ſignificatio. ⁊ ſic facit aperte id ſcire. Accur.

Plurimū. cauſa. cā appellatur ius: vt differat a facto: vel dic vtrūqȝ poni ꝓ eodem. i. ꝓ qualitate rei quod poſtea vocat ius. vt. ſ. de iureiuran. l. fi. eſt ergo in alieno facto vel qualitate tolerabilis: ſed in ſuo non vt Error i hic. ⁊. ff. ꝓ ſuo. l. fi. in fi. ⁊. ſ. ad vell. l. quā ꝑ. ⁊ loca. ⁊ cōdu. fctō alie l. item queritur. §. ſi fullo. ⁊ de ac. emp. l. tenet. ⁊. C. de reno ſcin. ven. l. qſqs. ⁊. ſ. ad mace. l. fi. in caſu tolerat ignorā- tolerabilis tia ſui facti: vt in eſt: ⁊ qn̄ debito repetendo qꝫ i ſuo. vt. ſ. de cōdi. inde. ſed ⁊ ſi me. ⁊. ff. de pac. do. l. inter ſocerum. §. i.

p ¶ Facto. eſt factum alienū. vt. ff. ꝓ ſuo. l. fi. Itē ſuū vt. ſ. ad vell. q̄ꝑ. Itē qualitas facti aliēi. vt. ſ. de edil. edic. l. i. §. cā ſui. ⁊ C. de reſcin. ven. quiſqs. Itē qualitas iuris alieni ⁊ ſui pendet ex pmis duobus.

q ¶ De iure. vel facto: vel qualitate rerū ſuarum. vt d. l. quiſquis. C. đ reſcin. ven. ⁊. ſ. de iureiur. l. fi. ⁊. C. ſi contra ius vel vti. publi. l. ii. Accur.

r ¶ Ignoret. qđ i ſuo vel alieno ꝓpter ig̃rātiā facti.

ſ ¶ Securi hois. vt ⁊. ff. e. l. nec ſupina. Accur.

Iuris ignorantia. no. hanc regulā: ⁊ pone exemplū vt qꝛ qs credebat ſibi licere emere a pupillo ſine tutoris auctoritate. vt. ff. ꝓ emp. l. ii. §. ſi a pupillo. ⁊. ff. đ vſuca. l. nunqȝ. facti ꝟo ignorantiā ꝓdeſſe cōſtat: vt h̄ ſubiicit. vt ſi credidit dn̄m eē vendētē: vt in ꝯrio caſu. vt ar. ff. e. l. regula. §. q̄ ignorauit. melius vt inſti. de vſuca. i prin. huic regule in pma parte vr̄ derogari. ecce em̄ fructuari[us] ancille putans ad ſe ei[us] partū ꝑtinere iure vſufru. ſi ita errando in iure vēdidit ⁊ tradidit bona fi. vſucapio emptori accipiēti ꝓcedit. vt inſti. de vſuc. §. item ſi is. ſȝ rn̄. ibi nō ꝓdeſt ipſi ignoranti vel erranti: ſȝ aliū. ſ. emptori: dicet qs. ꝑ hoc eſt ꝯriū alii regule alteri[us] ignorantiā ⁊c. ſic. ff. e. l. iniqſſimū. Rn̄. ignorātia alteri[us] ꝑ quē nō q̄ro nec a quo cām habeo michi nō ꝓdeſt: at emptor a vēditore cāȝ hȝ. Itē ſcđo derogari vr̄ vt ſi vir vxori credēti ſibi poſſe donari de iure donauit: vſucapit vxor. vt. ff. ꝓ dona. l. ſi vir vxori. ſȝ rn̄deri pt̄ qꝛ vxor ꝯſiderato gn̄e errabat in iure. putabat em̄ oēm donationē iter virū ⁊ vxorē valere: ſȝ cōſiderata ſpecie illius donationis non errabat in iure. erat ei res aliēa q̄ dōabat a viro: q̄ qꝛ donator nō fit pauperior nō reuocat. vt. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. ſȝ ſi conſtante. ⁊. l. ſi ſponſus. §. ſi quis rogatus. ſȝ in ſecūda pte videtur derogari: nec em̄ cuiuſlibet facti ignorātia prodeſſet: vt ſi puto rem nō eē furtiuā q̄ eſt. vt inſti. de vſuca. §. qđ aūt. ſȝ rn̄deri pt̄ illđ iō ꝯtingere: qꝛ lex inhibet vſucapionem. vt. ff. de vſuca. l. vbi lex. ⁊ no. qꝛ hec lex eſt filia illius. ff. eo. iuris.

Iniquiſſimū vr̄. pone exēplū vtriuſqȝ. ſ. de edi. edic. l. cū mancipium. §. vlti. pme parti ⁊ ſcđe hui[us] regule ob.

ſm yr. q: p quos nobis acq̄rit̄: cō: ſciētia nobis obeſt: ⁊
ignorātia ꝓdeſt. vt. ſ. de Jnē. ēp. l. I hmōi. ⁊ de edil. edic.
l. cū mancipiū. ſ; rn̄. q᷑ nō alij ſed nobiſcū idē videt̄. Jte;
ob. ſcḋe pti. j. de li. cau. l. liberis. §. ſi duo. ſ; illḋ cōtingit
ex delicto ei⁹ q̄ ſe vēdebat. vt. ſ. de mino. ſi ex cā. §. papi.
Jtē ob. pme parti
q: ſcia venditoris
nocet emptori rei
mobilis ad vſuca.
vt. j. de excep. do. l.
apud. §. de aucto-
ris. ſ; rn̄. ibi nō tā
ſcia vēditor; q̄ eſt
vicium pſonale q̄
furti viciu; qḋ eſt
reale nocet. vt inſti.
de vſuca. §. furti-
ue. aliud aūt in i-
mobilib⁹. vt inſti.
de vſuca. §. qḋ aūt. l; hodie idē qḋ in mobilib⁹. vt in aut.
vt ſpō. lar. §. rurſus. coll. viij. Jtē ob. q: ſcia teſtator; ob-
ſtat heredi. vt inſti. de vſuca. §. diutina. ſ; rn̄. eadē pſona
eſſe videtur, vt in aut. de iureiur. a mo. pre. §. i. col. v. Jtē
op. C. de epi. au. l. ſi legibus. ſol. vt ibi.

Nec ſupina[a] ignorantia ferēda ē factū[b] ignorā-
tis: nec ſcrupuloſa[c] inquiſitio
exigenda eſt. Scientia enim
hoc modo eſtimāda eſt: vt ne
q; negligētia craſſa: aut nimia
ſecuritas ſatis expedita ſit: ne
q; delatoria[d] curioſitas exiga
tur. Papinianus.
Juris ignorantia[e] nō p-
deſt acq̄rere volentibus: ſuu;
ṽo petentibus nō nocet. Idē
Error facti nec marib⁹
quidem in damnis[f] vel
compendijs obeſt[g]. Juris au
tem error nec feminis in com
pendijs prodeſt[h]. ceterum om
nib⁹ iuris error in dānis amit
tēde rei ſue nō nocet[i].
Regula eſt[k] Paulus

Nec ſupina. exemplum. ſ. de cōtrahen. emp. l. ea q̄
et. j. e. regula. §. ſ; facti.
b ¶ Factum. ſc; alienum. Accurſius.
c ¶ Scrupuloſa. imo q̄nq;. vt. ſ. de in rē ver. l. iij. §. pe.
ibi curioſus ergo ⁊c. ſ; ibi iō q: alium ex alterius facto
in ſolidū obligare voluit. vt. ſ. de exer. l. fi. Accur.
d ¶ Delatoria. i. ea maxima diligentia quā hi habent
qui ſolliciti ſunt ſp inq̄rere de bonis vacantib⁹ vt ea poſ
Mediū tenēdū eſt. ſint deferre in fiſcum. nota ergo ex hac lege medium te-
nendum. vt ⁊. ſ. ſi q̄s cau. l. ij. §. antepe. ⁊. ſ. de inſti. l. ſed
⁊ ſi. §. pſcriptū. ⁊. ſ. man. l. ſi fideiuſ. §. ſi cū debitor. in fi.
Juris ignorātia. exēplu; pme partis ſume: vt. j. de
vſuca. l. nunq̄;. exemplū ſcḋe ſume in indebito ſolu-
to p errorē iuris: vt ex ſtipu. inter abſentes: vt differat a
l. ſe. pme ei parti ob. ecce em̄ bo. fi. poſ. hrḋitatis is eſſe
videtur q̄ errat in iure: vt ſic nō teneat̄ niſi inq̄ītum locu
pletior eſt: cū male fidei teneat̄ etiā in eo in quo nō eſt lo
cupletior. vt. ſ. de pe. he. l. ſ; et ſi. §. ſcire. ⁊. l. itē veniūt. §.
cū aūt. S; rn̄deri pōt ibi nō ꝓdeſſe in acq̄rendo ſ; in nō
pdēdo: vtpote cū teneat̄ reddere in q̄ locupletatus ē. rōe
aūt ei⁹ i q̄ nō eſt locupletior: nō dr̄ ꝓdeſſe i acq̄rēdo: ſ; in
nō pdēdo. Jtē in ſcḋa pte rl̄e vr̄ derogari circa pſcriptio
nes q̄ ſunt inducte ad rigorē conſeruandū. ecce em̄ ſi ne-
ſciēs michi obſtare pſcriptionē. xxx. an. vel. x. vel. xx. vel
triennij: tacui his ſpacijs in repetendo rem meā: poſtea
nō admittar etiā ſi ignorantiā iuris pretendā. vt. C. de
preſcrip. xxx. an. l. ſicut. ⁊. C. de pſcrip. long. temp. l. fi. vl̄
ſi diſtuli facere inuētariū. vt. C. de iure deli. l. fi. §. fi. ſ; in
his videor velle. vt. j. de ver. ſig. l. alienationis. vel ſi per
biēniū diſtuli ſoluere debitū canonē. vt. C. de ſacroſan.
eccle. aut. qui rē. Jde; eſt ſi rem meā quā alius poſſidet
puto michi licere auferre. na; nichilominus punior. vt
inſti. vi bo. rap. §. i. ⁊ idem q̄n ꝯ precepta legum q̄s cōpa
rat. nec em̄ pretextu ignorātie effugiet penas: vt ſi emit
rē eccl'aſticā illicite: vel aſcriptícios ſine terra. vt. C. ḋ ſa
croſan. ec. aut. q̄ res. ⁊. j. de agri. ⁊ cenſi. l. quēadmodum
atq; in his eſt delictum non ſolum iuris ignorantia: ſi-
cut fuit. ſ. in inuadente. Accur.
Error. in damnis. pone in indebito. vt. ſ. l. proxi. de
compendijs dic vt. ſ. l. i.

g ¶ Obeſt. ſ. negocio integro. vt. C. eo. l. error.
h ¶ Prodeſt. vt. ſ. l. proxi.
i ¶ Non nocet. huic fini derogat̄ in eo qḋ dicitur liber
tum temere vocantem patronum in ius teneri in quin-
quaginta ſolidis. nec poſſe pretendere ignorātia; iuris
vt euitet pena;. vt
C. de in ius vo. l.
ij. ſo. quidam di-
ſtinguūt an igno-
ret leges veteres
qḋ licet. an nouas
conſtitutiones qḋ
non licet. quia ſūt
dicta imperatorū
vt. C. e. l. conſtitu-
tiones. hoc nō va
let. vt. C. de leg. et
cō. l. leges. dic er-
go q᷑ in hoc caſu
eſt error quaſi naturalis iuris quo tenemur ad bene-
faciendū bn̄facientibus nobis. vt plene dices. j. e. l. pri.
Jtem hic extra iudicia: in iudicio ſecus. vt. l. non fate-
tur. j. de confeſ. Accurſius.
Regula eſt. dic q᷑ ignorantia alia facti: alia iuris. et
facti alia ꝓbabilis. alia non ꝓbabilis. Jtem iuris
alia iuris naturalis. alia quaſi naturalis. alia ciuilis iu-
ris. de pma. ſ. naturali pone exemplum in filio q̄ crede
bat ſibi licere pulſare patrem: vel non ꝓcurare eū furio
ſum. vel captiuum nō redimerre: cum ipſe filius ſit ma-
ior. xviij. an. ⁊ ideo ei non parcitur quominus exherede
tur. vt i aut. vt cū ḋ app. cog. §. cauſas. itē ſi putauit ſibi
licere furtū facere. vt inſti. de ob. ex delic. §. i. idē i alio de
licto qḋ iur̄ naturali ꝓhibetur admitti: vt in adulterio.
vt. j. ad le iul. de adul. l. ſi adulteriū. §. nōnūq̄;. i fi. ibi nā ⁊
mulieres ⁊c. ſecus āt ſi pute; michi licere rē mea; aufer
re. quia magis in iure ciuili q̄ naturali errat̄. ⁊ ideo ex-
cuſor a pena furti. vt inſti. vi bo. rap. §. quia tamen. non
tamē excuſor a pena ꝯſtitutiōis. vt. C. vnde vi. ſi quis in
tātā. ⁊ i eo. §. De ſcḋa ſc; quaſi naturalis iuris pone ex
emplum in liberto ⁊ patrono. vt. C. de in ius vo. l. ij. ite;
in eo qui excuſat naue ꝯtra principem cui naturaliter re
uerentiā debemus. vt. C. de ſac. ſan. ec. l. iubemus. item
in matre q̄ pretextu ignorantie iuris nō petijt tutores fi
lijs ſuis. nec excuſat̄ vt euitet penā. vt. C. qui petāt tuto.
l. fi. que pena eſt vt nō ſuccedat ei in pupillari etate dece
denti. vt. C. de le. he. l. ſciant. Jtem in eo qui mutuat fi-
liofa. cū quaſi naturaliter debeat ſcire q᷑ poteſt facile pa
ter a filio ꝓpter hoc occidi. nam ꝓpter hoc repetitio de-
negatur. vt. ſ. ad macedo. l. i. itē in muliere que nubit in
fra tēpus luctus. ⁊ de his duabus ignorantijs. ſ. iuris
naturalis vel quaſi poteſt hic intelligi. ⁊ ꝓprie ponunt̄
ṽba hic poſita. De tertia. ſ. iuris ciuilis pone exemplu;
vt. ſ. e. l. i. ⁊ in hoc tertio mēbro ſubdiſtingue: q: aut cer-
tat de dāno vitando: ⁊ tunc non nocet. vt. ſ. e. iuris igno
rantia. hoc tamē fallit in indebito. vbi p ignorantia; iu-
ris ciuilis ſolutum: dūmodo naturaliter debeatur non
repetitur. vt. C. ad. l. fal. l. error. nec ob. qḋ dicit̄. C. e. l. ſi
poſt. quia ibi non tradidit ſm. R. ⁊. P. vel loquit̄ ibi de
ignorantia facti. vt ſi. vij. ſigilla eſſe credebat. ſi autē de
lucro certet ſubdiſtingue. an potuit ꝯſulere peritiores:
vt tunc ei noceat id eſt non proſit. vt hic. an non: vt tunc
non noceat. vt. j. e. §. ſed iuris. Facti autē ignorātia ſi eſt
ꝓbabilis vt in facto alieno. vt. j. p ſuo. l. fi. in fi. ⁊ ꝓdeſt in
compendijs ⁊ non nocet in dānis regulariter. vt hic. et

Jgnorā tia mul tiplex.

iuris[a] quidē ignorātiam cuiꝗ; nocere: facti vero ignorantiaʒ non nocere. Videamꝰ igitur in quibus ſpeciebus locū habere poſſit[b]: eo ante premiſſo ꝙ minoribus. xxv. an. ius ignorare permiſſum eſt. quod ⁊ in feminis in quibuſdam[c] cauſis ꝓpter ſexus īfirmitatē dicit̄. Et ideo ſicubi nō eſt delictū[d]/ſed iuris ignorātia: nō leduntur[e]. hac rōne[f] ſi minor. xxv[g]. an. filiofa. crediderit[h]: ſubuenitur ei vt non videatur filiofa. credidiſſe. ¶ Si filiusfa. miles a cōmilitone heres inſtitutus/neſciat ſibi etiam ſine patre licere adire[i]: ꝑ conſtitutiones principales ius ignorare[k] poteſt: ⁊ ideo ei dies aditionis[l] non cedit. ¶ Sʒ facti[m] igñātia ita demum cuiꝗ; nō nocet ſi non ei ſumma negligētia obijciatur. Quid enī ſi omnes in ciuitate ſciant qđ ille ſolus ignorat[n]: ⁊ recte labeo diffinit ſciam neq; curioſiſſimi neq; negligentiſſimi hois accipiendā: veruʒ eiꝰ qui eam rem diligenter inquirēdo[o] notā hr̄e poſſit. ¶ Sʒ iuris ignorantiā non prodeſſe[p] labeo ita accipiendum exiſtimat: ſi iuriſconſulti[q] copiā haberet: vel ſua prudētia inſtructus ſit: vt cui facile ſit ſcire ei detrimentum ſit iuris ignorātia: qđ raro[r] accipiendum eſt. ¶ Qui ignorauit rei dñm eē venditorem: plus in re[s] eſt ꝙ̄ in eſtimatione mentis: ⁊ ideo tāetſi[t] exiſtimet ſe non a domino emere: tamen ſi a domino ei tradatur/dominus efficitur.

¶ Nota ꝙ ſi prefatio legis ē gñalis: licet lex ſit ſpecialis generaliter intelligitur. Itē etiam ſi lex eſt ſpecialis ratio tamen eſt generalis: ꝙ gñaliter lex ē intelligenda. h. d. Bar.

¶ Si quis ius ignorans lege falcidia vſus nō ſit: nocere ei dicit epiſtola[v] diui pij. Sʒ ⁊ imperatores ſeue. et Anto. i hec verba reſcripſerūt. Qđ ex cā[x] fideicōmiſſi indebitum datuʒ eſt: ſi non ꝑ errorē[y] ſolutuʒ eſt repeti nō pōt. Quobrem cargilani heredes qui cū ex teſtamento eius pecuniam ad opꝰ aqueductus reipu. cirenenſiū relictā ſoluerint: non ſolū cautiones nō exegerunt que interponi ſolent: vt qđ amplius accepiſſent municipes ꝙ̄ per legem falcidiam licuiſſet redderēt: verūetiā ſtipulati ſunt ne ea ſumma in alios vſus cōuerteretur: ⁊ ſcientes prudēteſq; paſſi ſunt eam pecuniam in opus aqueductꝰ īpēdi: fruſtra

ff. e. l. error. ⁊ l. ſ. omni parte. ⁊ ff. e. l. § ſʒ facti. ⁊ hoc eſt qđ dr̄. C. eo. l. cū falſa. ſi ꝓfitear ſubaudi extra iudiciū eſſe mūnū qđ erat paternū: nō enī p̄iudicat michi tali falſa demōſtratione niſi trāſigā vel deferā iuramētū. vt. C. e. ſi nō. in iudicio aūt facta cōfeſſio. ſ. ꝙ eēt paternū p̄iudicaret. vt. ff. de ꝯfeſ. l. certū. nō ꝓbabilis vt in ſuo facto vt. ff. ad vell. l. quā ꝙ̄. niſi i caſu. vt. ff. de ꝯdi. indebi. l. ſʒ ſi me putē. Itē nō ꝓbabilis etiaʒ in alieno facto ſi eſt ſupinꝰ. vt. ff. e. § ſʒ facti. Fallunt aūt predicta que de errore diximus in minoribus feminis ⁊ militibus. vt ſbijcit h. Itē fallit ſi in iudicio erret per errorē iuris. nā etiā in dānis nocet. vt. ff. de cōfeſ. l. nō fatet. itē fallit vt error etiā facti noceat ſi nō eſt integruʒ negociū in quo eſt erratū extra ius. vt. C. eo. l. error. niſi in caſu. vt. ff. qñ ac. de pecu. eſt an. l. ꝗſitū. ⁊ forte iđ q̄ ibi erat cōis error nō ſpālis errātis vel pretendebat errorem ſuū ⁊ ſciētiā vl' dolū aduerſarij. vt. ff. de iudi. l. ſi pretor. § marcellus.

a ¶ Iuris. pone exēpluʒ de vtroq; ff. e. l. i.

b ¶ Poſſit. vtraq; regula. ſʒ prie m. ff. e. § ſʒ facti vſq; i fi. l. ⁊ de mio. l. ſi ex cauſa § nunc videndum.

c ¶ In quibuſdā. nō ĝ oībus. ſʒ q̄ ſunt hi ſpāles caſus vbi mulieri ſuccurritur. Rñ. in deſerta accuſatione ꝑ errorē iuris. vt. ff. ad turpil. l. i. § accuſationem. ⁊ l. mulier. Itē ſi nec exhibeat iſtra. vt. ff. de edē. l. i. § fi. Itē ſi aſcripſit ſibi legatū. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. diuus § q̄ri. iteʒ ſi per incuriā vel negligentiā falſaʒ monetā cudi patiat̄ i predio ſuo. vt. C. de fal. mo. l. i. § i. iteʒ ſi ſe detulerit. vt. ff. de iure fiſ. l. ij. § fi. itē ſi a locuplete debitore ad inopeʒ ſe nouauerit. vt. ff. ſolu. matri. l. ſi cū dotē § ſi mulier. Item ſi pro alio fideiubeat. vt. ff. q̄ ſatiſda. cog. l. de die § minori. ⁊ hec in damnis vltra mares. vt. C. e. l. fi. in lucro autem dic vt. ff. e. l. error. ij. reſpon. Accur.

d ¶ Nō eſt delictū. vt in predictis caſibus.

e ¶ Non leduntur. ſ. mulieres in damnis. in lucris aūt non prodeſt. vt. ff. l. prox. § iuris autem.

f ¶ hac rōne. non primi ſʒ ſuperioris dicti.

g ¶ Uigintiq̄nq; annis. pone exēplū. C. ſi aduer. ſo. l. in debito. ſucurrit̄ ergo minori i ꝯtu vel q̄ſi. ⁊ in maleficio vel quaſi ſi errat in iure ciuili: nō naturali vel quaſi. vel erret in delicto. nā iuuat ſi mō delicta nō ꝓueniant ex dolo. vt hic. ⁊ ff. de mio. ſi ex cā § nunc videndum.

h ¶ Crediderit. vt ⁊ ff. ad macedo. l. ſi quis patrem. ⁊ de mino. l. verū. § fi.

i ¶ Adire. iure ꝑtorio ſm tab. īfra centū dies ſibi a lege cōceſſos vel iſtitutus ſi adierit infra annum.

k ¶ Ignorat. milites enī ⁊c. vt. C. de iure delib. l. fi. in prin.

l ¶ Aditionis. centū dieʒ iure ꝑtorio vel ciuili. dic inſtitutū ſi adierit infra annum. Ac.

m ¶ Sed facti. ſ. alieni.

n ¶ Solus ignorat. vtiq; non ſubuenit ei. idem et ſi multi. vt. ff. de inſti. l. ſʒ ⁊ ſi § ꝓſcribere. ſm Io. ſic et ecōtra paret alicui ſi ignorat qđ maior pars vl' oēs ignorāt vt. ff. d of. pre. l. barbarius. facit ad § iſtū. ff. e. plurimū. in fi. et l. nec ſupina. ⁊ ff. de ꝯhen. emp. l. ea q̄. ⁊ l. ⁊ ſi cōſenſuʒ § ignorantia. ⁊ xxxvij. di. in fi.

o ¶ Inquirendo. ⁊ ſi non diligenter inquiſierit. Io.

p ¶ Non ꝓdeſſe. i. nocere. azo. vel ꝓprie vt ſtatim dicit

q ¶ Iuriſcōſulti. vt ⁊ ff. de bo. poſ. l. in bonorum.

r ¶ Raro. i. raro eſt locus huic diſtictioni habuerit copiam iuriſcō. vel non. ſed in lucro tantum: in dāno auteʒ ꝗuis iuriſcon. copiā habeat: tamen ſibi ſubuenitur. vt ff. e. l. iuris ignorantia. ⁊ l. error. in fi. Accur.

s ¶ plus in re. i. in veritate ꝙ̄ in opinione. vt inſti. de le. § ſi quis rē. ⁊ ar. ff. de neg. ge. l. ſi pupilli § ſi q̄s quaſi. ⁊ facit. ff. de fal. l. ipuberē § i. ⁊ de acq. re. do. l. liber homo.

t ¶ Tametſi. i. ꝗuis. Accur.

v ¶ Epiſtola. ⁊ lex codicis. vt. C. ad. l. fal. error. Ac.

x ¶ Ex cauſa. hec verba ſunt gñalia. Accur.

y ¶ Nō ꝑ errorē. ſ. facti ꝓbabilis. vt. d. l. error.

Stult⁹ dr̄ q̄ ius ignorat

a ¶ Nec ſtultis.no.ſtultis nō ſuccurri.vt ⁊ .ff.qđ vi aut clam.l.ſeruius. ⁊ appellat ſtultū qui ius ignorat.vt ar. C.de le.⁊ ↄſti.l.leges ſa.⁊ facit.ff.de admini.tuto.impu beri.Accur.

b ¶ Municipū. mō īcipit cōmēdare ep̄lam ⁊ lʒ ꝛc. que hucuſq̨ durat.

c ¶ Nā initium. no.ꝙ ſi initiuʒ eſt gn̄ale: et tota lex gn̄alis ē.ſic ⁊.ff.de aur.et argē.leg.l. ſpēs. arg.ↄ.ff.de li be.le.l.aureli⁹. §. ſticho.Gen⁹ ē ibi. qđ ex cā fideicom miſſi īdebitū da= tū ē:ſi nō ꝑ errorē ſolutū ē:repeti nō pōt . ſʒ poſtea ibi quā ob rē dicit in ſpecie. Accur.

d ¶ Indebitū.ſ. ciuiliter.

Impuberes. nichil poſ= ſe.đ facto. Accur.

f ¶ Scire.de iu= re.Accur.

g ¶ Intelligunt in ſui ꝑiudiciū.vt C.đ fal.mo.l.i. §. īpuberes.et ar.ꝟ. ad maced.l.ſi q̄s p̄rem. in fi.et.ff.qđ fal.tu.auc.l.pu= pilli.⁊.ꝟ.đ iuriur. l.q̄ iuraſſe.hoc au tē ītelligi p̄t de nō ꝓximo pubertati:et deo q̄ nō ē doli ca pax.alioq̄n cū do= lum cōmittat ſci= re dicet de iure et de facto.

¶ De ſponſalib⁹

Diximꝰ de ↄctib⁹ rex:nūc de ↄctib⁹ ꝑſonaꝝ.i.nuptijs ſʒ qꝛ ſpōſalia p̄ce= dunt: ideo de his premittit.

Spō= ſa= lia. ſed an ſi ne ſpōſalib⁹ poſ= ſint eē nuptie. Rn̄. vtiq̨ ſi ponas ali quā ductā in do= mū ⁊ in eadē do= mo contractū matrimoniū. Azo. vel etiā in domo mulie ris per verba de preſenti.

Spōſalia.ſtipulari.ſtip̄lo ꝑ iteruenire ſʒ nō eſt ne= ceſſaria:qꝛ ⁊ int abſentes ↄhūt. vt.ff.e.l.iiij.⁊ fi.vł dic et ſpāle i ea vt int abſentes ↄhat. al's aūt ↄ. vt iſti.de iuti. ſtipu.§.itē ꝟbox.ex hac tn̄ ſtip̄lone nō repio agi.ſed cur nō agat ad itereſſe ſi femia diues ē cū ſit rei hōeſte ſtipu latio.ar.ↄ.ff.de ꝟ.ob.ticia:⁊ q̄x re.ac.nō da.l.i.§.q̄ro.Ac.

postulāt reddi ſibi a republi= ca cirenēſiū q̄ſi pl⁹ debito de= derint:cū ſit vtrūq̨ iniquū:pe cuniā q̄ ad op⁹ aq̄duct⁹ data eſt repeti:et rēpublicā ex cor= pore p̄rimonij ſui ipendere in id op⁹ qđ totū aliene liberali= tatis gloriam rep̄ſentet. Nos ſi tō repetitionē eius pecunie h̄re credūt/ꝙ impitia lapſi le gis falcidie bn̄ficio vſi nō ſūt: ſciāt ignorantiā facti nō iuris ꝓdeſſe:nec ſtultis[a] ſolere ſuc= curri:ſed errantibus.

¶ Exēpla nō artāt regulā. vi de.ꝟ.de legi.l.iura non in ſin= gulas.per Ci. ⁊ Bar.in.l.oēs populi. in.vj.p̄ricipali.q.ver. itē quero ſi ſtatutū eſt prola= tum in perſona vnius.

¶ Et lʒ municipū[b] mentio in hac epiſtola fiat:tn̄ ⁊ in q̄libet ꝑſona idē obſeruabit. Sʒ nec ꝙ in ope aq̄duct⁹ relicta eſſe pecunia ꝓponit:in hūc ſolum caſum ceſſare repetitionē di= cēdū eſt. Nā initiū[c] ↄſtitutōis gn̄ale eſt: demōſtrat em̄ ſi nō ꝑ errorē ſolutū ſit fideicōmiſ= ſum qđ idebitū[d] fuit nō poſſe repeti. Item et illa pars eque gn̄alis eſt:vt q̄ iuris ignorātia legis falcidie beneficio vſi nō ſint: nec poſſunt repetere. vt ſm̄ hoc poſſit dici etiā ſi pecu nia que ꝑ fideicōmiſſum reli= cta eſt: queq̨ ſoluta eſt/nō ad aliquid faciendum relicta ſit: et licet conſumpta non ſit ſed extet apud eum cui ſoluta eſt: ceſſare repetitionem. Pap.

Impuberes ſine tuto= re agētes:nichil poſſe[e] vel ſcire[f] intelliguntur[g].

¶ Explicit liber.xxij.

¶ Incipit lib.xxiii.

¶ De ſponſalibus. Titu.j.

¶ Sponſalia fiunt per verba de futuro: ⁊ a ſpondeo dicun= tur:a quo etiā deſcēdit appel latio ſponſi. h.d.cuʒ duab⁹.ll. ſeq.Bal.

Fronto.

Sponſalia[a] ſunt mētio ⁊ repromiſ ſio futura= rū nuptia= rum.

Ulpian⁹.

Sponſalia autem dicta ſunt a ſpondendo. Nā moris fuit veteribus ſtipula= ri[i]: et ſpondere ſibi vxores fu turas.

Floren.

Unde ⁊ ſpōſi ſponſeq̨ appellatio nata eſt.

¶ Cōtrahunt ſpōſalia nudo ↄſenſu inter p̄ſentes vel inter abſentes per epiſtolam. h.d. cum.l.ſeq.Bal.

Ulpia.

Sufficit nudus[k] conſen= ſus[l] ad conſtituēda ſpō ſalia. deniq̨ conſtat[m] et abſen ti abſentē[n] deſpondei poſſe[o]: ⁊ hoc quotidie fieri.

Pōpo.

Hec ita ſi ſciētib⁹ his qui abſunt ſponſalia fiant: aut ſi poſtea ratū habuerint.

¶ Ei⁹ eſt diſſoluere cui⁹ eſt li gare.h.d.iſta.l.no.bal.

Ulp̄.

Si puelle tutores ad in fringēda ſponſalia nū= cium miſerint: non putarē ſuf fecturum ad diſſoluendā nu= ptiarum ſpeciem[p] hunc nun= cium: non magis q̄ʒ ſponſa= lia poſſe eos ſolos conſtitue= re:niſi forte omnia iſta ex vo= luntate puelle facta ſint.

Sufficit nu= dus.a ſtipu latione nō a ver= bis.vt.ꝟ.l.i.Ac.

l ¶ Conſenſus. vt.⁊.ff.e.l.fi.⁊.l.ſpō ſalia.⁊.l.in ſpon= ſalibus.Accur.

m ¶ Conſtat. an idez in m̄rimonio ꝙ inter abſentes ↄtrahat: videt ꝙ ſic.vt.ff.titu.i.l.de= niq̨.qꝛ ſolo ↄſen= ſu ↄhit non ꝟbis. vt.ff.đ iur do.l.mu tus. ⁊.ff.đ reg.iur. l.nuptias. vn̄ vi= det etiā iter abſen tes poſſe ↄhi.et in diē et ſub ↄditōe. vt.ff.đ ac. ⁊ ob.l.cō ſenſu. ⁊ iſti.đ ↄhē. ēp.§.ēptio.ſʒ ecō= tra videt cuʒ m̄ri= moniū ſit act⁹ legi tim⁹ ⁊ de iur can̄. introduct⁹: vide= tur nō fieri int ab ſentes vł in diē vł ſub ↄditōe. naʒ ⁊ emancipatio ſolo ↄſenſu fit. nō tn̄ in diē vel ſub ↄditio ne.vt.ff.de reg.iur. act⁹. ſʒ ibi de cer= tis actibus dicit. Iteʒ ꝓ hoc eſt qđ legit.ꝟ. đ adop.l. neq̨ abſens.Ac.

n ¶ Abſenteʒ.ꝑ nūciū vel l'ras.vt .ff.eo.l.fi.

o ¶ Poſſe.vt.ff.e. in ſpōſalib⁹.ſʒ q̄d ſi peniteat abſen= teʒ anteq̨ abſens cōſentiat.ar.ꝙ nō ſunt ſponſalia.vt ꝟ. de iureiur.l.nō erit. in fi.⁊.ff.de ac quirē.poſ.l.abſen ti.ſʒ arg.ↄtra.ff.de acq̄.here.ſi q̄s mi chi bona.§.fi.et.l. qui ſeruū.⁊.C.de repu.l.iʒ.⁊.ff.de aqua plu.ar.l.in diem.

Si puelle.ſpēʒ.nec m̄rimoniū.vt.C.đ nup.l.i copu lādis,nec ꝓcuratorē.vt.C.đ ꝓcur.l.neq̨.nec repudiare